

*Дакле,
Ви
сће
тај
Урош
Предић?*

Оливера Скоко

Оливера Скоко

*Дакле,
Ви
сте
тај
Урош
Предић?*

Зрењанин 2022.

Издавач
Народни музеј Зрењанин

За издавача
Синиша Оњин

Аутор
Оливера Скоко

Лектура и коректура
Бојана Петраш

Графички дизајн
Владимир Гарбош

Фотографије
Душан Маринковић

Превод резимеа на енглески језик
Тереза Јањић

Штампа
Standard 2, Beograd

Тираж
600

Реализацију публикације омогућило је
Министарство културе Републике Србије

→

Фотографија на суседној
страни:
Урош Предић у свом атељеу

←

Аутор цртежа са ликом
Уроша Предића на
претходној страни:
Ана Костадиновић - Немет

↑
Урош Предић у Томашевцу,
1944.

*„Кад се решавало да л’ да будем сликар, оџаци ће ме
заинтересити:*

*-А шта ћеш, љолубе, када те у старости
изневери око и кад загрџће рука?*

Одговориш:

-Ништа! Онда не морам ни да живим!“

Урош Предић,
Аутобиографија, 1921

Садржај

Реч аутора	6	„Твој стари шепртљановић Урош Предић”	78
Од Орловата до Беча	8	Награде и признања	84
„Срце ми је код мојих милих у фамилији”	14	Тренуци одмора, сусрета и размишљања	90
Слике као духовна деца – Урош Предић као иконописац	22	Страшни, велики дани	96
Чика Урошева деца	28	„За њено име везан је један кратак сан о срећи“	100
Визија у облацима	34	Уметник у очима других уметника	106
Урош Предић као портретиста	38	Урошев Орловат	112
Дневник из Италије	48	Последњи повратак у завичај	118
„Уверио сам се у његову искрену љубав према уметности...”	52	Београдски атеље – зрењанински легат	124
Оснивач, члан, почасни председник – господин Урош Предић	56	Један сликар и један град	130
Урош на врху Ловћена...		Урош Предић кроз литературу... у једној речи	136
– „где се страхоте гледају насладом, где се лепоте уживају са потајном језом”	60	Физички изглед и здравље	137
Пред истим вратима: бучни Паја и тихи Урош	64	Сликарство Уроша Предића у светлу критике	138
„Драги прико” Урош Предић и Стеван Алексић	68	Биографија	140
„Твој стари пријатељ Миша”	74	Summary	144
		Литература	146

Обележавајући 160 година од рођења сликара Уроша Предића, Народни музеј Зрењанин је 2017. г. приредио изложбу из свог фонда, која приказује животни и стваралачки пут тог изузетног уметника. Јубилеј је био повод да се још једном скрене пажња на чињеницу да ова установа чува вредни легат Уроша Предића, што је уз поједина дела која су у Збирку ликовне уметности пристизала откупом и поклоном, чинило основу саме поставке. Изложбу, која је отворена на дан рођења Уроша Предића, 7. децембра 2017, пратио је каталог са текстовима о сликаревом животу и раду, као и биографским и каталожским подацима изложених дела и предмета. За два и по месеца, колико је поставка била пред зрењанинском публиком, преко 8000 посетилаца ју је видело, уз велико интересовање и за поменути публикацију, те се створила потреба да се она доштампа два пута (укупно 1500 примерака). Неопходност за тим је била евидентна након што је уследио позив да изложба одмах након затварања у Зрењанину гостује у Галерији Српске академије наука и уметности у Београду. За месец дана колико је била постављена у овом престижном изложбеном простору, видело ју је преко 46000 посетилаца. Уследила су гостовања у Народном музеју у Краљеву (2019), Народном музеју у Кикинди (2020), Галерији „Јосип Бепо Бенковић” у Херцег Новом (2022) и Музеју Херцеговине у Требињу (2022).

Колико живот и стваралаштво Уроша Предића побуђују пажњу јавности, говори и чињеница да интересовање за саму изложбу и публикацију не престаје. Желећи да изађе у сусрет посетиоцима, зрењанински музеј је уз подршку Министарства културе Републике Србије, реализовао ново издање постојеће публикације, уз ажурирање података и измењено дизајнерско решење.

С обзиром на то да је Народни музеј Зрењанин једина установа у Србији која чува овако заокружену заоставштину Уроша Предића у виду легата, од дечјих цртежа до последњих недовршених радова, али и бројни документарни материјал и личне предмете, представљање и популарисање овог фонда, било кроз изложбу, било кроз публикацију је неопходно и готово обавезујуће. Тиме се подсећа и расветљава Предићев живот и уметничко кретање од његовог школовања у родном Орловату, преко Панчева, Беча, путовања по Италији,

повратка у завичај до коначног пресељења у Београд, где је и умро 1953. године. Већ наредне 1954. године, залагањем тадашњег управника зрењанинског музеја, Лазара Николића, готово целокупан инвентар његовог београдског атељеа је доспео у ову установу. Садржај тог легата, уз остала Предићева дела која Музеј поседује, послужио је да се јубилеј сликаревог рођења обележи адекватном поставком и пратећим каталогом.

Реиздање ове публикације, уз њен редизајн, омогућава бројним поштоваоцима лика и дела Уроша Предића доступност информацијама кроз које се сагледава богат и садржајан животни пут уметника, а кроз заоставштину која се чува у Народном музеју Зрењанин, чинећи ову установу по томе и јединственом и привилегованом. Стога је разумљиво да је и рад на изложби и самој публикацији окупио значајан број установа и појединаца који су препознајући вредност легата Уроша Предића дали свој немали допринос. Захвалност дугујем Историјском архиву Зрењанин, Градској народној библиотеци „Жарко Зрењанин”, Заводу за заштиту споменика културе Зрењанин, Српској академији наука и уметности, Народном музеју Србије, Галерији Матице српске, Музеју града Београда, Заводу за заштиту споменика културе града Београда, Спомен-збирци Павла Бељанског, свештенству Српске православне цркве у Перлезу и Орловату. Своју стручност и посвећеност, уз безрезервну подршку и разумевање, пружили су сарадници на пројекту реиздања и редизајна ове публикације, на чему им се посебно захваљујем.

Од Орловата до Беча

„**П**оред браће, који су сви били добри цртачи и сликали аквареле, добио сам и ја вољу још сасвим мали да шарам хартију”¹, присећа се Урош Предић својих првих корака у уметности. У основној школи, када је имао свега осам година насликао је породичног светитеља Светог Николу акварелом на обичној хартији. Иако је за то добио леп почетнички хонорар, овај први успех памти по томе што је цео износ изгубио путујући у Бечкерек како би тамо купио сликарски материјал.

Након овог акварелисаног рада, Предић ће између своје десете и дванаесте године, сада као ђак немачке школе у Црепаји, урадити још неколико радова у истој техници, али сада другачије тематике. Већину тих цртежа данас чувамо у Народном музеју Зрењанин и када их погледамо, не можемо да се не запитамо, одакле десетогодишњем дечаку из равнице идеја да слика брда, долине и Црногорце. „По машти”, признао је сам Урош Предић касније.² Слика о тим бркатим, кршним момцима у шареној ношњи са пушком или сабљом у руци заправо је стекао слушајући своју старију браћу, који су учили Гимназију у Карловцима и тамо виђали Црногорце, па их и сами цртали. Тако је настао **Бој са Турцима**³. По машти је вероватно радио и **Голијата**⁴, или пак ослањајући се на оно што је слушао на часовима веронауке. Урош је тако насликао високог, снажног горостаса у чудној комбинацији витешке и српске ношње како држи ништа мање чудно свој штит, несразмерно малом руком.⁵ И на осталим својим првим радовима Предић наставља да комбинује стварне са имагинарним елементима, посебно када су пејзажи у питању. На њега је тако једном приликом оставио утисак живописан крајолик са жутом кућом симетричних прозора. Одлучио је то да прикаже, али је додао и брда која у свом окружењу није имао прилике да види. Али не само њих. На полеђини једног свог рада

¹ Јелена Шаулић, *Први цртежи Уроша Предића*, Зборник Матице српске, Свеска 12, Нови Сад, 1956.

² Исто.

³ акварел на хартији, 33 x 32 cm, инв.бр. НМЗР ЗЛУ.430

⁴ акварел на хартији, 1869, 41 x 31 cm, г/д: Голијат, г/л: Урош Предић 11 година стар, Панчево, 20. септембра, инв.бр. НМЗР ЗЛУ.558

⁵ Јелена Шаулић, *Први цртежи Уроша Предића*, Зборник Матице српске, Свеска 12, Нови Сад, 1956.

↖

**Урош Предић (први
слева) као ученик
немачке школе у
Црепаји,**
НМЗР ЛУП.

↑

Голијат,
акварел на хартији,
1869,
41 x 31 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ.558

←

Пејзаж,
акварел на хартији,
око 1870,
32 x 49 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 429

↑

Умирање грешника,

акварел на хартији,
1868,
21 x 15 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 479

користећи се немачким језиком написао је *Landschaft* односно **Пејзаж**⁶ и потом навео све шта је приказао: стрма стена, зелена брда, банатска равница, Тамиш, друмске крчме, Банаћанка водоноша, Црногорац, Шумадинац, путници. Нешто слично је потом поновио и на цртежу **Предео**⁷. Посебно су занимљиве две представе које можемо да посматрамо као пар: **Умирање грешника**⁸ и **Умирање праведника**.⁹ На првој видимо ђавола са пратиоцима како ликујући гледа умирање богаташа тврдице који лежи на кревету, док су у ковчегу и око њега на поду вреће са просутим дукатима. У углу стоји поражени анђеоло који је лице покрио рукама, а Исус долази са небеса и прекорно показује на грешника. Друга представа је потпуна супротност првој, а уједно и утеха и награда свим овоземаљским добротиницима. Крај узглавља умирућег праведника је сада анђеоло, на ормарићу лево су богослужбени предмети, а овога пута ђаво поражен напушта просторију у којој је добро преовладало.

Уз све цртачке мане почетника, посебно када је у питању пропорција и перспектива, треба несумњиво истаћи Урошев осећај за детаљ и колорит, а то му је као и сваком детету-цртачу било тада најважније. Сваки свој пејзаж ће композиционо разрађивати, уносећи драматику кроз нарацију. Но, грешке ће убрзо превазићи, усавршити постојеће квалитете и уз евидентан таленат и

6 акварел на хартији, око 1870, 32 x 49 cm, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 429

7 акварел на хартији, око 1870, 29 x 41 cm, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 557

8 акварел на хартији, 1868, 21 x 15 cm, г/л: нацртао У. Предеић, 11 година стар, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 479

9 акварел на хартији, 1868, 21 x 15 cm, д/л: намоловао Урош Предеић, 11 година стар, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 476

приметан труд кроз даље школовање брусити таленат цртача и сликара.

У панчевачкој реалци (гимназији) радиће већ тушем и мастилом, једнако као и крејоном. Тада је настао и његов албум цртежа који има 21 лист, а на маргини сваког су тумачења писана немачком готицом.¹⁰ Похађајући ову седморазредну реалку у Панчеву, Предич је већ стекао репутацију најбољег цртача те је, по сопственом признању, вршио коректуру уместо професора.¹¹

По окончању школовања у Панчеву, уз подршку своје мајке, уместо на студије технике које му је отац наменио, Предич одлази у Беч 1876. године и уписује тамошњу академију. Након прве године и скромне новчане очеве помоћи, већ наредне постаје стипендиста Матице српске и то новооснованог фонда Христофора Шифмана.¹² Године 1879. добија Гундлову награду од 80 форинти и тим новцем посећује Минхен.

У Бечу је Предич провео укупно девет година, од 1876. до 1885, и то шест година као студент, а три као асистент свог професора Кристијана Грипенкерла. Како је сам говорио касније, са професором се испрва није слагао: „На вежбама сам увек сликао децу, а њему се то чинило неозбиљно. „Вашем таленту одговарају велике историјске композиције” – говорио ми је. А ја сам опет мислио: „Од деце ће постати људи, а ти људи ће стварати историју.”¹³ Но,

↑

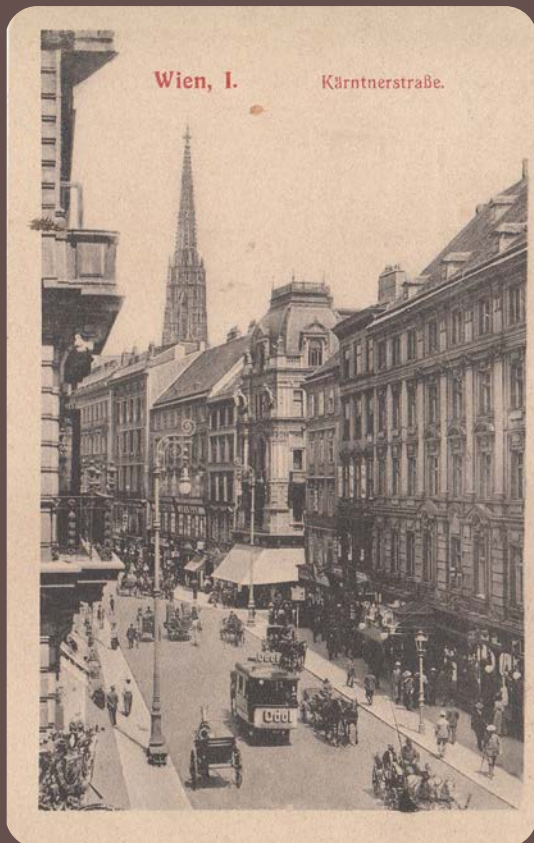
Умирање праведника,
акварел на хартији,
1868,
21 x 15 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 476

¹⁰ Јелена Шаулић, *Први цртежи Уроша Предича*, Зборник Матице српске, Свеска 12, Нови Сад, 1956.

¹¹ *Аутобиографија* публикована у Каталогу изложбе Урош Предич, Народни музеј Зрењанин, 2005. (изворно Годишњак Српске краљевске академије XXVIII, 1914–1919, Београд, 1921.

¹² 250 форинти годишње ће добијати до краја школовања.

¹³ Нада Маринковић, *У посети код Уроша Предича*, лист „Политика”, 4. новембар 1949.

↗
Панчевачка
 гимназија коју је
 Предић похађао од
 1869. до 1876,
 НМЗР ЛУП.

↑
 Беч, на једној од
 разгледница које је
 Урош Предић слао
 мајци у Орловат,
 НМЗР ЛУП.

→
Професор Кристијан
Грипенкерл,
 вл. Народни музеј Србије

временом ће стећи поверење професора, те ће управо на његову препоруку бити ангажован за свој најважнији бечки рад.

Године 1883. привођени су крају послови на великој неокласицистичкој згради бечког парламента, коју је пројектовао дански архитекта Теофил Ханзен. Један део унутрашње декорације поверен је Кристијану Грипенкерлу, но он то препушта свом ученику, а потом и асистенту. Тако ће млади Предић осликати фриз у сали Горњег дома бечког парламента са укупно 13 представа, а са темама из грчко-римске митологије. У питању су биле 4 слике већих димензија и 9 мањих, а све рађене техником уља на платну. Пре него што ће почети рад за бечки парламет, Урош ће се фотографисати са својим колегама и на предњој страни написати: *Studenten der Meisterschulen der Akad. der bildenden Kunst, Wien. 1884.* На полеђини су потписи студената.¹⁴

Предић је Беч напустио 1885. године. Као један од разлога наводи се позив за рад на иконостасу цркве у Смедереву.¹⁵ Такође код њега се интензивира жеља да посети Италију што ће ипак учинити тек касније.

Вративши се из Беча, Урош је без сумње био спреман за сваку врсту посла: како иконописачког, тако портретског. Бечка академија је од њега начинила пре свега доброг цртача. Академски цртеж је морао бити тачан и довршен са снажним смислом за органско јединство модела и без сувишних детаља. Прва година је тако била посвећена цртању по гипсаним моделима античких скулптура.¹⁶ Ова образовна институција је неговала старо становиште – да је главни циљ уметника подражавање природе. Предић је томе остао доследан до краја свог живота, без жеље и наклоности за упливом било каквих импресионистичких, а посебно експресионистичких утицаја. Имао је ту врсту самодисциплине и доследности каква се ретко среће код уметника којима су својствени експериментисање и слобода у изражавању •

↖

Урош Предић са колегама, студентима бечке Академије,
1884,
НМЗР ЛУП. 422

¹⁴ НМЗР ЛУП.422

¹⁵ Овај посао није реализован.

¹⁶ Александра Кучековић, *Урош Предић – цртежи и студије из збирке Факултета ликовних уметности у Београду*, ФЛУ, Београд, 2016.

„Срце ми је код мојих милих у фамилији”

Одрастајући у великој породици, као најмлађи син, а уз то без сопствених потомака, Урош Предић је био једнако везан како за родитеље тако и за децу своје браће. Отац Петар Предић је важио за једног од најобразованијих свештеника у Темишварској епархији, који је из родних Сремских Карловаца дошао 1841. године у Орловат. Своју љубав према науци настојао је да пренесе на синове и сваком, осим најмлађем Урошу је одредио будући позив. Сећајући се његовог лика, Урош ће га нацртати у свом скицен-блоку 1880. године и уз то написати: „Тата. Овако је изгледао пет дана пре смрти при нашем расанку 9. октобра 2 ½ сати после подне, год. 1880. Ово сам плачући цртао напамет на пароброду, којим сам путовао за Пешту–Беч”¹

¹ Отац Уроша Предића, 1880, оловка на хартији, 10 x 7 cm, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 676

←

**Урош Предић са
мајком у Орловату,**
1905,
НМЗР ЛУП.109/2

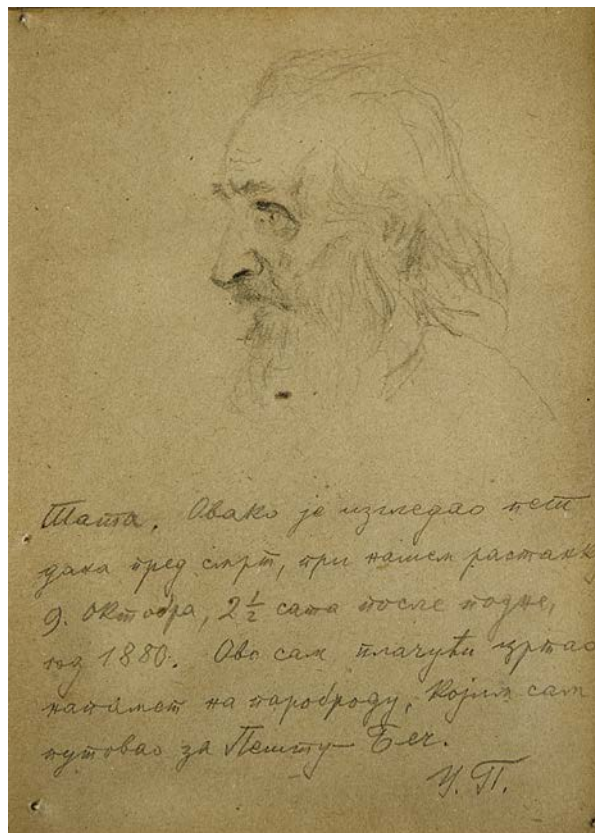
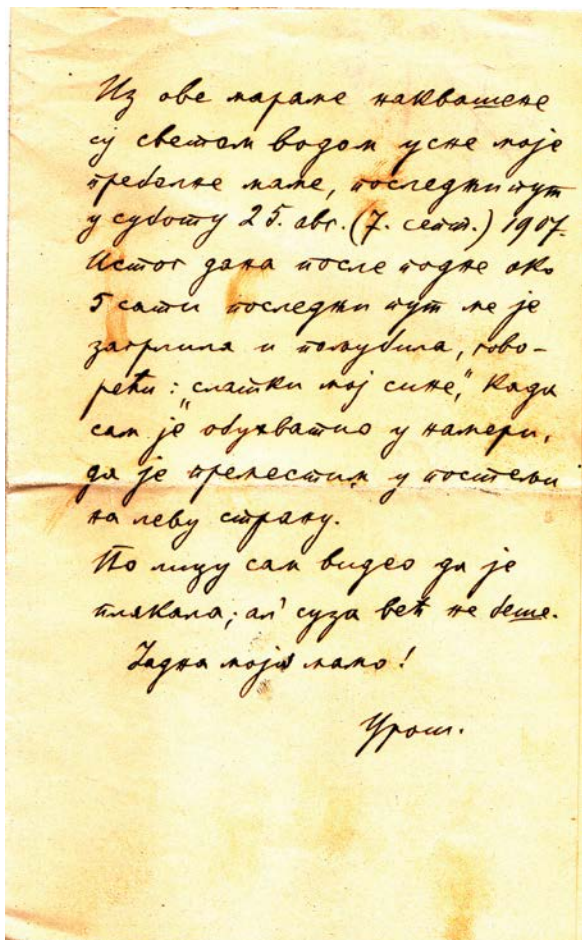
←

**Разгледница упућена
мајци из Беча,**
1904,
НМЗР ЛУП. 195

Мајка Марија, рођена Илијевић, из Црепаје, имала је важну улогу у животу Уроша Предића. Иако без формалног образовања, била је велики ослонац и супругу и синовима. И поред многих обавеза у кући, стизала је да чита и како је сам Урош говорио: „...вазда је високо ценила све што човека уздиже изнад праха свагдашњице”.² Управо ће Марија Предић, препознавши љубав најмлађег сина према уметности, убедити супруга да Урош сам одлучи шта ће и где студирати. Он је због тога редовно налазио потребу да јој се јавља писмом, дописницом или разгледницом где год да је боравио. У Народном музеју Зрењанин се чува неколико таквих докумената. Из њих видимо да би мајци адресирао латиницом *Frau Maria Predits, Orlovat, Tomaševac, Torontal, Un-*

² Миодраг Јовановић, *Урош Предић*, Галерија Матице српске / Златна грана, Нови Сад / Сомбор, 1998.

↑
Забелешка уз мајчину марамицу,

1907,
НМЗР ЛУП. 5

↗
Отац Уроша Предића,

1880,
оловка на хартији,
10 x 7 cm,
НМЗР ЛУП. 676

garn, a potom na poleđini ispisivao ne samo pozdrave već objašnjenja šta radi i gde je bio. Tako se iz Bеча јавља 8. јуна 1904. године разгледницом на којој је зграда Берзе архитекте Теофила Ханзена, на којој Урош у горњем углу исписује: „У овој кући сликам портрете.“³ Колико му је пријатно у том граду говори још једна разгледница на којој пише: „Ево ме опет у Бечу и сад сам тако као код куће.“⁴ Године 1905. одлучује да тог лета проведе одмор у Минхену. Какав је то одмор за сликара био најбоље говори разгледница коју упућује мајци: „Ала сам се нагледао слика. Бучи ми глава. Ово није одмор, него умор. Одмор почиње тек у Верисхофену.“⁵ Месец дана касније опет је у Минхену и опет се неизоставно јавља: „Време је ружно, али кад се иде кући онда је и киша весела. Сутра остајем овде да узмем фарбе и да још једанпут посетим изложбу.“⁶ Свако ово јављање мајци завршава обично са: *Љуби Вам руке Ваш Урош.*

3 НМЗР ЛУП. 195
4 НМЗР ЛУП. 198
5 НМЗР ЛУП. 200
6 НМЗР ЛУП. 201

←

**Портрет Јосифа
Предића, Урошевог
брата,**

Завод за заштиту споменика
културе града Београда

↙

**Разгледница брата
Славка Предића из
Беча упућена Урошу,
НМЗР ЛУП. 222**

И док се од оца опростио цртежом, који је настао на једном пароброду који га је одвео у Беч, уз мајку је провео последње тренутке њеног живота. О томе сведочи сачувана марамица поред које је написао: „Из ове мараме наквашене су светом водом усне моје преболне мајке, последњи пут у суботу 25. ове г. (7. септ.) 1907. Истог дана, после подне око 5 сати последњи пут ме је загрлила и пољубила говорећи ми *слатки мој сине*, када сам је обухватио у намери, да је преместим на леву страну. По лицу сам видео да је плакала, ал’

↑
Фотографија са венчања братанице Марије Мице и Стевана Стојановића Мокрањца,
 1898,
 НМЗР ЛУП.114

суза више не беше. Јадна моја мамо! Урош”⁷ Након мајчине смрти како је писао свом пријатељу Милану Савићу, секретару Матице српске, осећао је као да је остао без компаса „без главе, без наде, без појма о циљу живота и о начину, како се може даље живети без матере”.⁸ Срећом, убрзо ће прионути на велики посао у Преображенској цркви у Панчеву, па ће га то донекле опоравити од губитка, а потом ће следити пут у Италију и пресељење за Београд.

За Урошеву приврженост мајци знали су и други његови пријатељи и сарадници. Тако ће сликар Коста Ванђеловић, осликавајући зидове орловатске цркве две деценије након смрти Марије Предић, управо по њеном лику, а служећи се Урошевим предлошцима, насликати у ниши лево од иконостаса Свету Петку (Параскеву), нетипично, као старицу. Управо онакву какве је се Урош највише сећао, сачувавши њену марамицу. У другој пак ниши је посвета оцу. У лику Светог Саве, такође по Урошевом цртежу, представљен је његов отац, свештеник те орловатске цркве.

Иако није имао своју породицу, живот Уроша Предића се укрштао са судбинама његове браће и њихових потомака. Остао им је привржен и пружао

⁷ Мајчина марамица, НМЗР ЛУП. 153 и белешка Уроша Предића, НМЗР ЛУП.5.

⁸ Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

U. Predić *Ovo je moja sirovinica, sadašnja
zdravinica Svetozara Radivojca.
Primoran je nešto vetiti od ove resor-
dukcije.*

↙
Разгледница на којој је репродукована слика „Вредне ручице”, на којој је Урошу као модел послужила братаница Марија Мица,
НМЗР ЛУП. 189

↑
Марија Предић са синовима Урошем, Јосифом, Стеваном и Радивојем,
1889,
НМЗР ЛУП. 473

им је на неки начин лични, па и материјални ослонац, посебно деци своје ранопреминуле браће Светозара и Радивоја. Неретко је прихватао послове које и није волео, посебно када је иконописање у питању, знајући да ће тако помоћи својој многобројној фамилији. Тестаментом је готово сваком од њих оставио по неки свој рад као успомену, а готово да није било важнијег путовања на које би отишао, а да се није вратио са поклоном за сваког. Остаје нам забелешка из његовог „Дневника из Италије”, у којем је исписивао шта коме одатле треба да донесе: *Софији црвен брош, Стеви чашу, Ленки вазну, Зорки оквир од емајла, Вуки шал, Јованки брош плав, Ани оловку, Урошу иглу од сребра...*⁹

Његови Предићи су опет знали да му се редовно јављају са својих путовања. Брат Јосиф и снаха Марија, у чију кућу ће прећи да живи 1909.

9 Дневник из Италије, НМЗР ЛУП. 263

године, писали су му из како рекоше „француске вароши“ Стразбура.¹⁰ Омиљени синовац Славко (Светислав) му се јављао са студија у Бечу ословљавајући га увек са „драги“ или „мили“ чико. Писао му је како је ту „ванредно лепо“, да је здрав и да добро учи.¹¹

Једнако као и према Славку, посебну наклоност Предић је показивао према братаници Марији (Мици), такође детету брата Стевана. Мица је била професорка клавира која се 1898. године удаје за знатно старијег славног композитора и професора Стевана Стојановића Мокрањца. Са тог венчања је сачувана фотографија, данас у Народном музеју Зрењанин.¹² Колико је била блиска са својим стрицем Урошем, говори и податак да ју је у више наврата портретисао, између осталог и 1887. на слици „Вредне ручице“.¹³ Предић је такође радио портрете и зета, чувеног композитора Мокрањца као и њиховог сина Момчила–Аге, професора Универзитета у Београду. Они су му се пак породично увек јављали са својих одмора, о чему сведочи и разгледница са Цетиња.¹⁴ На путовање у Италију 1909. године, пошли су заједно са омиљеним чика Урошем. Мокрањца се тада одлучио на овај тромесечни пут највише због опоравка и здравља сина јединца.

Сачувано је и неколико породичних фотографија са Урошем или без њега, али свакако са неким од његових драгих рођака. Можда једна од најдражих му је она из 1889, настала у фото-атељеу познатог грађанског и дворског фотографа Милана Јовановића, сина вршачког фотографа Стевана Јовановића и брата сликара Паје Јовановића. Предић је браћу Јовановић упознао још у млађим данима па је Милану 1887. године урадио портрет, а онда је за узврат са мајком и браћом позирао у његовом фотографском атељеу.¹⁵ На фотографији, данас у власништву Народног музеју Зрењанин¹⁶, осим Уроша, ту су и мајка Марија те браћа Стеван, Радивоје и Јосиф.¹⁷ Година када је настала ова фотографија за Уроша је била веома важна. Тада је склопио уговор за израду иконостаса у старобечешкој цркви, насликао је чувене „Херцеговачке бегунце“, а на Светској изложби у Паризу је добио бронзану медаљу.

Конечно, говорећи једном приликом о себи, Урош Предић је и сам нагласио колико му је породица важна: „Срце ми је код мојих милих у фамилији, ум ми се заноси лектиром, час за једним, час за другим великаном, а рука ми набавља хлеб насушни.“¹⁸ •

10 НМЗР ЛУП. 221

11 НМЗР ЛУП. 222 и НМЗР ЛУП. 228

12 НМЗР ЛУП.114

13 Ова слика је власништво Народног музеја Србије док се у зрењанинском музеју чува разгледница НМЗР ЛУП.189 на којој је Урош дописао: „Ово је моја синовица, садашња удовица Стевана Мокрањца. Оригинал је нешто већи од ове репродукције“. Иначе, мала Мица након преране смрти мајке, преузела је бригу о брату, па је на овој слици вероватно представљена како му плете чарапе.

14 НМЗР ЛУП.219

15 Миланка Тодић, *Фотографија и слика*, Цицero, Београд, 2001.

16 НМЗР ЛУП. 473

17 Најстарији брат Светозар који је заменио оца Петра на месту орловатског свештеника је преминуо 1882. године само годину дана по преузимању те дужности.

18 Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

Петар Предић + Марија Предић, рођ. Илијевић

..... Светозар + Јелена

..... Петар + Јованка

..... Радивој

..... Богдан

..... Ружица

..... Богдан

..... Димитрије

..... Марија

..... Ангелина + Марко Маркуц

..... Славко

..... Светозар (Цета) + Вука (прва жена)

..... Мара

..... Јелка

+Јулка (друга жена)

..... Јосиф

..... Стеван + Софија (прва жена)

..... Марија (Мица) + Стеван Мокрањац

..... Момчило

..... Јован

+ Софија (друга жена)

..... Светислав (Славко) + Анђа

..... Мирослава

..... Станислава

..... Миливој + Гита Нушић

..... Иван

..... Урош + ?

..... Жаклин

..... Олга

..... Мишел

..... Жан

..... Радивој + Јелена

..... Вукосава

..... Милан

..... Зора + Љуба

..... Богдан

..... Софија + Душан

..... Вера

..... Петар

..... Михаило

..... Јосиф + Марија

..... Надежда + Богдан

..... Емилија + Момчило

..... Олга

..... Миљан

..... Урош

Урош Предић са члановима фамилије, Орловат, 1917.

Урош Предић, Мица Мокрањац, Јелица Поповић и Ђока Јовановић, Теслић, 1934.

Породична фотографија, Орловат, 1906.

Породична фотографија, Орловат, 1906.

Урош Предић са рођакама.

Сликe као духовна деца – Урош Предић као иконописац

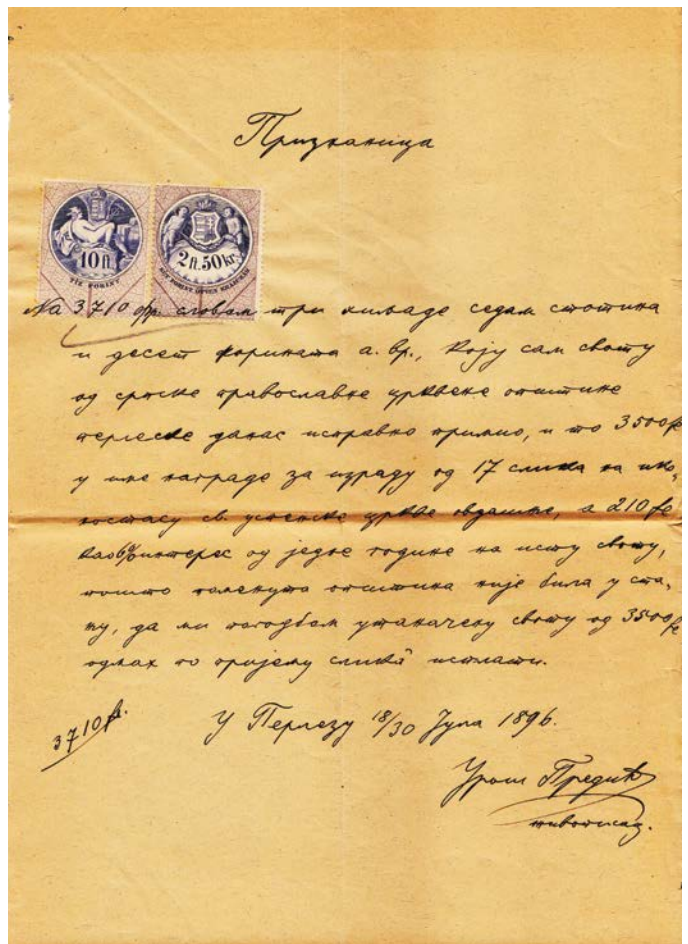
→

**Иконостас цркве
Успења Богородице
у Перлезу,**

Завод за заштиту споменика
културе Зрењанин

Урош Предић је још био у Бечу када је глас о његовом раду стигао до родног Орловата, али и знатно даље. Управо тада добијао је и прве позиве за рад у овдашњим црквама. Предић их је испрва одбијао сматрајући „црквени живопис као нижу уметност, ближу занату”,¹ али није ни слутио да ће му баш то, како је касније признао, бити главни посао у који ће утрошити своју најбољу снагу.² Ипак, говорио је, а потом то у раду и примењивао, да му је „немогуће да се навије за неколико векова унатраг”, па је одлучио да створи свој оригинални иконописачки стил. Ако је игде у свом дуговечном стваралаштву иновативан, онда је то управо ту. Ослањао се на јеванђеља и житија, али су представе и ликови на њима добијале његову оновременост. Данас нам је познато да је Урош радио: у цркви у Бечеју, у Перлезу, у капели Владичанског двора у Сремским Карловцима, у цркви манастира Гргетега, у Руми, у Преображенској цркви у Панчеву, у гробљанској капели породице Николић у Сремским Карловцима, у капели Богдана Дунђерског код Бечеја, цркви у Цељу, у Орловату, капели Лазара Јанковића у Тителу,

↑
Признаница Српске православне црквене општине у Перлезу о делу исплаћеног хонорара Урошу Предићу,
 НМЗР ЛУП. 10/4

¹ Аутобиографија публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Годишњак Српске краљевске академије XXVIII, 1914–1919, Београд, 1921.

² Исто

↑

**Иконостас цркве
Ваведена Богородице
у Орловату,**

Завод за заштиту споменика
културе Зрењанин

↗

**Коста Ванђеловић,
Света Петка, црква
Ваведена Богородице
у Орловату, по
Пређићевом нацрту и
лику његове мајке,**

Завод за заштиту споменика
културе Зрењанин

гробљанској капели породице Светозара Влашкалића у Мошорину, цркви у Либертивилу у Охају, гробљанској капели породице Димитријевић у Меленцима. Из овог богатог иконописачког рада издвојићемо само оне сакралне објекте који се налазе на територији данашњег средњег Баната.

Док је још био на студијама у Бечу, Перлежани су изразили жељу да управо овај млади сликар из суседног Орловата, уради нови иконостас за цркву Успења Богородице, на место оног који је изгорео 1848. године након перлеске битке. Пошто је 1894. године прихватио овај позив, Урош се вратио у свој Орловат, сматрајући да ће посао одатле лакше обављати.³ Ова црква је грађена у периоду од 1808. до 1811. године као једнобродна грађевина са петостраном апсидом и звоником на западном прочељу.⁴ За ову цркву Пређић је урадио 54 слике, како за главни иконостас тако и за онај мањи за Христов гроб. Ово друго је било бесплатно, као и слике за часну трпезу и плаштаницу. За свој рад је плаћен 17.000 форинти, а петогодишњи рок је испоштовао. У Народном музеју Зрењанин данас се чувају признанице које су Пређићу стизале од Српске православне црквене општине из Перлеза, а које потврђују динамику исплате.⁵ Црква и иконостас су освећени на Велику Госпојину 1899. и том чину је присуствовао и сам Пређић. Оно што карактерише овај иконостас јесте Урошева суздржаност, што треба приписати чињеници да је ово један од његових првих већих иконописачких

³ У уговору је стајало да Пређић иконе може израђивати „где му је год драго“, али их је морао донети у Перлез о свом трошку, а потом надгледати њихово затезање на предвиђене даске, као и монтирање на већ завршену олтарску преграду. (Миодраг Јовановић, *Урош Пређић*, Галерија Матице српске/ Златна грана, Нови Сад/Сомбор, 1998.

⁴ Слике на сводовима је насликао Едуард Клајн из Беча 1892. године, а Живко Петровић знатно раније, 1847. Данас ова црква има категорију споменика културе од великог значаја. (Подаци Завода за заштиту споменика културе Зрењанин)

⁵ НМЗР ЛУП. 10/2, 10/3, 10/4, 10/5

радова. Али суздржаност само у смислу технике. Када је у питању садржај и она тежња ка оригиналности, Урош је овде више него препознатљив, посебно у представи Богородице, чији лик је начинио, како се претпоставља, по орловатској лепотици и младој забавиљи Мари Виловској.

Радећи иконостас у Орловату, готово три деценије након перлеског, Урош Предић је заправо желео да се на неки начин одужи свом родном месту и то управо у цркви у којој су као свештеници службовали његов отац и брат. Зато се ова црква, посвећена Ваведењу Богородице може сматрати Предићевом задужбином. Грађена у периоду од 1924. до 1927. године на месту претходних (XVIII век), она је резултат еkleктичког трагања за националним стилом.⁶ Пројектант је био Драгиша Брашован, један од највећих српских архитеката модерног правца, који је овде још увек веран традиционалном стилу. Иконостас који је рад Димитрија Поповића, а који се налазио у старијој цркви је демонтиран и пренет делом у Стајићево, а делом у Народни музеј Србије, док је садашњи рад потписао Урош Предић. Иконе изведене уљем на платну, па каширане на дрво је припремао у етапама. Доминира „Васкрсење Христово” изнад царских двери које је, како то проф. Јовановић каже, утопљено у наглашено плаветнило, док је „Силазак Светог Духа” више у црвеној гами изазваној пламеним језицима.⁷ Ова друга представа је изнад десних бочних двери на којима се, као што је то обичај, налази арханђео Михајло. И управо он на себи има римски војнички оклоп, сачињен од кациге и штитника, за шта су Предићу послужили сликарски реквизити које

↑

**Коста Ванђеловић,
Свети Сава, црква
Ваведења Богородице
у Орловату, по
Предићевом нацрту и
лику његовог оца,**
Завод за заштиту споменика
културе Зрењанин

6 Подаци Завода за заштиту споменика културе Зрењанин. Црква има категорију споменика културе од великог значаја.

7 Миодраг Јовановић, *Урош Предић*, Галерија Матице српске/Златна грана, Нови Сад/Сомбор, 1998.

↑

**Освећење цркве
Ваведена Богородице
у Орловату, Урош
Предић седи трећи
слева,**
НМЗР ДУП. 9

данас чувамо у Народном музеју Зрењанин.⁸ На задњој страни иконостаса је опширан натпис на мермерној плочи као сведочанство да је иконостас осликан за време Александра I Карађорђевића и патријарха Димитрија на месту старог храма и да је иконе израдио Урош Предић у својој 70. години, као поклон светој цркви родног места за спомен свом оцу протонамеснику Петру, овд. пароху и брату Светозару пароху, као и милој мајци Марији.⁹ Зидно сликарство је рад Косте Ванђеловића из Штипа, становника Руме, који је извео ликове Свете Петке и Светог Саве у нишама, представљајући их као Урошеве родитеље управо по његовим цртежима. По сликаревој жељи, у раду на цркви је ангажован и његов рођак Рада Предић, унук брата Светозара, иначе архитекта из Панчева, а чије задужење је било израда декоративног плана за зидне слике. Освећењу цркве је присуствовао и у овом случају Урош Предић, што показује фотографија сачувана у зрењанинском музеју.¹⁰

Предић је радио иконостасе и за неколико гробљанских капела међу којима и онај за надгробну капелу породице Димитријевић у Меленцима. Грађена по пројекту архитекте Владимира Николића 1895. године, она има облик грчког крста, а над средишњим простором је висока купола.¹¹ Могуће је да је радећи овај иконостас (1906) Урош за лик Богородице у сцени Благовести на царским дверима такође пред очима имао младу Орловаћанку Мару Виловски.

Осим рада на иконостасима, Предић је насликао и велики број појединачних икона, али је и ту кад год је могао остајао доследан својој стилској модернизацији,

⁸ НМЗР ЛУП. 533 и 534

⁹ Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

¹⁰ НМЗР ДУП. 9 (фотографију поклонила Дора Стојковић из Зрењанина)

¹¹ Подаци – Завод за заштиту споменика културе Зрењанин. Капела је споменик културе.

↖

Иконостас надгробне капеле породице Димитријевић у Меленцима,
Завод за заштиту споменика културе Зрењанин

←

Урош Предић реставрира иконе са иконостаса цркве у Бечеју,
1931,
НМЗР ЛУП.

што понекад и није било тако једноставно јер су поједини поручиоци имали отпора према његовом стилу. Тражили су портретску индивидуализацију на представама светитеља тамо где Урош то тако није видео. Није желео да баш сваком светачком лику да лик поручиоца који би на томе инсистирао. Када би у неким случајевима попустио, као нпр. радећи капелу Јанковића у Тителу, после се кајао.

Оно што такође карактерише Урошев иконописачки рад јесте и то да је иконостасе када год је могао након извесног времена, тамо где је то било потребно, сам реставрирао, тј. *чистио*. Такав је на пример био случај са иконама у бечејској цркви када му се тамошња црквена општина обратила са питањем да неког препоручи за такву врсту посла. „Док сам ја жив, ја своју духовну децу – своје слике не предајем на милост и немилост, знању или незнању других.“¹²

¹² Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

↑

Надурена девојчица,
1879,
уље на платну,
40 x 32 цм,
вл. Галерија Матице српске,
инв.бр. ГМС/У 332

Чика Урошева деца

Иако није имао своје директне потомке, Урош Предић је до краја живота остао привржен деци своје браће. Портретисао их је, користио као моделе, путовао са њима, дописивао се, куповао им поклоне и готово сваком од њих тестаментом завештао по неко своје дело. За све њих је био омиљни чика Урош, како су га најрадије звали. А он сам је волео децу. Дуго је радио као илустратор за лист „Невен“ и уз Стевана Алексића био сликар иза кога је остао највећи број дечјих портрета у нашем сликарству. Ређају се ту госпођице и господичићи као својеврсна слика својих родитеља из господског друштва, упарађени, зачешљани, испегланих одела и уштирканих хаљина. Озбиљна и уздржана, вероватно су прошла претходну припрему старијих чланова породице и објашњење како се треба опходити приликом позирања. Али ко може обуздати дечји немир и спонтаност? Како сакрити ту наивност и невиност? Како не забележити нежност, радост, па и љутњу? Шта је претходило изразу на лицу „Надурене девојчице“ која је често у литератури бивала прекрштена као „Набурена девојчица“? Можемо само да замислимо колико је дуго мала моделкиња морала да стоји загледана непомично да би настао један **Портрет**

↑

Портрет девојчице,
уље на платну каширано на
картон,
26 x 25 цм,
инв. бр. НМЗР ЗЛУ. 1481

1 Надурена девојчица, 1879, уље на платну, 40 x 32 цм, инв.бр. ГМС/У 332

↑

Портрет Рада Пређића,

уље на платну,
1908,
27,5 x 20 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 13
(украдено 1974.)

↗

Портрет Петра Пређића,

уље на платну,
1881,
39 x 33 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 35
(украдено 1974.)

→ ↗

Портрет Ангелине Пређић,

уље на платну,
1881,
22 x 17 цм,
инв.бр. НМЗР. 262
(украдено 1974.)

девојчице.² Румених образа и немирних локни, у изражајно црвеној хаљиници, као да ишчекује крај свог стирања и тренутак да се врати игри. Много пре овог, Народни музеј Зрењанин је купио три дечја портрета. Године 1952. од архитекте Радивоја Пређића из Панчева, унука Урошевог брата Светозара, музеј је откупио **Портрет Рада Пређића**³ и **Портрет Петра Пређића**⁴. На првом је приказан сам власник ових портрета, у профилу, као тринаестогодишњи дечак обучен у морнарску мајицу. Овај млади Пређић ће касније по деда-стричевој жељи пројектовати унутрашњу декорацију за орловатску цркву. Други портрет представља Радиног оца и најстаријег Светозаревог сина, Петра Пређића, као дечака у грађанском оделу. Стриц Урош га је више пута портретисао. На жалост, оба ова дечја портрета су украдена 1974. са сталне поставке зрењанинског музеја. Трећи, који је доживео исту судбину, приказује **Ангелину Пређић**⁵, кћерку Урошевог брата Светозара, удату за орловатског бележника Марка Маркуца. Од ње је зрењанински музеј откупио овај њен дечји портрет 1953. године.⁶ Урошеви дечји портрети, како је то Дејан Медаковић добро опазио, топли у колориту, слободно постављени, интимни у карактеру и лишени оне строге цртачке потке, спадају у најлепша остварења његовог обимног сликарског дела.⁷

² Уље на платну каширано на картон, 26 x 25 цм, д/д: У.П. инв. бр. НМЗР ЗЛУ. 1481. Купљено од Јелене Гордић 2003. године.

³ Уље на платну, 1908, 27,5 x 20 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 13 (украдено 1974).

⁴ Уље на платну, 1881, 39 x 33 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 35 (украдено 1974).

⁵ Уље на платну, 1881, 22 x 17 цм, инв.бр. НМЗР. 262 (украдено 1974).

⁶ Урош Пређић је братаницу Ангелину више пута портретисао, као и посмртно њеног сина Славка, умрлог у детињству.

⁷ Дејан Медаковић, *Урош Пређић – Сликар и вајари*, Београд 1964.

↶

Санкање,
репродукован цртеж

↑

Тоциљајка,
репродукован цртеж

↑

Библиофил,
репродукован цртеж

←

Дечак,
репродукован цртеж

↗

Сироче,

уље на платну,
1888,
100 x 124 цм,
вл. Народни музеј Србије,
инв.бр. НМ 31-312

Честа тема Урошевих радова са децом била је свака врста игре. Они се санкају, тоциљају, играју под дудом или око сеоског бунара, али и преврћу странице књига иако још не знају да читају, позирају као мали филозофи или библиофили. Ипак, понекад је ту и социјална тема која изазива саосећање када угледамо гладног дечака пред излогом пуног различитих ђаконија и свакако најдирљивија слика „Сироче“, која је захваљујући Михајлу Пупину, данас у власништву Народнoг музеја Србије.⁸

Уз помињање деце неизоставно иду и представе животиња, понекад у комбинацији са њима („Дете са мачком доручкује“) или пак засебно, као на примеру слика: „Јагањци“, „Бело куче Ципа“ или „**Коњ белац**“ у власништву Народнoг музеја Зрењанин.⁹

⁸ Сироче, уље на платну, 1888, 100 x 124 цм, инв.бр. НМ 31–312.

⁹ Уље на платну, 1907, 30 x 39 цм, д/л: УП. 1907, инв.бр.НМЗР ЗЛУ. 16.

↑

Конь белац,
уље на платну,
1907,
30 x 39 цм,
инв. бр. НМЗР ЗЛУ. 16

Визија у облацима

Завршавајући други део *Аутобиографије* 1946. године, Урош Предић је одлучио да опише једну своју слику. То је учинио и 1949. године приликом посете Миховила Томандла, историчара и публицисте који је касније тај опис објавио у својим сећањима на великог сликара. Реч је о слици **Визија у облацима**¹ која се данас чува у Народном музеју Зрењанин. Како сликар истиче, у време када је ово дело настало (1887.) дошло је до аустријске окупације Босне и Херцеговине „када је политичко небо било врло натуштено, те је изгледало да ће доћи већ онда до рата, који ће планути тек после 27 година, када су грабљивци са севера мислили да су се довољно спремили, да нас прегазе и прокрче себи пут за Исток“.² Даље, Урош Предић говори да је као аустријски поданик позван да се спреми за мобилизацију и „пође тамо где се руши, пали, коље, убија!“. У таквом расположењу одговорио је на рат својим начином, створивши слику која кроз алегорију износи његово критичко виђење живота и односа међу људима.

Себе је замислио како стоји на неком мањем узвишењу³ са којег посматра призор испред себе; широку долину у предвечерје под тамним облацима који наговештавају долазак олује. То је доња зона слике на којој је представио пејзаж са насељем. А потом следи детаљан опис горњег дела:

„Горе се упркос свету мржње и борбе, прострла светла појава Љубави, Венера, окружена својим вернима из свих сталежа. Један краљ пружа јој своју круну и папа клечи пред њом и хроми просјак и један гуравко и квази строги научник, па и једна калуђерица јеца над бедрима Венериним, на чијем рамену седи Амор са стрелама. Између Амора и Венерине главе кези се лобања Смрти, Венерин корелат. Док смрт обара, Венера ствара, без ње пропао би свет. Она је водила великог Дантеа кроз цео живот као и кроз његов божанствени спев који се свршава речима: *L'Amor che muove il sole e l'altre stelle*.“

Друга сила која покреће људе, Борба, оличена у мрачној појави бога Марса који напада Христа, учитеља љубави и мира. И тада се спремао да закрвари свет, али није успео. Задржала га несита аждаја дефицита, која, лижући празан рог изнемогле Фортуне, не даде Марсу маха, јер му је ногу

¹ уље на платну, 1887, 41 x 57 cm, инв.бр. НМЗР ЗЛУ 42.

² *Аутобиографија* публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Архив Српске академије наука и уметности, досије уметника, Београд 1946).

³ Радоје Драшковић, рођени Орловаћанин и аутор књиге „Чика Урош“ каже да је то заправо поглед са видиковца, односно са врха уметничког винограда на тзв. Дудари где је Предић посебно волео да долази. Такође, Драшковић објашњава да је село које се види одатле, а које је представљено у доњем делу слике заправо Томашевац.

↑

Визија у облацима,

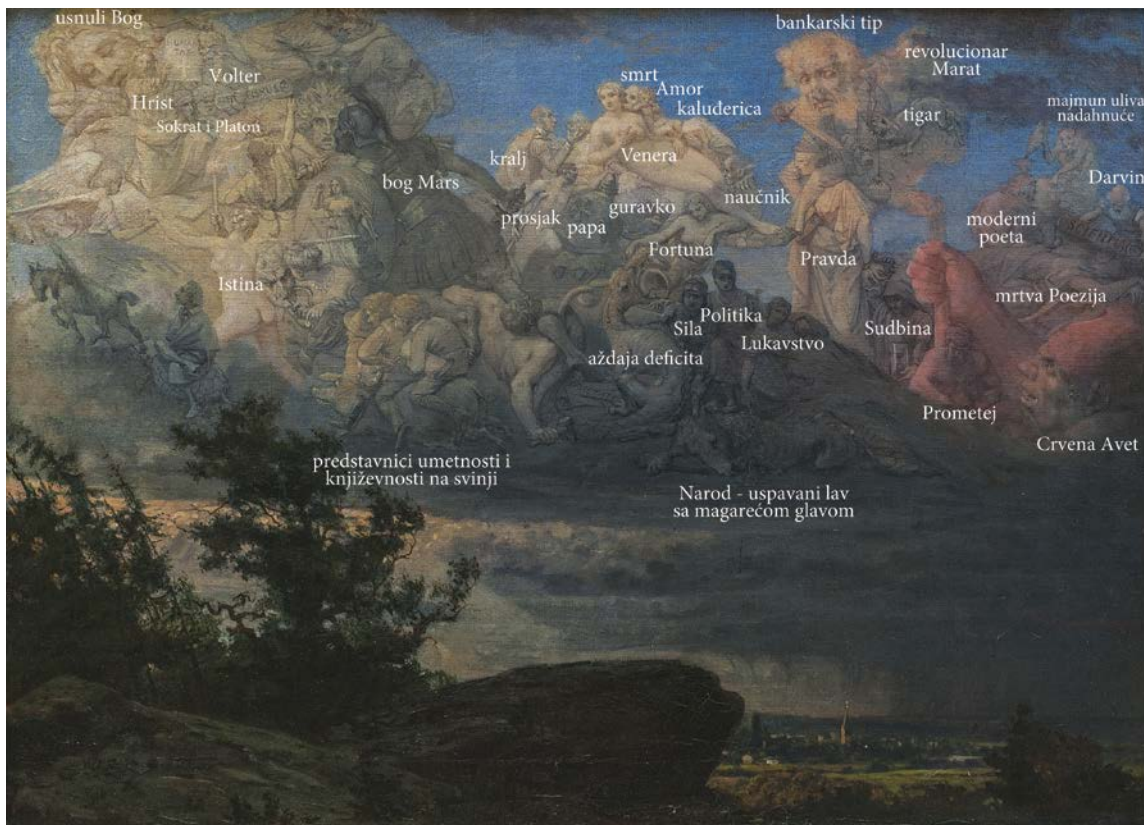
1887,

уље на платну, 41 x 57 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ 42.

везала својим репом. Десно од Венере стоји Правда, везаних очију, али и везаних руку. На њеним раменима седи неки банкарски тип као представник капитала и отевши од Правде мач и вагу, он дели правду, тако да на ваги претеже кеса с новцима, лаки замотуљак на ком пише *Jus*. Али, у полутами, иза Правде, већ чека Судбина, држећи Клепсидру, кад ће доћи час одмазде, кад ће Правди одрешити руке. И ево, највећа фигура на овој слици *Црвена Авет*, изгладнела лица, са црвеном јакобинском капом на глави, држи у вис запаљену буктињу, чији дим иде под нос запрепашћеном јахачу Правде, јер му у диму лик револуционара Марата говори немиле ствари у ухо, а шапа једног тигра притискује *Jus* да претегне кесу с новцима. У доњим тамним партијама облака седи група Политике, наслоњене једном руком на Силу, другом на Лукавство. Политика је под маском да се не би видело куда смера. Под њеним ногама лежи *успавани Лав*, тј. народ, ком не долази свест о његовој моћи, те зато још носи магарећу главу. Ако се пробуди, лукавство му пружа мало чкаља, ситних концесија, а сем тога, Лаву су везане панце у рукама Силе.

На горњем десном углу слике лежи Поезија, мртва. Дарвин, представник науке, навалује на Поезију тежак надгробни камен, на ком пише: *Scientia*. Модерни поета седи на својој Музи и окреће свој вергл, а мајмун му улива надахнуће кроз Нирнбершки левак у главу.

↑

Слика „Визија у облацима“ са уцртаним објашњењима

(урадила: Сања Врзић)

Лева половина слике је нешто светлија. У нижим партијама представници уметности и књижевности, које су тада биле огрезле у ниском, чак и простачком натурализму, приказани су, како јашу на свињи јурећи за Истином, која им (је) окренула леђа бежећи у светле висине идеала. Ту је Исус поклекнуо, држећи против навале Марса своју науку о вери, љубави и надежди, као штит. У његовој су близини и најсветлији умови старе философије, Sokрат и Платон, који су путем разума дошли до истих моралних висина, до којих се уздигао Исус помоћу љубави. И док се овде на земљи све обрће и преврће у вечитом незадовољству, Бог, пошто је човеку дао разум да би разликовао добро од зла и послао Сина свога као учитеља мира и љубави, предао се безбрижном сну. Његова светла глава заузима на слици цео леви угао, и не осећа, што га атеиста Волтер узнемирује по уху својим пером. И резултат целог размишљања показан је најзад на слици у алегорији, како се мудрост и лудост љубе.⁴

Предић је Томандлу тада у свом атељеу показујући на слику ишчитао и оно што у својој *Аутобиографији* није поменуо па је тако рекао да „крвава рука с буктињом изгледа као Сфинга, вечита загонетка како да се управља народом, а ту је и Прометеј који седи скрушено, кајући се што је људе спасао од пропасти.“⁵ Иначе овај Панчевац ће касније написати како му је Урош тада

⁴ Аутобиографија публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Архив Српске академије наука и уметности, досије уметника, Београд 1946).

⁵ Миховил Томандл, *Моји сусрети са Урошем Предићем*, Историјски архив у Панчеву, Панчево 2010

←

Скривени лик Уроша Предића на слици

рекао да је својевремено и краљу Александру који је често долазио у његов атеље такође на исти начин детаљно описао своју слику, објаснивши му да она представља визију о социјалној револуцији, али да је краљ потом „сместа напустио атеље и никад више није дошао.“⁶

„Визију у облацима“ је Предић насликао две године након повратка из Беча. Иако је реализам евидентан у доњој зони слике што указује на сликарево управо свршено академско образовање и доследност у наученом изразу, горње партије слике свакако документују да му ни водећа минхенска симболистичка клима није била страна.⁷ У осталом сам Предић је потврдио да је слика настала под утицајем књиге „Das rote Gespenst“ (*Црвена сабласт*) коју је написао немачки приповедач, и историчар Јохан Шер (1817-1886).⁸

Иако нам је након Предићевог објашњења у потпуности јасна замисао горњег дела слике, прави симболизам заправо препознајемо у драми на доњој партицији. На то упућују и маслинасто-зелени и тамни тонови којима обилује овај романтичарски пејзаж а који заправо треба да појачају утисак доласка олује, односно долазак тих смутних догађања на историјском небу. •

6 Исто

7 „Визија у облацима“ је 2007. године позајмљена за изложбу „Симболично у српском сликарству“ која је организована у Модерној галерији у Ваљеву

8 Миодраг Јовановић, *Урош Предић*, Галерија Матице српске / Златна грана, Нови Сад / Сомбор, 1998.

Урош Предић као портретиста

Са преко хиљаду портрета, Урош Предић, уз Пају Јовановића и Стевана Тодоровића, сматра се ликовним записничарем српског грађанског друштва. Оставши доследан свом реализму, ретко кад је одступао од класицистичке строгости стављајући у први план тежњу да објективизира личност, док му је психологија портретисане личности мање битна. Радећи тако, Урош је успевао да се дистанцира од својих модела чак и када се радило о члановима фамилије и блиским пријатељима. Са сачуваних фото-прилога из Предићевог атељеа видимо да је портретисао гледајући у присутног поручиоца једнако као и по фотографији, дајући свакако предност овом првом модусу. Но, систематичан какав је већ био, готово увек би назначио да је портрет рађен „по фотогр.“, иако је било ситуација када би то изоставио.¹

Понекад је радио више портрета истовремено. Неретко се дешавало и да након предате слике и исплаћеног хонорара, Предић остане у контакту са својим поручиоцима, најчешће на њихову иницијативу када би слањем фотографија својих портрета изнова наглашавали захвалност и одушевљење сликом. Тако Зорка Поповић, кћерка попа Луке из Панчева 1908. године сликару шаље фотографију свог портрета и на позадини исписује: „Госп. У.

¹ Вероватно у случају портрета Лазе Костића, Љубе Ивановића, Ђорђа Крстића (Миланка Тодић, *Фотографија и слика*, Цицеро, Београд 2001)

←

**Фотографија
портрета Зорке
Поповић,**
1908,
НМЗР ЛУП. 180

Пређићу, академ. сликару у знак захвалности”.² Исте године је урадио портрет њеног оца, као и скицу за портрет брата Милана. Ово није био усамљен случај – Пређић је, наиме, знао да портретише све или већину чланова једне породице. Тако је лета 1904. три недеље провео у Бечу. Осим што је посећивао тамошње музеје и галерије, Пређић је боравио у кући породице Бургер сликајући портрете свих укућана (Јозефа Бургера, његове жене Марије, мајке и кћерки Еле и Олге). Власништво Народног музеја Зрењанин је данас портрет **Марије Бургер**,³ један од ретких на којима се Урош потписао латиницом (Predits).

Претпоставка је да је тек од како се преселио у Београд 1909, Пређић у свом атељеу израђивао већину портрета. У својој *Аутобиографији* пише да је током првог боравка у том граду, код брата Стевана до преласка у Нови Сад (1886–1890.) најрадије одлазио на рад дотичнима у кућу „јер сам свуда налазио више удобности него у својем стану, а у исти мах сам уштедео моделима труд долажења к мени.”⁴

Обреновићи и Карађорђевићи, које је Урош Пређић портретисао, учинили су да овај сликар не понесе епитет искључиво *мајстора малог формата*. Тако су његова најмонументалнија платна до данас остала управо она на којима су представљени парадни портрети чланова ове две породице. У Народном музеју Зрењанин чувају се неки од њих. У списку који је сам

² На фотографији коју је урадио панчевачки фотограф Карољ Рехницер (НМЗР ЛУП.180) у горњем десном углу се види и потпис још једне Пређићеве слике коју је насликао исте године, можда баш портрет попа Луке.

³ уље на платну, 60 x 45 цм, Д/д: Predits, 1904, инв.бр. НМЗР ЗЛУ.56. Слика је откупљена од Ружице Калоперовић из Београда.

⁴ *Аутобиографија* публикована у Каталогу изложбе Урош Пређић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Годишњак Српске краљевске академије XXVIII, 1914–1919, Београд, 1921.

↑
Марија Бургер,
 1904,
 уље на платну,
 60 x 45 цм,
 инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 56.

саставио, Урош је написао да је 1920. године за Жупанију насликао **краља Петра I Карађорђевића**.⁵ У истом попису сликар бележи да је, овога пута за магистрат у Бечкереку, 1921. урадио још један портрет истог, тада већ почившег краља, који је те године преминуо.⁶ Обе слике поручене од тадашње власти, сасвим разумљиво, изазвале су велику пажњу јавности. Трећи парадни портрет настаје 1922. године и на њему је приказан **краљ Александар I Карађорђевић**,⁷ једнако достојанствен и монументалан, смештен у ентеријер који чини позадину са пробраним детаљима као и у случајевима претходних владарских портрета (капе положене на фотелји или столу, тешке завесе или згужване драперије јаркоцрвених или зелених тонова, биста родоначелника династије Карађорђа, Устав и закони на карти Србије из 1913. године).

Своје Орловаћане Предић је често узимао као модел за сакралне композиције или жанр-сцене, но ретко кад их је самостално портретисао. Али зато су грађани Великог Бечкерека и Панчева имали ту привилегију и радо су позирали испред Урошевог штафелаја или доносили фотографије као предлогак. Са радом по поруџбини је управо започео у Панчеву, месту његовог

⁵ уље на платну, 222 x 140 цм, Д/л: У.П. 1920, инв.бр. НМЗР ЗЛУ.290

⁶ уље на платну, 143 x 109 цм, Д/д: У.П.1921, инв.бр. НМЗР ЗЛУ.235

⁷ уље на платну, 143 x 109 цм, Д/д: У.П.1922, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 236

↑

**Краљ Петар I
Карађорђевић,**

1920,
уље на платну,
222 x 140 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 290

↑

**Краљ Петар I
Карађорђевић,**

1921,
уље на платну,
143 x 109 cm,
Д/д: УП.1921,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 235

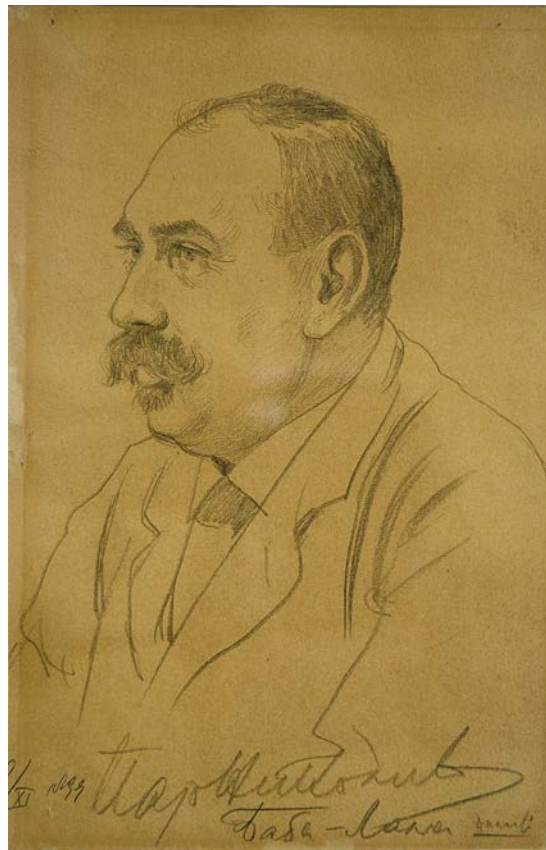
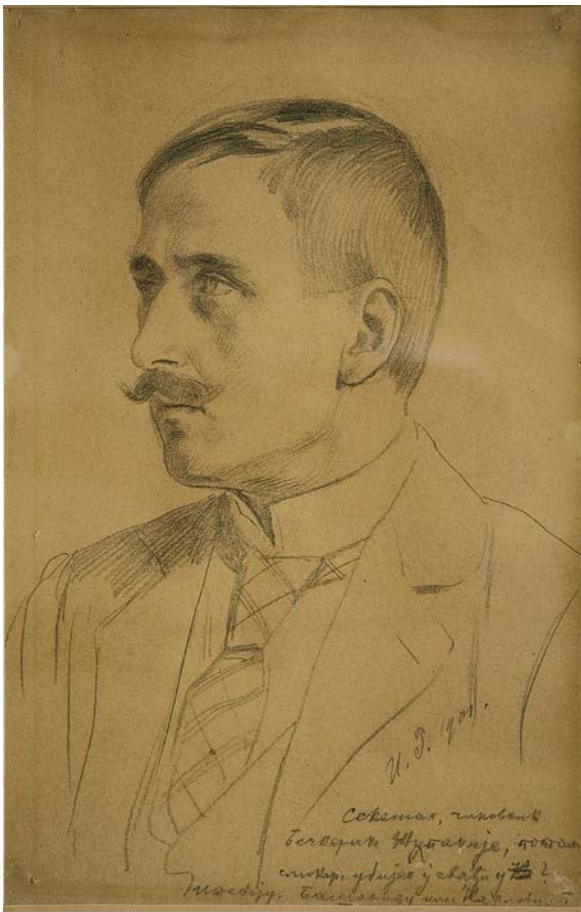

↑

**Краљ Александар I
Карађорђевић,**

1922,
уље на платну,
143 x 109 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 236

↑
**Портрет Секешана,
 чиновника из
 Бечкереча,**

1901,
 оловка на хартији,
 27 x 18 cm,
 инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 471

↗
**Портрет Паје
 Николића,**

1899,
 оловка на хартији,
 28 x 19 cm,
 инв.бр. НМЗР ЗЛУ.470

гимназијског школовања када је међу првима портретисао композитора Миту Топаловића и његову жену Марију. По сопственом сведочењу урадио је 68 портрета Панчеваца и 31 портрет Бечкеречана.⁸ Понекад је то био цртеж (нпр. **Паја Николић**, настао у Панчеву 1899.⁹ или **Портрет Секешана, чиновника из Бечкереча**, 1901.¹⁰), а у већини случајева ипак су то слике настале уљем на платну. Посебно је занимљив портрет **Ђоке Јовановића, председника Трговачке коморе у Великом Бечкереку**, који је Урош завршио неколико дана по његовој смрти (1921)¹¹. Јовановић је у Велики Бечкерек дошао након Првог светског рата. Пре тога је радио у Министарству финансија у Будимпешти, да би одатле ступио у конзуларну службу, прво као секретар конзулата, а потом као конзул у Лајпцигу. Био је заслужан за организовање трговинско-индустријског покрета у Банату, а посебно за оснивање Трговачке и индустријске коморе у Великом Бечкереку чији је председник био од самог почетка.¹² Велики допринос је дао у организацији привреде у граду, а нарочито се залагао за слободу трговине извоза и решавања царинских проблема.¹³ Након што је сазнао за

⁸ Миховил Томандл, *Моји сусрети са Урошем Предићем*, Историјски архив у Панчеву, Панчево 2010.

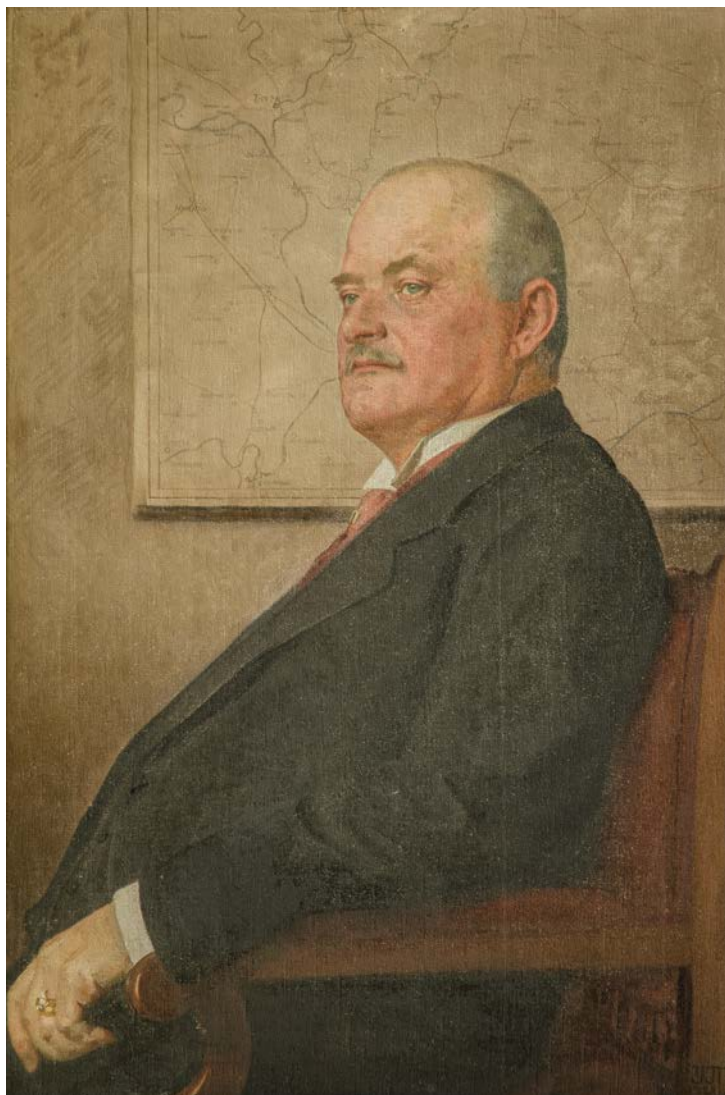
⁹ оловка на хартији, 28 x 19 cm, Д: У.П. 18/XI 1899, Паја Николић; Баба Лала, инв.бр. НМЗР ЗЛУ.470

¹⁰ оловка на хартији, 27 x 18 cm, Д/д: У.П. 1901, Секешан, чиновник бечкеречке жупаније, потом сликар, убијен је у свађи у Ср.Итебеју, Башаиду или Карлову, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 471

¹¹ уље на платну, 106 x 60 cm, Д/д: У.П. 1921. инв.бр. НМЗР ЗЛУ.113

¹² Лист „Зрењанин“, 23. јун 1973.

¹³ Трговински гласник, Београд 18. јун 1921.

смрт свог пријатеља Ђоке Јовановића, Урош Предић изјављујући саучешће његовој удовици Наталији, у писму између осталог каже: „Запрепашћен неочекиваношћу ове поражавајуће вести, немам довољно присебности да у бираним речима изразим своје дубоко жаљење за губитком тако спремног и непоколебљиво исправног мужа, каквих мало имамо, а који су нам толико потребни у овом мутном времену несређености и општег незадовољства. У толико већма осећају величину губитка они који су имали срећу прићи му ближе и познати га и завоleti га, међу које убрајам и своју маленкост.”¹⁴ Портрет је до почетка Другог светског рата био у власништву Трговачке коморе да би га тадашњи председник предао Наталији Јовановић на чување сматрајући да је слика сигурнија код ње. Године 1952. госпођа Јовановић поклања портрет свог супруга Градском музеју у Зрењанину.

↑

Ђока Јовановић,
председник
Трговачке коморе у
Великом Бечкереку,
1921,
уље на платну,
106 x 60 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 113

¹⁴ Фотокопија писма Уроша Предића Наталији Јовановић, коју је музејском саветнику Јелени Кнежевић послао унук Ђорђа Јовановића, Жика Терзин из Аустралије, октобра 2003. За ову породицу Урош Предић је 1930. године урадио и породичну икону Светог Николе (200 x 100 цм)

➤

Аутопортрет,

1949,
уље на платну,
44 x 38 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 125

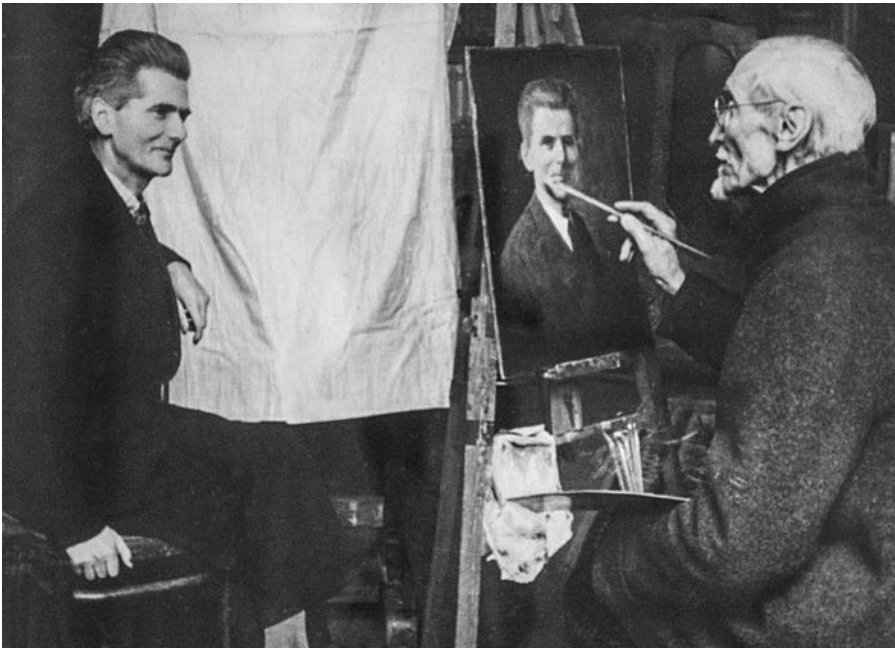
Иако нам је остао знатан број фотографија из београдског атељеа на којима је Урош Предић расположен за позирање испред фото-апарата, стичемо утисак да није имао једнаку наклоност да себе портретише. У сталној поставци његовог легата данас се чува **Аутопортрет** из 1949. године.¹⁵ Пре тога познат је само онај из 1916. године који је Предић поклонио сликару Стеви Тодоровићу.¹⁶ Остаје и једна дилема о могућем скривеном аутопортрету, чему су поједини сликари волели да прибегавају. Наиме на чувеној „Визији у облацима“ из 1887. године, коју нам је сам аутор садржајно описао, постоји могућност да је онај непознати човек који седи на корњачи коју вуче коњска запрега управо сам Предић.

Данас се у претежено музејским и галеријским установама, али и у приватним колекцијама налазе Предићеви портрети учених, верних, моћних, богатих, утицајних... Налазе се ту како је сам набројао: „председници општина, директори банака, гувернери, министри, ректори, црквени великодостојници, војводе, генерали, индустријалци, добротвори, угледни грађани, професори, уметници, пријатељи, родбина и изнад свега галерија отмених дама, девојака

¹⁵ уље на платну, 44 x 38 цм, Д/д: У.П. 1949, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 125

¹⁶ Вера Ристић, *Урош Предић*, Народни музеј Крагујевац, 1976.

←

**Урош Предић
портретише у свом
атељеу графичара
и фотографа Гојка
Гојковића,
1949, НМЗР ЛУП.**

и деце коју сам нарочито радо и са успехом сликао."¹⁷ Ту су сви они који су на тој променад и друштвених и личних кретања и обавеза налазили времена и пре свега потребу да се сместе испред Предићевог штафелаја или му пак лотуре фотографију. Пишући своју *Аутобиографију* 1921. године, присетио се оцене критичара Богдана Поповића с почетка века да су „његови портрети увек слични оригиналу, али без других специјално сликарских одлика”. Лишен сујете, готово сложивши се са тим, само је додао „али сам временом и трудом неки пут ипак успевао да издигнем ниво тих чисто сликарских особина изнад линије осредњости”.¹⁸ Век касније од ове изјаве, готово је немогуће не сложити се са Поповићевом тврдњом, једнако као што је немогуће не истаћи да су Предићеви портрети у времену када су настајали у потпуности испунили свој циљ и потребу оних који су их поручивали; тачност, прецизност, доследност и веродостојност у приказивању. А више од тога ни једном поручиоцу није требало, нити је Предић тежио промени свог сликарског курса у било ком сегменту рада, а посебно оном који му је обезбеђивао сигурну зараду и сталну клијентелу •

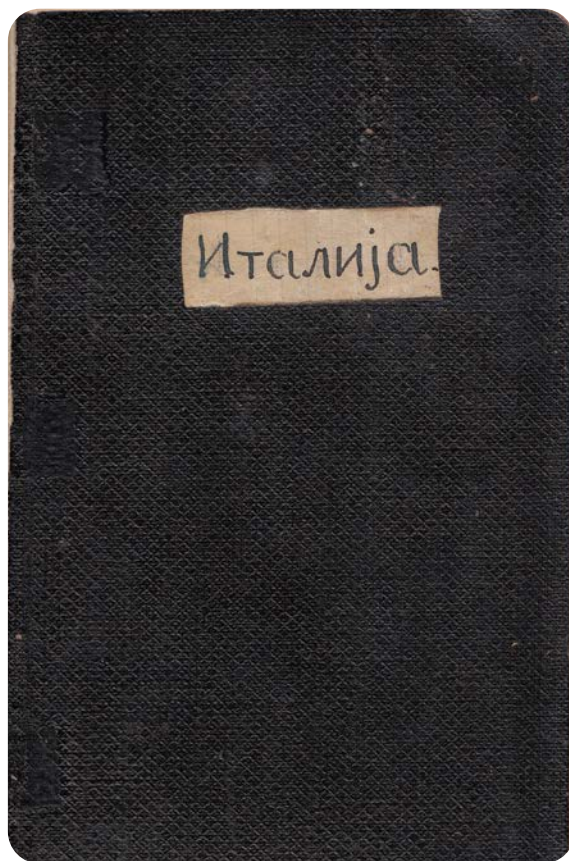
¹⁷ *Аутобиографија* публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Архив Српске академије наука и уметности, досије уметника, Београд 1946).

¹⁸ *Аутобиографија* публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Годишњак Српске краљевске академије XXVIII, 1914–1919, Београд 1921.)

→

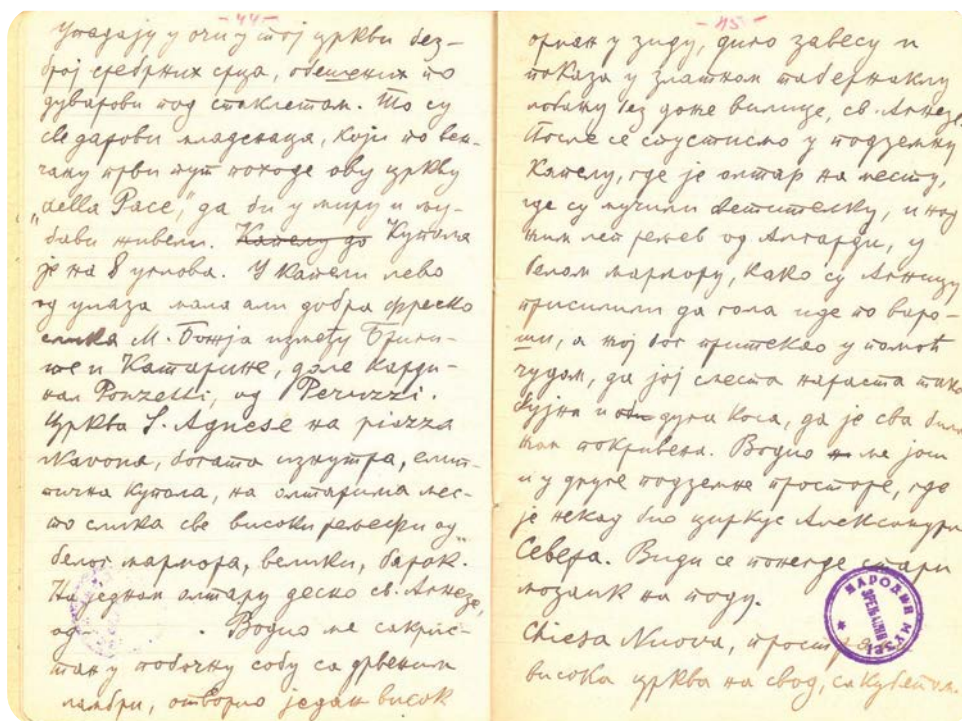
Дневник из Италије,
НМЗР ЛУП. 263

Дневник из Италије

*И*ако је Урош Предић Италију планирао да посети одмах након повратка из Беча, то се десило тек 1909. године. На том путовању је водио дневник који се данас чува у Народном музеју Зрењанин.¹ Први уписан датум у тим заблешкама је 8. април, а последњи 13. мај. Томе треба додати податак да је пет година од повратка из Италије, почетком Првог светског рата, Урош боравио у Крушевцу и међу најпотребнијим личним стварима, понео је са собом и тај дневник у коме је на крају додао своја прва размишљања о ратним дешавањима, тако да је последњи уписани датум, не онај из Италије, већ из Крушевца, 27.окт. 1914.

¹ Дневник из Италије, НМЗР ЛУП. 263

С обзиром на то да је на почетку сваког дневног извештаја, осим датирања исписивао и град у ком се налази, сазнајемо да је посетио Венецију, Фиренцу, Пизу, Сијену, Орвијето, Рим са околином, Напуљ са Помпејима и Капријем. Овај италијански дневник не можемо назвати бедкером, иако је о путописној форми реч. То је више лична перцепција једног уметника подстакнута пре свега његовом радозналешћу, затим уметничком „поткованешћу”, осећајем за уочавање детаља, уз отворену критичку црту према свему виђеном и доживљеном. Баш како су то приметили први приређивачи дневника, историчари уметности, Вукица Поповић и Љубомир Вујаклија: „Пада у очи врло широко интересовање за разноврсне детаље и уметничког наслеђа и свакодневног живота, од одушевљења монументалним грађевинама до разочарења недопустиво прљавим нужницима.”² Дневник има 143 странице, димензија је 15 x 10 cm, у црном картонском повезу на којем пише једноставно ИТАЛИЈА. Писан је ћирилицом, мада има делова и на немачком језику, док је поједине грађевине и имена уметника Урош исписивао у оригиналу. Такође, оно што би му се учинило посебно важним је подвлачио. Користио је и мастило и графитну оловку. Са унутрашње стране предње корице је кратак списак ствари које треба да набави за себе, док се позади налази знатно дужи списак са именима чланова његове бројне фамилије и поклонима које је замислио да им донесе из Италије. „Нисам ишао ни у који музеј, него шврљао по вароши, тражећи шта да купим за поклон, сваком по неку ситницу. Није ни то лако! Много их је: 26–30 особа! Ко ће свима уговети?”³ Субота, 8. мај”

↑
Део „Дневника”

2 Вукица Поповић и Љубомир Вујаклија, Дневник Уроша Пређића / Испод прашине времена, часопис „Улазница, бр. 46–47, 48, 49–50, ГНБ „Жарко Зрењанин” Зрењанин, 1976.

3 уговети – угодити, додворити се у: Речник српскохрватскога књижевног језика, књига VI, С–Ш, Матица српска, Нови Сад, 1976.

→

**Микелађелова Pietá
у цркви Светог Петра
у Риму**

↑

**Villa d'Este, у Тиволију
у близини Рима,
данашњи изглед**

↗

**Део мозаика у
римској цркви St.
Maria Maggiore**

Одломци из Дневника:

– **8. април, Велики четвртак, 1909.** Отишао сам у цркву St. Maria Maggiore где је кардинал те цркве служио службу на олтару у апсиди и певао мешовити хор уз пратњу оргуља. Тада ми и стари мозаици почеше много шта причати, иначе су били неми.

– **Ускрс, 11. април 1909.** После подне Villa d'Este, нешто најлепше што сам икада видео. Уметност је најпре учинила своје, удесила све укусно, а природа после још надмашила уметност. Запуштене фонтане, маховином обрасле путање полупропале грађевине, густа и ведрa вегетација, прастари чемпреси од необичне висине и дебљине, при том још једри, лиснати и здрави, да ће сигурно бар још толико трајати, па пријатан поветарац уз непрекидан жубор водопада и водоскока, чисто плаво небо...

– **13. април, уторак.** Леп дан. У траторији ручам добро и јефтино, само телеће печење нисам појео ја него један услужан кер. Ту сам се уверио о чистоти талијанској. Заистем нужник. Проведу ме кроз келнерај, кујну, ходник, преко улице, у другу кућу на други спрат! Мишљах после толико путовања, биће нешто особито. „Особито” је и било. Вратим се натраг, не свршивши велику „работу”.

– **14. април, среда.** Црква св. Петра, поново разгледао. Могао бих је походити још 100 пута и увек бих нашао нешто ново. Све више долазим до уверења да њен украс управо још није довршен. Зацело није било у првом пројекту у унутрашњој декорацији то, да пиластри и архитрави са фризом остану сиви. То све виче за бојом... Микеланђелов Исус без сумње најлепше дело у целој цркви, као и лице Богородице ожалошћене. И цела група је ремек-дело, само ми се драперија преко груди Мадоне не допада, изгледа

ми нарочито намештена, да се груди боље виде, као да је обукла мокру кошуљу, али ко зна, можда не би ваљало да је друкчије, јер Микеланђело је као рођени скулптор знао зашто је тако драпирао груди.

– **19. IV понедељак.** Леп и врло топал дан. Посетио сам манастир С. Онофрија и собу где је умро Торквато Тасо. Ту је још стари намештај, његов дивит, дугачак 30 цм, разне ситнице, па и парче гране од његова храста, који је оборен граном. Има пуно факсимила његових списа, лепо читко писани и прва штампана издања. Његова посмртна маска од воска, али натакнута на дрвен постамент усправно.

– **24. IV субота.** Лепо време. Пођем да посетим кућу у којој се родио Галилео Галилеи... Кућу Галилеја једва сам нашао. Славан је човек, знао сам да се није родио у палати, али ова је сасвим баш на крају вароши, близу капије, уз сам варошки зид, на дну једне узане, прљаве, некалдрисане улице. Нађем капију закључану. Звоним. Дознао од једног дечка, да чувар није код куће, али да ће доћи. Велим: ваљда је у цркву отишао. А! Тај не иде у цркву! Рече дечко и зазвони друго ниже звонце за баштована принчипа Корсини...

– **Субота, 8. мај.** Лепо, прохладно... После ручка мала грозница. Отимао сам се и пођем у варош. Око 5 сати морадох у постељу. Зовнем доктора. Констатује инфлуенцу. Пропише прашак за знојење. Из његових питања видим, да му је мој изглед сумњив. Ноћ у ватри, после у знојењу.

– **9. мај, недеља.** У кревету, фантазије: све неке цркве, крипте са безбројним статуама, рељејима. И сви покојни, мили моји. Ваљда ћу и ја скоро к њима.

– **10. мај, понедељак...** Спреман сам, али ми је ипак тешко, да баш од те несретне болести страдам, на досаду и себи и другима, и на опасност оних који ме буду неговали.

– **12. мај, среда.** Венеција. Лепо, хладно. Синоћ стигао и ноћас једва једном мало боље спавао у овој мирној вароши, без трамваја, аутомобила, зврјања кола, вике, звонцања итд. Мало сам кашљао, избацио сам по мало жуту сукрвицу. Цео дан провео у изложби. Нема ничег што би човека „запањило”. Странци малобројни и слаби.

– **13 мај.** Лепо време, четвртак. Опет на изложбу. Време постало променљиво, али тихо. Полазак лађе за Фијуму, у 8 с. вече. 1909 •

↖
Манастир Светог Онофрија у Риму

↑
Призор из Венеције

↑
Родна кућа Галилејева у Пизи

„Уверио сам се у његову искрену љубав према уметности...”

Урош Предић је показивао несебичну подршку и помоћ многим младим уметницима. У зрењанинском легату данас се чувају не само његова писма препоруке већ и њихове изјаве захвалности, па и разгледнице којима су му се јављали са школовања и студијских путовања из Минхена, Беча, Париза...

На препоруку Александра Сандића, тадашњег професора новосадске Велике гимназије, у лето 1895. Уроша је посетио млади бечкеречки сликар Александар Секулић и показао му своје цртеже. Након што их је погледао, Предић износи оцену Сандићу, такође рођеном Бечкеречанину: „Из множине цртежа видим необичну вредноћу и истрајност у раду, а то су врлине данас доста ретке, тако да већ оне саме најбоље препоручују онога који их има. Секулићево одушевљење за цртачку вештину нашло је себи одушке у обилатој производњи, утрошило се у квантитет, јер није било никога, који би га упутио,

Много ми обави Богосине!

Почео ми је млади Бекерманс Ахлеандер
 Секулић и прегледао ми је Ваши Каржу у Рижји мисле
 ме да изгледа своје мисли о цртежима нешто
 младита. Не сам цртеже прегледао, и ово да Ваши
 цртежи по вољи: Мо мисли о цртеже. Видим
 недовољну брзину и неистратност у раду, а то
 су брине газасе доста децке, тако да већ
 оне саме најбоље прегледају, отага који не
 има. Секулићеве одговоре на цртачку
 вештину тако је седи одлике у одлици
 прегледају, угодније се у квалитету, јер
 није било милога, који би га упуштио, да већ
 пажњу обрати квалитету; милога, који
 би му пружио подесније слике за прегледава-
 ње, из којих би могао нешто и научити.
 За то се и не могу упустити у стручну
 оцену тих цртежа. Не знам, до којег ми
 степена ваља снисходити, па да дођем
 до онога мерила којим треба мерити
 те почетничке покушаје; али
 толико могу мирном савешћу рећи, да
 млади Секулић има дара за цртачку
 вештину. А да ли га има и за

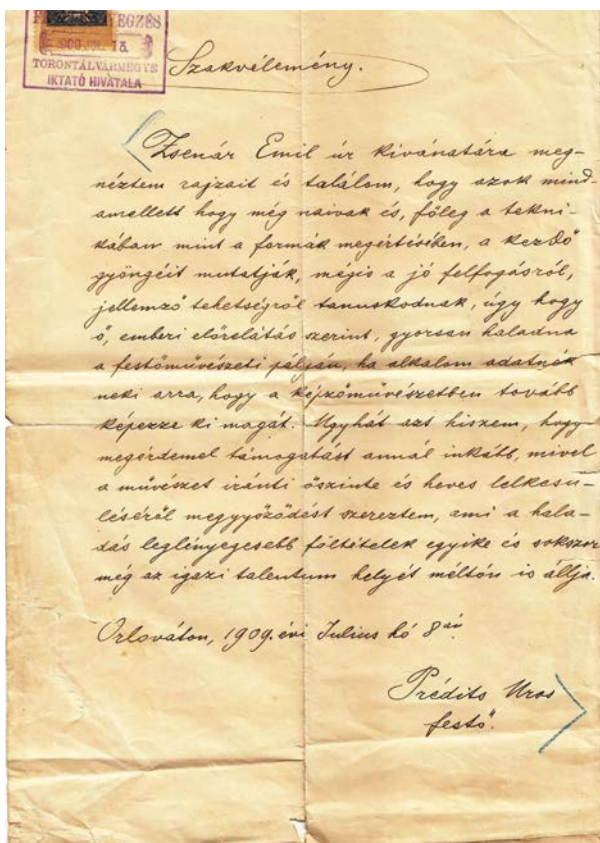
←
**Мишљење Уроша
 Пређића о радовима
 младог Александра
 Секулића,**
 1895,
 НМЗР АС III/3

↑
**Разгледница из
 Минхена Александра
 Секулића упућена
 Урошу Пређићу,**
 НМЗР ЛУП. 205

да већу пажњу обрати квалитету; никога који би му пружио подесније слике за прегледавање, из којих би могао нешто и научити. За то се и не могу упустити у стручну оцену тих цртежа. Не знам, до којег ми степена ваља снисходити па да дођем до онога мерила којим треба мерити те почетничке покушаје, али толико могу мирном савешћу рећи, да млади Секулић има дара за цртачку вештину. А да ли га има и за сликарску уметност показаће се тек доцније.”¹ Управо су ове Пређићеве речи омогућиле Александру Секулићу добијање стипендије Матице српске, а потом отвориле пут ка Минхену. Овај ће му се одатле понекад јављати разгледницом, честитајући му новогодишње и божићне празнике као нпр. почетком те 1913.²

Видели смо да је Урош Пређић без много околишања био врло искрен исписујући своје мишљење о Секулићевим цртежима. Слично је поступио када му се обратио млади Емил Женар, родом из Црепаје, у којој је Пређић својевремено завршио тзв. немачку школу и одакле му је мајка била родом. Урош дочекује Женара у Орловату те 1909. године непосредно пре пресељења за Београд и без имало сентимента, али са добрим намерама, након што је погледао цртеже каже да показују слабост почетника, али ипак сведоче о значајном таленту. „Тако да би он брзо напредовао на плану сликарства кад би му се пружила прилика да учи. Мислим да заслужују помоћ тим пре што

1 НМЗР АС. III/3
 2 НМЗР ЛУП. 205

↑
**Мишљење Уроша
 Предића о радовима
 младог Емила
 Женара,**
 1909,
 НМЗР Ж/1

↗
**Разгледница из
 Минхена Емила
 Женара упућена
 Урошу Предићу,**
 НМЗР ЛУП. 214

сам се уверио у његову искрену љубав према уметности, која је једна од главних услова за напредовање и често је толико важна ко и сам таленат”³ Ова Предићева препорука Женару омогућава стипендију Торонталске жупаније која ће га већ следеће године одвести у Минхен, баш слично као и у случају Александра Секулића.

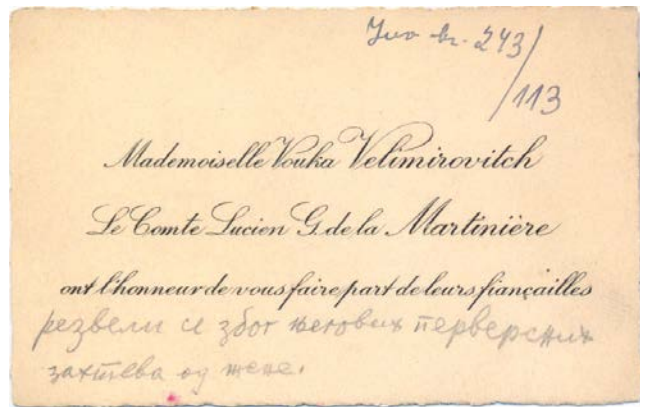
Посебно занимљив однос Урош Предић је имао са младом вајарком Вуком Велимировић што и данас заинтригира многе проучаваоце и његовог и њеног лика и дела.⁴ Вука Велимировић је била кћерка пиротског свештеника, рођена 1888. године. Школовала се у Паризу, боравила и излагала у Риму и Мадриду. Основна вокација јој је била вајарство али се остварила и као критичар, дечиј песник, путописац, преводилац. Умрла је у Београду 1965. године. Бавећи се њеним животом последњих година, историчар уметности и новинар Саво Поповић износи мишљење свог старијег колеге Николе Кусовца да су се Вука и Урош упознали највероватније у Крушевцу, где је сликар избегао почетком Првог светског рата, а вајарка предавала цртање и лепо писање у тамошњој гимназији.⁵ Велимировићева је пре тога у Београду завршила Уметничко-занатску школу, где је њен таленат уочио професор и вајар, Предићев блиски пријатељ Ђока Јовановић. О томе да Вука и Урош настављају контакт и након Крушевца показују њене посетнице које су сачуване у његовом

³ НМЗР Ж/1

⁴ 2012. године у организацији ВИСАРТА из Новог Сада, а у сарадњи са Народним музејом Зрењанин и Историјским архивом у Панчеву, у оквиру Сању-а, а у оквиру Ноћи музеја, организована је изложба „Урош и Вука, романса или пријатељство“.

⁵ Саво Поповић, *Урош Предић – Непрочитани аманет*, Глобосино, Београд 2013.

↑

**Посетница Вуке
Велимировић,**
НМЗР ЛУП. 243/113

↙

**Фотографија Вуке
Велимировић упућена
са посветом Урошу
Предићу,**
НМЗР ЛУП. 163

београдском атељеу, а данас су део зрењанинског легата. Из њих видимо да му се она јавља из Париза потписана као Voukossava Velimirovitch. Sculpteur⁶, али и да након удаје за извесног грофа Лусијена де ла Мартинијера мења име у Vouka de la Martiniere. И управо захваљујући Урошу и његовим често zgodним коментарима сазнајемо да тај брак није потрајао, јер је на једној Вукиној визиткарти из Париза он дописао: „развели се због његових перверсних захтева од жене.”⁷ Саво Поповић износи занимљив податак и о начину њиховог међусобног обраћања – Вука је Уроша ословљавала са „маестро”, а он њу називао „делија-девојком”.⁸ Иза ове младе вајарке је остало око 150 скулптура, слика, цртежа, песама, а код њеног старијег колеге неколико посетница и једна фотографија на којој Вука позира поред свог „Женског акта”, а на полеђини исписује: „Драгом и врло поштованом великом маестру г.ну У. Предићу. Вука Велимировић скулпт. Београд 1. дец. 1924.”⁹

6 НМЗР ЛУП. 243/74

7 НМЗР ЛУП. 243/113

8 Саво Поповић, *Урош Предић – Непрочитани аманет*, Глобосино, Београд 2013.

9 НМЗР ЛУП.163

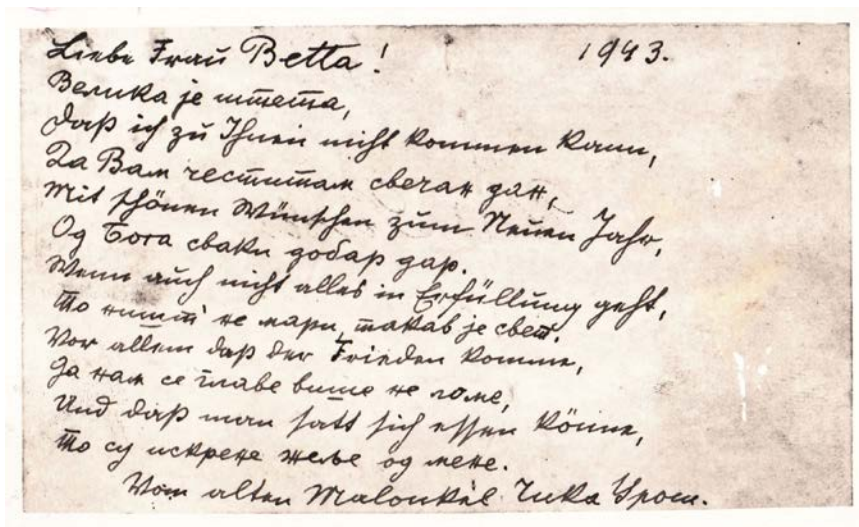

Оснивач, члан, почасни председник – господин Урош Предић

→

Посетница којом
Урош Предић честита
Нову годину Бети
Вукановић,

1943.
НМЗР ЛУП. 7

κ

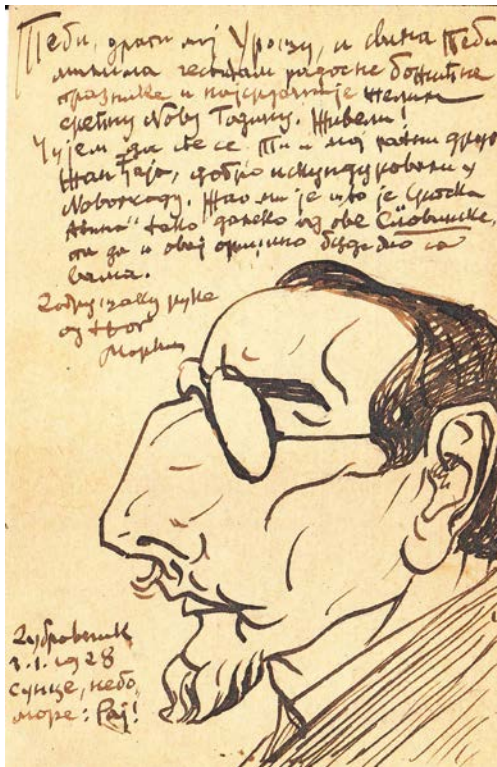
**Урош Предић и Ђорђе
Јовановић,**
1937,
НМЗР ЛУП.

По сопственом признању Урош Предић није често излагао, посебно не самостално. Али је зато био члан бројних удружења, институција и друштава, и радо се одазивао позивима за учешће у истим. Пред крај живота је полако почео да и ту проређује ангажовање, посвећујући се само свом раду и неколицини пријатеља.

Био је један од оснивача Друштва српских уметника „Лада” 1904. године заједно са сликарима Бетом Вукановић, Ристом Вукановићем, Марком Муратом и вајарима Ђорђем Јовановићем, Симеоном Роксандићем и Петром Убавкићем. Учествовао је на већини изложби „Ладе”, укључујући и ону одржану у Петровграду 1939. године. Након што је самоиницијативно одлучио да напусти Друштво, остаје почасни председник. Са Бетом Вукановић је био и колега и пријатељ. Она је једном приликом нацртала карикатуру са његовим ликом, а он је њој упутио честитку за Нову годину у виду песмице, комбинујући српски и немачки језик. Посетница из ратне 1943. године на којој је то написао чува се у Народном музеју Зрењанин:

*Драга госпођо Бета,
Велика је штета,
Да не могу доћи Вам
Да Вам честитам свечан дан,
С лепим жељама за годину Нову
Од Бога сваки добар дар.
Не може се баш све испунити
То ништа не мари, такав је свет.
Пре свега нека буде мир
Да нам се главе више не ломе
И да сада скоро све се може
То су искрене жеље од мене.
Од старог чике, Чика Урош.¹*

¹ НМЗР ЛУП. 7. Захваљујем др Филипу Крчмару за помоћ у преводу са немачког на српски језик.

↑

Дописница са аутокарикатуром Марка Мурата, упућена Урошу Предићу 1928,
 НМЗР ЛУП. 3

↗

Посетница Марка Мурата којом он даје оставку на чланство у „Лади”,
 1911,
 НМЗР ЛУП. 122/27

Близак је био и са Марком Муратом који му једном, уочи празника, из Дубровника шаље дописницу са својом аутокарикатуром и исписује изнад ње: „Теби, драги мој Урошу и свима Теби милима честитам радосне Божићне празнике и најсрдачније желим срећну Нову годину. Живели! Чујем да сте се Ти и мој ратни друг Жан Ђаја, добро искундуrowали у Новом Саду. Жао ми је што је 'Српска Атина' тако далеко од ове Словинске, па да и овај ориџино буде са вама. Добру шаку руке. Од твог Марка. Дубровник 1.1.1928. Сунце, небо, море: Рај!”² У то време Мурат више није члан „Ладе”, о чему је Уроша раније обавестио написавши оставку на својој посетници: „Моли Господина Председника Савеза Јужнословенских уметника Лада, да изволи примити његову оставку на чланство у Савезу. Београд 31. XII 1911.”³

Чланови „Ладе” су се фотографисали са својим почасним председником Урошем Предићем 1939. године испред павиљона „Цвијета Зузорић” и с посветом му послали овај фото-документ.⁴ Друга једна фотографија са колегама настала је вероватно спонтано и то приликом Предићеве посете Београдском салону 1942. године, када је био у друштву Николе Граовца, Војина Ђорђевића и Миодрaга Петровића.⁵

Осим чланства у „Лади”, од оснивача до почасног председника, занимљив је пут његовог „кретања” и у Српској академији наука и уметности.

² НМЗР. ЛУП. 3 Ориџино је „по дубровачком” оригинал, сликовит лик, комбинација боема и „спадала”. Искундуrowати – избрбљати се, испричати се. Захваљујем Сањи Врзић, Тонију Лозици и Зорану Кусовцу за помоћ у тумачењу текста дописнице.

³ НМЗР ЛУП. 244/47

⁴ НМЗР ЛУП.418

⁵ НМЗР ЛУП.410

↑

Чланови „Ладе” са почасним председником Урошем Предићем, 1939.

Горњи ред: Живорад Настасијевић, Лепосава Бела Павловић, Драги Стојановић, Милица Чађевић, Милош Голубовић. Доњи ред: Драгомир Арамбашић, Драгомир Глишић, Борђе Јовановић, Урош Предић, Бета Вукановић, Боривоје Стевановић, Миодраг Петровић,

НМЗР ЛУП. 418

↙

Посета Београдском салону, Урош Предић у друштву Николе Граовца, Војина Ђорђевића и Миодрага Петровића, 1942.

НМЗР ЛУП. 410

Прво је био дописни члан Српског ученог друштва (1884), па почасни члан Српске краљевске академије (1892), потом дописни члан СКА (1909), те њен редовни члан (1910). Као новоизабрани члан – академик, уместо говора, тј. приступне академске беседе, приредио је изложбу слика. Године 1921. написао је своју „Аутобиографију”, која је објављена у Годишњаку СКА, а потом 1946. и њен други део који се чува у Архиву Српске академије наука и уметности.

Поред наведених организација, Предић је био члан и први председник Удружења ликовних уметника, почасни члан Кола српских сестара, члан Матице српске, члан Друштва за Српско Народно позориште у Новом Саду, члан „Слоге”... •

Урош на врху Ловћена...

– „где се страхоте гледају
насладом, где се лепоте уживају
са потајном језом”

Урош Предић је Црну Гору посетио и пре него што је прихватио да ослика Његошеву капелу на Ловћену. Наиме, 1899. године, на позив кнеза Николе, одлази тамо ради договора у вези са живописањем никшићке цркве Св. Василија Острошког. Међутим, рок од само осам месеци, који му је дат да „прекрије зидове цркве историјским фрескама” Предић је сматрао неизводљивим. Но, тад је бар видео Црну Гору и наше приморје, како је написао у „Аутобиографији”.¹ Одатле се, као што му је то био обичај, јавља мајци, овог пута из Котора, а на путу за Цетиње 28. јуна 1899: „Пре једног сата стигох у овај скривени залив, који је са свих страна опкољен високим брдима. Утисак је такав да га не може ништа збрисати из памети онемо који га је видео. Једва чекам да Вам то могу усмено испричати.”²

Године 1920, Свети архијерејски сабор и Свети Синод Српске православне цркве, на предлог митрополита црногорско-приморског Гаврила Дожића, доноси одлуку да се обнови Његошева капела на Ловћену коју је Аустроугарска срушила током Првог светског рата, а владичини посмртни

¹ Аутобиографија публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Годишњак Српске краљевске академије XXVIII, 1914–1919, Београд 1921)

² НМЗР ЛУП. 197

остаці су пренесени у Цетињски манастир.³ Године 1925. Његошев завет је по други пут испуњен, а извршио га је краљ Александар I Карађорђевић, унук црногорског краља Николе Петровића Његоша.⁴ Реконструкцију капеле је извршио руски архитекта Николај Краснов. За градњу је кориштен тесани ловћенски камен, али и мермер са Венчаца и камен са Брача, а све што је остало од старе капеле је узидано у нову. Облик и величина су такође били исти као код претходне.

У унутрашњости су на мраморним плочама насликане иконе четворице светитеља: Св. Василија Острошког, Св. Петра Цетињског, Св. Стевана Пиперског и Св. Јована Владимира. У апсиди изнад олатара је био Исус Пантократор. Потписник ових икона је Урош Предић. Он је одлучио да користи Кајлове боје које су како је написао „од стране стручњака препоручиване као отпорне утицају времена, те се њима може радити на свакој подлози”.⁵ Такође каже да је изабрао бели опленачки мрамор и користио благе мат боје.

Занимљива су Урошева сведочења са Ловћена готово на нивоу авантура; путовање камионом до Иванових корита па до куће једног Црногорца у чијем је празном свињцу преспавао. Потом је следио нови шок након што је стигао са пратњом у капелу и схватио да његове слике не могу да уђу у предвиђена удубљења иако су, како он каже рађене по тачним мерама. Зато су мраморне плоче морали да скрате. Само што се то средило, један радник проспе црну Кајлову боју и упрска зидове, срећом не по Предићевим сликама. Све док нису намештени прозори Урош је радио са капом преко ушију због страховите промаје.⁶ Све у свему, на Ловћену је провео шест дана и како каже и поред свих напора и незгода, ова планина ће му „остати у памети због оних величанствених, неописивих приказа са врха, где се страхоте гледају насладом, где се лепоте уживају са потајном језом”.⁷

Његошу капелу је освештао митрополит црногорско-приморски

3 Првобитну капелу Петар II Петровић Његош је подигао 1845. године и посветио свом стрицу Светом Петру Цетињском, изразивши жељу да и сам ту једног дана почива. Када је умро 1851. године, првобитно је сахрањен у Цетињском манастиру, да би 1855. његове кости биле пренесене на Ловћен у поменути капелу.

4 Александар Раковић, *Његошева капела*, Пројекат Растко, Цетиње

5 *Аутобиографија* публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Архив Српске академије наука и уметности, досије уметника, Београд 1946.)

6 Исто

7 Исто

↑

Урошева разгледница из Котора упућена мајци у Орловат, 1899,
НМЗР ЛУП. 197

↗

**Св. Јован Владимир
и Св. Василије
Острошки,**

крема на хартији,
1925,
72 x 103 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 677

→

**Св. Петар Цетињски и
Св. Стефан Пиперски,**

крема на хартији,
1925,
72 x 103 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 678

↙
**Унутрашњост
 Његошеве капеле
 са иконама Уроша
 Предића,**

1925,
 вл. Митрополија црногорско-
 приморска, Цетиње.

←
**Патријарх српски
 Димитрије који
 је присуствовао
 освећењу Његошеве
 капеле.**

На фотографији приказан
 у време док је био нишки
 епископ,
 НМЗР ЛУП. 183

Гаврило Дожић, 12. септембра 1925. године, а као дан свечане прославе означен је 21. септембар 1925, када је присуствовао и српски патријарх Димитрије Павловић. Тада је тачно у подне стигао и ковчег са Његошевим костима, који су унели краљ Александар и чланови Владе.⁸

Током Другог светског рата, капелу је незнатно оштетила италијанска војска. Почетком 1952. године, тадашња комунистичка власт у Црној Гори понудила је вајару Ивану Мештровићу, који у то време живи у САД, да уради пројекат маузолеја који би заменио постојећу капелу. Како је Мештровић сличну идеју имао и раније, прихватио се посла. Радови су се прилично одужили, једно време били заустављени када је Мештровић умро, па опет настављени по његовом пројекту. Читав овај посао се одвијао уз међусобна превирања подржавалаца идеје о изградњи маузолеја, и оних који се томе противе. Све је дошло и до Уставног суда Црне Горе, који коначно потврђује одлуке тадашње Владе НРЦГ. Његошева капела је ипак порушена до темеља, а на њеном месту од 1974. године постоји Мештровићев маузолеј.⁹

Данас, једини траг о иконама Уроша Предића које је он насликао 1925. године постоји у виду фотографија унутрашњости капеле, које се чувају у Митрополији црногорско-приморској,¹⁰ као и у виду два цртежа са по двоје светитеља, власништво Народног музеја Зрењанин, а које је Урош Предић користио као предлошке за поменуте иконе: **Св. Петар Цетињски и Св. Стефан Пиперски¹¹** и **Св. Јован Владимир и Св. Василије Острошки.¹²**

8 Александар Раковић, *Његошева капела*, Пројекат Растко, Цетиње

9 Исто

10 Захваљујем Јовану Маркушу са Цетиња на уступљеном материјалу.

11 креда на хартији, 1925, 72 x 103 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 678

12 креда на хартији, 1925, 72 x 103 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 677

Пред истим вратима: бучни Паја и тихи Урош

Ретко кад се писало и говорило о Урошу Предићу, а да се није поменуо и Паја Јовановић. И обрнуто. Поредили су, како њихов рад тако и животна кретања, видели у њима ривале, такмаце, а опет нису игнорисали да је реч о двојици савременика, академским реалистима, дуговечним уметницима, портретистима од имена и од посла. Можда за почетак да видимо у чему су били слични, шта их је то повезивало. Пре свега, иста банатска земља на којој су рођени. Урош у Орловату, Паја у Вршцу. Обојица су завршили Бечку академију код истог професора Кристијана Грипенкерла. Њихово сликарство брзо је привукло велики број поштовалаца, посебно када су портрети, историјске и жанр композиције у питању. Та популарност доводи до штампања олеографија, разгледница и масовног репродуковања. Излажу на Првој југословенској изложби 1904. године, па заједно у организацији Уметничког музеја 1949. Обојица су чланови Српске краљевске академије. Имали су заједничке моделе: Михајла Пупина, Лазу Костића, чланове породица Карађорђевић и Обреновић.¹

У чему се разликују? Предић се ретко упуштао у сликање великих формата, док је Јовановић волео монументална платна. Урош је био мање прагматичан, што највише видимо у његовом одбијању да уради дела за која

¹ Паја Јовановић портретише и Јосипа Броза, а Урош Предић не.

↖

Паја Јовановић,
вл. Народни музеј Србије

↑

**Академија уметности
у Бечу коју су
завршили и Предић и
Јовановић,**
НМЗР ЛУП. 196

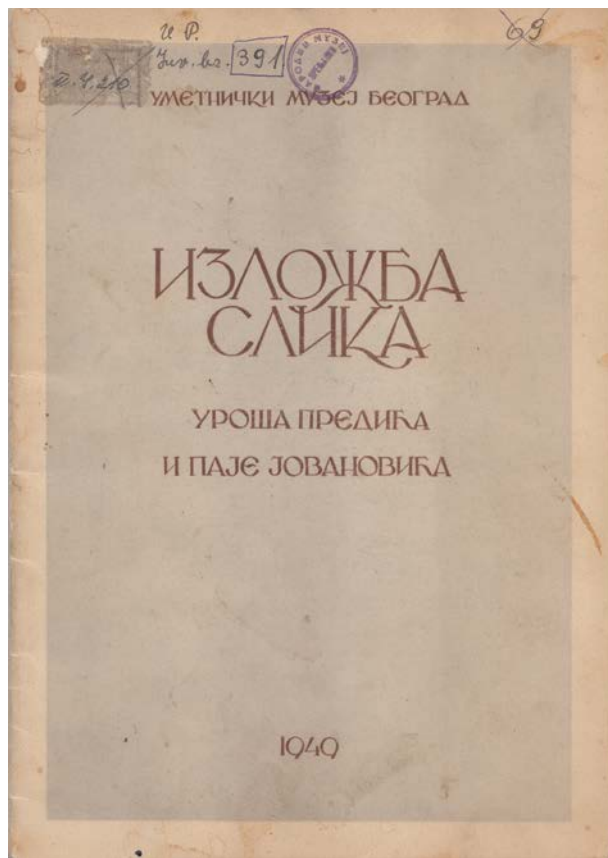
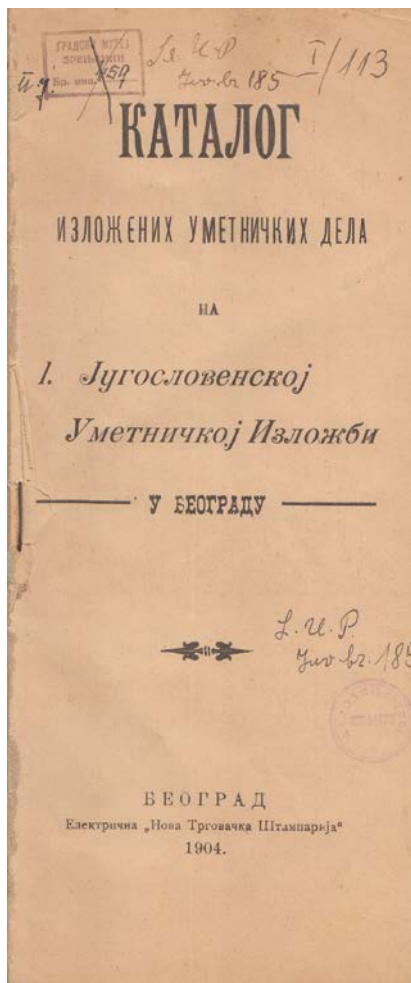
му се учинило да је кратак рок, док је Паја то без много двоумљења прихватио.² По темпераменту Урош је више био меланхолик, аскета, интровертан тип личности, док је Паја био колерик, хедониста и екстрвертан. Урош је сам себе називао песимистом, док је код Паје био евидентан оптимизам. Урош је рођен на селу као син свештеника, везан за мајку, а Паја је градско дете, из уметничко-занатлијске породице, коме је мајка умрла док је још био дете. На другој години студија у Бечу, Предић добија стипендију из фонда Христифора Шифмана, док је Паји она била ускраћена. Након што је завршио Академију, Урош се враћа у свој Орловат, а Паја остаје у Бечу. Док Јовановић путује и живи монденским животом, Урош се код куће прихвата иконописања како би финансијски помогао деци своје преминуле браће. Предић је урадио само један женски акт, док је Паја урадио бројне представе женског лика и тела посебно истичући сензуалност и лепоту, понекад и тамо где је нема. Коначно, Урош је остао нежења, док се Паја оженио тек у 58. години живота, својим моделом Бечлијком Хермином Муни Даубер. Пајин атеље у Бечу је био пример лускузног простора, док је Урош пре преласка у Београд сликао у дограђеном простору своје орловатске куће, тзв. пивници.

О њиховом односу говоре и две разгледнице које је Паја упутио Урошу, а које се чувају у Народном музеју Зрењанин. На првој, Јовановић се јавља из познатог аустријског бањског лечилишта Бад Гаштајна, захваљује се Урошу за писмо и упутства која је од њега добио раније и говори му да ако мисли тог лета да проведе негде две недеље, он му препоручује Бад Гаштајн. Завршава са срдчним поздравима „од твог Паје”.³ Другом разгледницом му се јавља из Беча честитајући му Нову годину.⁴ Иако су оба сачувана документа са врло сведеним текстом, она говоре управо супротно чињеници да је између

2 Првобитно је било понуђено Урошу Предићу да наслика „Сеобу Срба” за Миленијумску изложбу 1896, али како је њему задат рок од осам месеци био кратак, посао преузима Паја Јовановић, који је уз то чинио бројне уступке поручиоцу патријарху Георгију Бранковићу, на шта је Предић ретко када пристајао.

3 НМЗР ЛУП.203

4 НМЗР ЛУП 202

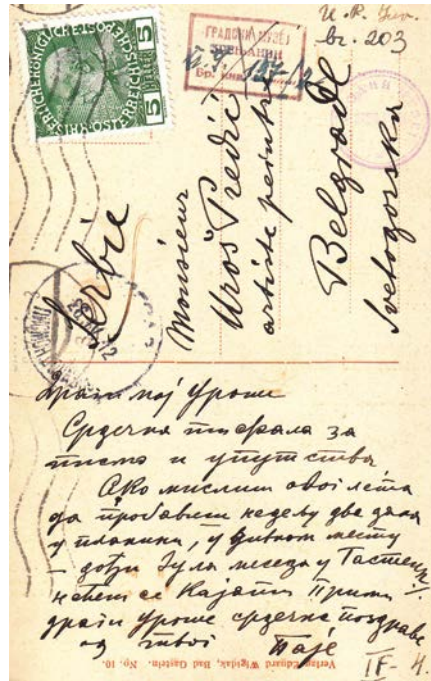

↑
Каталог Прве југословенске изложбе, Београд 1904, на којој су излагали Урош Предић и Паја Јовановић.
 НМЗР ЛУП. 185

↗
Каталог Изложбе слика, Београд 1949, на којој заједно излажу Предић и Јовановић.
 НМЗР ЛУП. 391

њих владало ривалство и резервисаност. Видимо да су били у контакту, како пословном (Паја се Урошу захваљује на некаквим упутствима), тако и приватном (препука да посети исту бању, честитање празника), те да је владало међусобно поштовање (Паја адресира обе разгледнице на: *Господина Уроша Предића, академског сликара*). Свакако да Паја Јовановић није Урошу био онолико близак као што му је то био Ђока Јовановић или пак Марко Мурат, али не можемо их посматрати ни као два ривала. Предић је имао благу резерву према Јовановићу, не због његове славе, иметка и контаката са богатим људима у земљи и иностранству као и високих цена његових слика, већ због различитих погледа на живот и схватања уметности, што понајвише произилази из различитог окружења у којима су одрасли.⁵ У зрењанинском легату немамо никакав траг упућен у другом смеру, од Уроша ка Паји, али зато

⁵ Захваљујем колеги Петру Петровићу, музејском саветнику Народног музеја Србије на овој краткој и експлицитној анализи односа два уметника.

↖
Посетница Уроша Пређића са београдском адресом,
 НМЗР ЛУП. 243/106

↑
Посетница Паје Јовановића са париском адресом,
 НМЗР ЛУП. 244/2

←
Паја Јовановић честита Нову годину Урошу Пређићу,
 НМЗР ЛУП. 203

↖
Разгледница коју Паја Јовановић шаље Урошу Пређићу из Бад Гапштајна,
 НМЗР ЛУП. 203

се можемо послужити сећањима још једног Банаћанина, Панчевца Миховила Томандла, који када је једном приликом упитао Пређића шта мисли о Паји, овај је одговорио: „Он вам је, што кажу Мађари *talpra esett*, или српски, мачка која увек падне на четири ноге. Он се сналази у свакој прилици. Није гениј, али је одличан познавалац свих школа и праваца, а његови су радови мајсторски.“⁶

Можда ипак најсликовитије њихову различитост описује Дејан Медаковић: „Док је Паја Јовановић глобтротерски крстарио и бучно улазио на велика врата, иза Пређићевог тихог корака као да се увек чује шкрипа дрвених баштенских вратница неког од наших малих војвођанских царстава.“⁷.

6 Миховил Томандл, *Моји сусрети са Урошем Пређићем*, Историјски архив у Панчеву, Панчево 2010.
 7 Дејан Медаковић, *Урош Пређић – Сликар и вајари*, Београд 1964.

„Драги прико“

Урош Предић
и Стеван Алексић

↓

**Урош Предић, Весела
браћа,**

1887,

уље на платну,

82 x 122 cm,

вл. Народни музеј Србије,

инв.бр. НМ 31-313

↑

**Стеван Алексић,
Весели Банаћани,**

1911,
уље на платну
193 x 150 cm,
инв.бр.НМЗР ЗЛУ. 302

Слика **Стеван Алексић** је са **Урошем Предићем** био у родбинским, пријатељским и колегијалним односима. Сарађивали су, посећивали се, дописивали, изузетно поштовали. Паралеле између њих данас можемо повући не само на том личном, већ и на пословном плану. Да ли је уопште могуће поменути Урошеву „Веселу браћу“, а не сетити се Стевиних „Веселих Банаћана“? Посебно када говоримо из овдашње, завичајне перспективе. О Предићу се ретко када писало, а да није цитирана његова изјава о настанку чувене жанр-композиције. Тешко би било то заобићи и овог пута. „Јесен баш сад. Житко блато загушило сокаке. Сваки дан у понекој кући свињска даћа. Цела околина мирише на вруће чварке, а пијана песма не да ти целу ноћ да тренеш. Гледао сам то сваки дан и дозлогрдило ми. Рекох себи: треба на неки начин показати овим људима у какву су несрећу запали, морално утицати на њих. И почнем да радим слику. Мислио сам направити низ слика и у њима оцртати све мане и опачине мојих Војвођана, па хајд’ по народу да се опамети. Завршио сам *Веселу браћу* и доживео дан да видим ефекат своје племените замисли. Навраћам, наиме, једне недеље до орловатског крчмара, старог друга и пријатеља,

↑

**Стеван и Стефанија
Алексић у Модошу,**
НМЗР ЛСА.

када око једног стола скупио се грдан мушки народ. Навалили се над нешто, гледају, очи им се уцаклиле, а уста се сваком развукла од ува до ува. Ето, ко Рјепинови *Запорошци*, баш тако су изгледали. Приђем да видим шта је, кад оно – репродукција *Веселе браће*, отиснута у познатом војвођанском календару „Орао”. Гледајући је, сељаци се одушевили, кликну од радости, изопијали се горе но што сам их икад видео. ‘Где нас само, чикане, тако потрефи!’ плескали ме по рамену.”¹ Ову слику Предић је насликао након што се по повратку из Беча поново вратио у свој Орловат. Осим у поменутом календару „Орао”, дело је врло брзо репродуковано и у другим бројним новинама, потом на разгледницама и у виду олеографија. Тако је једна слика настала из сасвим других намера, доживела популарност која без сумње траје и данас.²

Стевану Алексићу сасвим сигурно није било непознато ово дело. Али је о њему почео да размишља знатно више када му се обратио велепоседник из Конака и његов дугогодишњи мецена Јован Јагодић са питањем да ли може да начини слику са још „већим веселјацима”. Орловат је имао своје, али имао их је и Стеванов Модош. Окупљали су се у бирцу познатом под именом „Код три гуза”. Алексић им се придружио, али тек толико да им наручи вино и сифон соде. А потом се одмакао и кренуо са скицирањем.³ Године 1911. настала је слика „Весели Банађани”, данас у власништву Народног музеја Зрењанин.⁴

Иако ове поменуте слике не треба посматрати ни као одговор једне на другу, ни као вид (не)обавезног поређења, колико год да одишу духом хедонизма, сам разлог настанка је посве другачији. За разлику од Урошеве морализаторске поруке коју је желео да пошаље својим суселјанима, Алексић остаје аутентични бележничар атмосфере, без икакве намере да своје Модошане критикује и просвећује.

Урош Предић и Стеван Алексић су били готово у исто време ангажовани за рад у Преображенској цркви у Панчеву, први за израду иконостаса, други

1 Миодраг Јовановић, *Урош Предић*, Галерија Матице српске / Златна грана, Нови Сад / Сомбор, 1998.

2 Слика „Весела браћа” је власништво Народног музеја Србије, 1887, уље на платну, 82 x 122 cm, инв.бр. НМ 31-313

3 Чедо Ћосић, *Како је настала слика „Весели Банађани”*, Политика, 24.4.1977.

4 Стеван Алексић, *Весели Банађани*, 1911, уље на платну 193 x 150 cm, д/д: С. Алексић 1911. инв.бр.НМЗР ЗЛУ. 302

за израду монументалних зиданих слика.⁵ Ово је био Предићев први посао након смрти мајке и као такав му је значео да у раду нађе утеху, посебно што је поново боравио у граду свог гимназијског школовања. Ни овде се Урош није устручавао, као ни пре, па ни после тога, да за ликовне светитеља узме оне које је виђао свакодневно, па су многи Панчевци себе препознавали као апостола Павла, Светог Ђорђа или пак као Богородицу.

О односу двојице сликара говори и њихова заоставштина која се чува у Народном музеју Зрењанин, како ликовна, тако и документарна. Ову прву представљају два портрета које је Предић урадио 1909. године, а на којима су **Стефанија Алексић**⁶ и **Стеван Алексић**.⁷ На основу датума настанка које је Урош исписао у дну слике, видимо да су урађене у Орловату одмах по повратку

↑

Стефанија Алексић,
1909,
уље на платну,
37 x 28 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 124

⁵ Преображенска црква у Панчеву је саграђена 1878. године по пројекту архитекте Светозара Ивачковића. Један је од најлепших примера неовизантијског стила нашег градитељства.

⁶ уље на платну, 37 x 28 цм, д/д: 30.VI 1909. УП. инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 124

⁷ уље на платну, 37 x 28 цм, д/д: 8.VII 1909 УП.. инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 134

↑
Стеван Алексић,
1909,
уље на платну,
37 x 28 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 134

са тромесечног путовања по Италији, а пре коначног пресељења у Београд.⁸ Вероватно да је оно што је Урош имао прилике да види по тамошњим музејима и галеријама донекле утицало да ове портрете нешто слободније уради, ширим потезом и живљом бојом што је свакако у супротности са његовим до тада искључиво академским маниром. Стога се ова два портрета сврставају у оне Предићеве радове у којима је његова сликарска поетика достигла највишу тачку.

Урош и Стеван су били у родбинским односима преко Стефаније Алекић, рођ. Лукић. Из родног Самоша она долази у Модош 1902. године где се запошљава као учитељица. Три године касније се удаје за тамошњег сликара Стевана Алексића. Свог супруга ће надживети за нешто више од две деценије, а његову заоставштину од неколико слика, цртежа и докумената је предала

⁸ Слике су биле власништво Стевана Алексића, а након његове смрти припале су Стефанијиној сестричини Марији Банчев од које их Народни музеј Зрењанин откупљује 1958. године.

Београд, 28. фебр. 1921.

Драги прико,

Имао бих да ти пошаљем неколико
тадашња оцрта. Свакако се немогуће видети,
и шта се све није догодило за ове време:
Цео свет се окрећуо мадаме; али за сада
хоту само о практичним и корисним
стварима да ти пишем, и то украјко.
У Сомбору се обавља изложба слика
20^т партија, коју организује изложбени
Одбор у Сомбору уз помоћ Министарства
просвете и Просвете. Има изгледа да ће
доста ствари бити откупљене, јер Сомбор
је богато место као и цела околина,
и добро се показује приликом сваке изложбе
у њему. Тако је Швајцарска лане оро-
дао у Сомбору за 50.000 Кр. слика, исто
тако и један други сликар.

Београд, 15. VIII. 1921.

Драги Стеване,

Малогас приписа твоје писло.
Тим сам видео „Модом“, знао сам
да је од тебе; а знао сам вет и то,
да си се вет вратио кући из Батне
Врњачке, пошто је прошао вет шест
недеља, како си био код мене. Кад су
деш ове дошао у Београд са Стефани-
јом, дођи управо к мени. У мојој соби
имам отоман, на којем можеш спавао.
А Стефанија и онако мора ићи у сана-
торијум због операције. Нека се ништа
не боји, наши су оператери врло вешти.
Исцрта и скици су, но ипак имају при-
зела преле и повољна свакој пацијенту.

зрењанинском музеју. Међу њима су и три писма Уроша Предића које он упућује Стевану Алексићу оловљавајући га „драги прико“. Последњег дана фебруара 1921. године га обавештава да ће се наредног месеца у Сомбору отворити изложба уз помоћ Министарства просвете те га позива да и он пошаље неку своју слику. („Има изгледа да ће доста ствари бити откупљене, јер Сомбор је богато место као и цела околина и добро се показао приликом сваке изложбе у њему.“)⁹ Августа исте године, сазнавши да се Стефанија разболела и да јој предстоји операција у Београду, Урош Предић храбри Стевана и позива га да док она буде била у болници он одседне код њега. („Кад будеш опет дошао у Београд са Стефанијом, дођи управо к мени. У мојој соби имам отоман на којем можеш спавао. А Стефанија и онако мора ићи у санаторијум због операције. Нека се ништа не боји, наши су оператери врло вешти.“)¹⁰ Годину дана касније Урош саветује Алексића шта да уради поводом проблема које овај има око царине својих слика, критикујући при том државу и њене лоше законе и прописе: „И ја се сам неки пут горко насмешим, кад видим, какве наредбе, уредбе и прописи се дају и како се врше.“¹¹

↖

Писмо Уроша
Предића Стевану
Алексићу, 28. 2. 1921,
НМЗР ЛСА. 29

↑

Писмо Уроша
Предића Стевану
Алексићу, 15. 8. 1921,
НМЗР ЛСА. 30

9 НМЗР ЛСА. 29

10 НМЗР ЛСА. 30

11 НМЗР ЛСА. 31

→

Фотографија са
посвегом Михајла
Пушина упућена
Урошу Предићу,
1927,
НМЗР ЛУП. 423

„Твој стари пријатељ Миша”

←

**Михајло Пупин,
Портрет Косте
Исаковића,**

1871. или 1872,
крејон на папиру,
45 x 34 цм,
инв.бр.НМЗР ЗЛУ 833

Путеви Уроша Предића и Михајла Пупина су се рано укрстили, а онда кроз искрено пријатељство. Како Урош наводи у својој „Аутобиографији“ када помиње Пупина, „иако четири године старији, био је мој друг из ђачког доба у Црепаји где смо заједно походили 'Немачку школу' као припрему за прелаз у панчевачку Реалку”.¹ Када је Предић уписао ову гимназију, Пупин је већ био њен ђак. Овај први је на себе као врсног цртача рано скренуо пажњу и већ као гимназијалац вршио коректуру уместо својих професора. Но, Пупиново цртачко умеће нам је на неки начин откриће и то управо захваљујући једном гимназијском раду. У питању је цртеж на којем је приказао **Косту Исаковића**.² Сигнатура нас наводи на чињеницу да је Пупин овај цртеж урадио у трећем разреду Реалке (1871. или 1872), у време када је ђак исте школе био и Урош Предић. Колико је њих двојицу већ тада повезала љубав према уметности можемо само да наслутимо, но свакако да ће до праве и озбиљне сарадње доћи тек касније. Ипак, чињеница је да овим цртежом Пупин није имао никакве

1 Аутобиографија публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Архив Српске академије наука и уметности, досије уметника, Београд 1946)

2 Данас власништво Народног музеја Зрењанин. крејон на папиру, 1871–72, 45 x 34 цм, д/д: По фотографији увеличао М. Пупин III р.р. инв.бр.НМЗР ЗЛУ 833

веће намере осим да искаже поштовање према човеку кога представља. У питању је, како се верује, учитељ Коста Исаковић који је службовао у Идвору и Сакулама. Његов син је био Светозар, „брат по млеку“ Михајла Пупина.³ Тако је почело пријатељство са Исаковићима код којих је цртеж дуго био.⁴ Данас је овај драгоцен цртеж у власништву Народног музеја Зрењанин, а можемо га сматрати једним од ексклузивних артефаката, будући да представља још једну уметничку страну Михајла Пупина, која нам је скоро непозната.⁵

Након завршетка панчевачке гимназије, Урошева следећа животна станица је био Беч, а Михајлова Праг, па потом Америка. По свему судећи, први пут након Панчева су се срели 1887. године када је Пупин посетио свог друга у Орловату. Наредне године, Урош слика „Сироче“ (на мајчином гробу), а потом и „Херцеговачке бегунце“. Обе слике ће Пупин откупити са Светске изложбе у Паризу и потом поклонити Народном музеју у Београду. Овакав гест једног човека је заправо најбољи показатељ доброчинства како према пријатељу, уметнику, поштоваоцу, тако према његовом делу, али уједно и према националној установи и свом народу.

Забележено је још неколико сусрета између Предића и Пупина – када би се овај други враћао у свој завичај (1892, 1902, 1919).⁶ Готово сваки пут би свог гимназијског друга убеђивао да пође са њим у Америку, помињући између осталог и тамошњи успех Паје Јовановића, али је Урош то одбијао. „Нисам га послушао, као човек без великих амбиција, везан љубављу за свој род и задовољан овим што се овде може постигнути добром вољом и савесним радом“, написао је у „Аутобиографији“.⁷ Са тог последњег сусрета је и настао први портрет Михајла Пупина који се данас чува у Матици српској.

Године 1927, Урошу ће у Београд стићи фотографија са посветом: „Мом старом пријатељу Урошу Предићу на пријатну успомену. Михајло Пупин, Њујорк. Јан.1927.“⁸ Управо ово ће му бити предлог за портрет научника који је насликао за његову задужбину у Идвору 1930. године.

Позната су и три писма из 1934. године која Пупин упућује Урошу. У првом од 10. фебруара, обавештава га да је у америчком граду Питсбургу саграђена универзитетска зграда у којој се налази неколико сала посвећених појединим народима. Како су и Југословени добили свој простор, а Пупин замољен од Питсбуршког универзитета да поклони за салу два портрета, Вука Караџића и Његоша, он се обраћа свом Урошу: „Само ако ти пристанеш да мени за љубав и добру новчану награду израдиш та два портрета, онда ћу их ја поклонити Питсбуршком универзитету. То је обећање које сам ја дао тој питсбуршкој депутацији и она је изразила жељу да твоје име буде записано са тим портретима са следећим додатком: Израдио академски сликар Урош Предић, по жељи његовог старог пријатеља Михајла Пупина.“⁹ Како је сликар прихватио ову понуду, у свом другом писму од 1. августа, Пупин му даје адресу

3 Тако се обично говорило за децу која нису у крвном сродству, а које је дојила иста жена, уколико друга није имала млека за подој.

4 На основу прве инвентарне књиге НМЗР видимо да је под редним бројем 4832 уписан овај цртеж као поклон неког од Исаковића, те да је у питању „оригинални рад Михајла Пупина, професора из Америке“. Такође, стоји податак да је цртеж касније враћен власницима, не знамо кад ни из ког разлога. У Народни музеј Зрењанин је поново доспео као поклон Олге Исаковић, кћерке Косте Исаковића, и инвентарисан под новим бројем (833) 1980. године.

5 Захваљујем Александри Нинковић Ташић, Дејану Воргићу и Душану Јуванину на помоћи у атрибуцији овог цртежа.

6 Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

7 *Аутобиографија* публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Архив Српске академије наука и уметности, досије уметника, Београд 1946.)

8 НМЗР ЛУП.423

9 НМЗР. Документација о Михајлу Пупину, фотокопија писма, инв. бр. 1071/XII/49

Columbia University
in the City of New York
Department of Art History
115th Street, New York 27, N.Y.
MUSEUM OF ART HISTORY
COLUMBIA UNIVERSITY

Норволк, Конектикот,
1 августа, 1934.

Госп. Урош Предић,
Батовина 27,
Београд.

Драги Уроше:

Као се примиче 1 септембар кад си обећао да ће слике
Бегуна и Вука Караџића, које израђујеш за питсбуршки универзитет,
бити готове. Кад их свршиш, молим те пошаљи их на следећу адресу:
YUGOSLAV ROOM,
University of Pittsburgh,
Pittsburgh, Pa.
U. S. A.

Чим их експедираш, молим те, да ме с томе писмено известиш,
а ја ћу известити оне у Питсбург-у, да слике долазе. Молим те
буде тако добар па ми пошаљи фотографије тих слика. Чим ова стар
буде срећна ја ћу ти послати наредабу управе Италијаника да ти
исплати 40,000 динара у две RATE, свака по 20,000 динара.

Буди се да свршиш ове послове пре него што ће се Југосла-
вска заједница са Италијом, Видати из данашњих новина да су Итали-
јанска и Југословенска војска близу једна другој и биће дивно
чудо ако се не потуку.

Цезарм где ће те ово писмо наћи, да сваки начин у Београду
или у Словату. Боже би било да те нађе у Словату, јер сам уверен
да ти српски ваздух најбоље прија и да ће те одвести још много
година здравља и чила на општу радост овију нас који те свесрдно
љубимо.

Са најсладнијим поздравима,
Твој љубави те пријатељ,
Михајло Пупин

MIP
MICHAEL I. PUPIN
One West Twenty-Ninth Street
New York City

Норволк, Конектикот,
26 септембра, 1934.

Госп. Урош Предић,
Товна Клеминова 27,
Београд.

Драги Уроше:

Получио сам твоје љубезно писмо са фотографијама Бегуна и
Караџића. Са фотографијама видим да су портрети изванредно лепа и
завога ће бити диван украс Југословенске сале на питсбуршком
универзитету. Срби у Питсбургу и они који посете ту салу и прославе
се са тим сликама. Фотографије сам послао Споском народном Савету
у Питсбургу, да их учини и обеси у својој зградни. Ја сам уверен
да ће их то изванредно обрадовати.

У прилогу ти шаљем две наредабе Управе Италијаника да ти
исплате на сваку нарадабу по 20,000 динара. Прва исплати од 20,000
динара да се изврши одама, а друга исплати од 20,000 динара да
се учини на 2 јулска мајке 1934-те године, десетим ловачко лепих
речи са којима ти могу изразити моје благодарност на тако лепо
извршеном послу.

Са Италијанима сам добио писмо у коме ми каже да ће одама
послати своју бисту за нашу Југословенску салу на Питсбуршком
универзитету. Пре десет година кад је Метрополић био овде у
Америци, он је израдио моју бисту. Југословенски одбор у Питс-
бургу сад тражи ту моју бисту за Југословенску салу. Изгледа
ми да ћемо ти, Метрополић и ја бити у директној у тој Југословенској
Сали питсбуршког универзитета.

Кад сам ти 31 јула писао моје поселење прона изгледао ми
је да ће бити рата између Италије и Југославије. Далис, читајући
о пријему краља Александра и краљице Марије у Солзи, изгледа ми
да ће Балкан за навек остати у миру. Дај Боже!

Не могу доста да се надимим твојој физичкој и душевној
снази која се изражава у твоме уметничком раду. Човек који у
твојим годинама још тако љубно одржава свежину и ума и тела није
створен из обичне материје. На сваки начин да су те свеци које
си тако лепо представљао у боји на платну благосиљали својим
најлепшим благословима. Дај Боже, да ти благослови одже те још
дugo времена у твојој данашњој свежини и ума и тела.

Са најсладнијим поздравима, увек ти одама,
Твој стари пријатељ,
Михајло Пупин

на коју слике треба да пошаље и саветује му да požури јер из новина које чита види да су „италијанска и југословенска војска близу једна другој и биће дивно чудо ако се не потуку“.¹⁰ Коначно, у трећем писму од 20. септембра Пупин се захваљује Урошу на послатим фотографијама на основу којих види да су портрети „изванредно лепа и да ће бити диван украс југословенске сале на Питсбуршком универзитету“. Након што га обавештава о начину исплате за његов рад, Пупин писмо завршава речима којима изражава сву своју искрену захвалност и наклоност према пријатељу: „Не могу доста да се надивим твојој физичкој и душевној снази која се изражава у твоме уметничком раду. Човек који у твојим годинама још тако дивно одржава свежину и ума и тела није створен из обичне материје. На сваки начин да су те свеци које си тако лепо представљао у боји на платну благосиљали својим најлепшим благословима. Дај Боже, да ти благослови одрже те још дуго времена у твојој данашњој свежини и ума и тела.“¹¹

Некадашњи Велики Бечкерек се двојници великана још за живота одужио. По Урошу Предићу је 1930. године названа једна улица, а Михајло Пупин је 1921. проглашен за почасног грађанина. Данашњи Зрењанин, ценећи њихов допринос је по сликару именовано једну средњу школу, а по научнику овдашњи факултет •

10 НМЗР. Документација о Михајлу Пупину, фотокопија писма, инв. бр. XII/50

11 НМЗР. Документација о Михајлу Пупину, фотокопија писма, инв. бр. 1073/XII/51

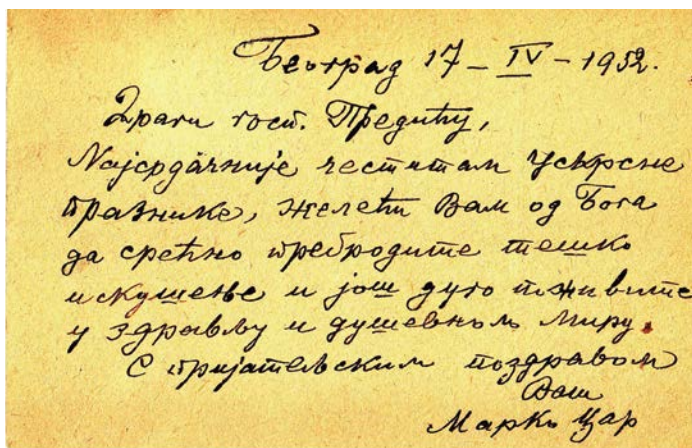
↑
**Писмо Михајла
Пупина Урошу
Предићу, 1. август
1934,**

НМЗР Документација о
Михајлу Пупину,
фотокопија писма,
инв.бр. XII/50

↑
**Писмо Михајла
Пупина Урошу
Предићу, 20.
септембар 1934,**

НМЗР Документација о
Михајлу Пупину,
фотокопија писма,
инв.бр.1073/XII/51

„Твој стари шепртља – новић Урош Предић”

Београд 17-IV-1952.
Драги госп. Предићу,
Најсрдљивије честитавам чистосне
братинско, желим Вам од Бога
да успешно пребродите тежак
и скрутељив и још дуго иживите
у здрављу и душевном миру.
С пријатељским поздравом
Ваш
Марко Цар

↑

Дописница од Марка
Цара,
1952.
НМЗР ЛУП.4

←

Разгледница од Марго
Јовановић из Париза,
НМЗР ЛУП.82

У зрењанинском легату Уроша Предића чувају се бројна документа која сведоче о сликаревом контакту са савременицима, истакнутим појединцима из области политичког, културног, привредног и верског живота. Фотографије, посетнице, писма, разгледнице, незаобилазни су у сагледавању не само Предићевог животописа, већ и људи његовог доба, који су сваки на свој начин оставили траг у области личног деловања, али и траг у култури једног народа и једног времена.

Када говоримо о тим документима које је Урош исписивао и слао, не можемо да не приметимо читак рукопис који нам олакшава не само њихово проучавање већ говори о његовој прецизности, систематичности, уредности. Готово да нема нечитљивог документа, па се тако и италијански дневник на 143 стране чита готово без икаквих потешкоћа. Таква читкост и јасноћа рукописа заправо су „огледало“ Предићевих једнако јасних мисли, јер саопштавао је све експлицитно, директно без двосмислености. Његове изговорене и написане реченице су углавном граматички тачне, у духу времена, са понеким архаизмом или туђицом. То не треба да нас изненађује јер Урош је био полиглот, немачки језик је научио још у детињству и одлично га говорио и писао, а италијански је савладао временом, сам.

Родбина, пријатељи, поштоваоци су му се јављали са својих путовања, честитали му рођендане, славе, најављивали посете или поручивали слике. И Урош је све то са пажњом чувао. Тако му др Душан Митровић жели све најбоље поводом седамдесетог рођендана¹, књижевни критичар и путописац, академик, Новљанин Марко Цар му честита Ускрс 1952.године², новинар

1 НМЗР ЛУП. 243/154

2 НМЗР ЛУП.4

↑

Оскар Ажбот из Будимпеште,

НМЗР ЛУП. 187

↗

Епископ пакрачки Мирон,

НМЗР ЛУП.178

Суботић му шаље разгледницу из Манџурије³, Ђока Јовановић из Мариенбада⁴, а његова жена Марго из Париза⁵.

Од пријатеља му такође стижу фотографије са посветом, попут оне Оскара Ажбота, који му се јавља из Будимпеште честитајући му Нову годину.⁶ Епископ пакрачки Мирон се фотографисао у загребачком Варга атељеу и одатле му шаље фотографију⁷. Богдан Поповић, један од најзначајнијих српских књижевних критичара и есејиста, професор Београдског универзитета, такође је био Урошев пријатељ⁸. Са породицом Дунђерски, са Лазаром а посебно Богданом је био веома близак, па је по жељи овог другог требало да буду заједно и сахрањени у бечејској капели. Иначе, на имању Дунђерских у Чибу,

³ НМЗР ЛУП. 105

⁴ НМЗР ЛУП.83

⁵ НМЗР ЛУП.82

⁶ НМЗР ЛУП. 187. Оскар Ажбот је био слависта и професор Пештанског универзитета.

⁷ НМЗР ЛУП.178

⁸ У Пушкиновој улици бр. 21 у Београду, на Сењаку налази се кућа породице Поповић–Предић, коју су 1937. године изградила браћа Поповић: Богдан (књижевни критичар и есејиста), Димитрије (српски посланик и државник) и Павле (историчар књижевности). У тој кући је живео и драматург и управник Народног позоришта, Милан Предић, иначе братанац Уроша Предића.

данашњем Челареву је друговао и са песником Лазом Костићем, што показује и заједничка фотографија из 1907. године⁹. Ово познанство је трајало дуго. Урош је Лазу насликао 1910. године, док портрет Ленке Дунђерски није евидентиран међу Предићевим радовима како се то понегде наводи. Близак је био и са Миланом Савићем, секретаром Матице српске и уредником престижног Летописа, са којим се често састајао у Орловату и којег је портретисао, као и чланове његове породице, супругу Јулку и кћерку Аницу.

Најбројније у Урошевој документацији су ипак посетнице. Свака је прича за себе и помало о сваком пошиљаоцу; од тога који је разлог за обраћање до самог начина саопштавања и изгледу рукописа. Био је у контакту са доктором Миланом Јовановићем Батутом¹⁰, композитором Стеваном Христићем¹¹, директором Народног музеја у Београду Владимиром Петковићем¹², управником будимпештанског Текелијанума Стеваном В.

↖

Богдан Поповић,
1924,
НМЗР ЛУП.

↑

Лазар Дунђерски,
НМЗР ЛУП. 187

⁹ НМЗР ЛУП.409

¹⁰ НМЗР ЛУП. 243/146

¹¹ НМЗР ЛУП. 243/144

¹² НМЗР ЛУП. 244/17

↑

Урош Предић и Лаза Костић у Чибу,

1907,
НМЗР ЛУП.409

Поповићем¹³, темишварским епископом Георгијем Летићем¹⁴, политичарем и новинаром Михаилом Полит-Десанчићем¹⁵...

На основу сачуване кореспонденције видимо и начин међусобног оловљавања. Онима са којима је био изразито близак Урош се обраћао мање формално, присније. Пупину је писма започињао са „Драги Мишо“, Стевану Алексићу говорио „Драги прико“... Некима другима завршавао са „Остај ми здраво и дебело“... „Твој стари шепртљановић Урош Предић“... „Твој као и до сада, тако и од сада, досадни пријатељ и заврзан, Урош Предић“¹⁶...

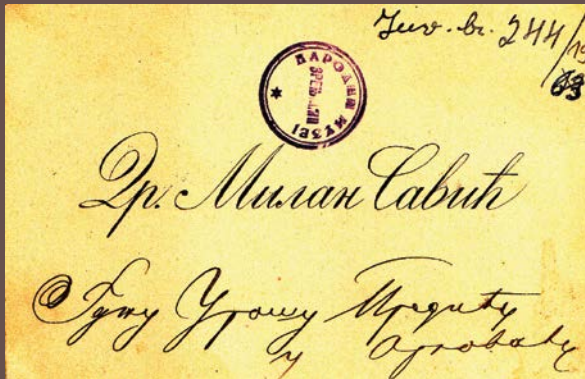
Када говоримо о преписци, не можемо да не поменемо начин на који се Урош потписивао на својим радовима. На оним првим, дечјим, остављао би прецизан не само потпис, већ са колико година је рад настао и шта приказује. Дела из времена бечких студија су обично потписана латиницом, а неретко се тад тим писмом обраћао и мајци у Орловат. Латиницу ће касније практиковати једино када би поручиоци слика били странци. Иначе је ћирилично писмо остало његов начин писања и потписивања готово до краја живота •

¹³ НМЗР ЛУП. 244/18

¹⁴ НМЗР ЛУП. 244/30

¹⁵ НМЗР ЛУП. 244/53

¹⁶ Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

←

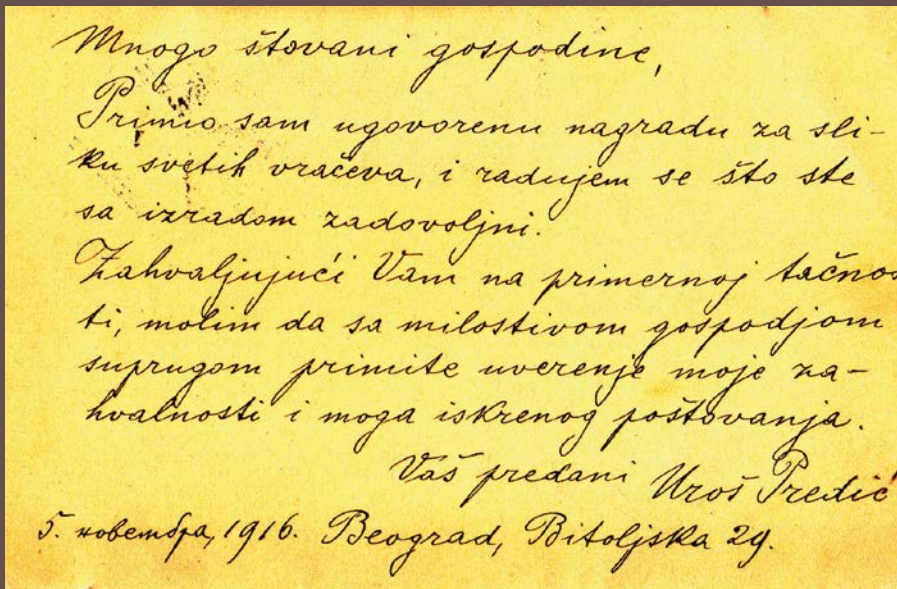
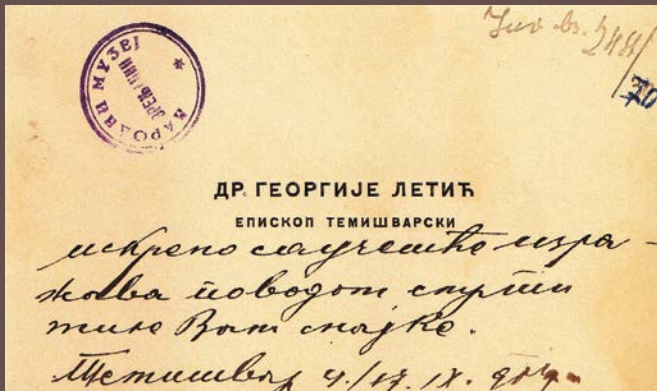
Посетница Милана
Савића,
НМЗР ЛУП. 244/19

↙

Посетница епископа
темишварског
Георгија Летића,
НМЗР ЛУП. 244/30

↓

Једна од ретких
дописница Уроша
Предића исписана
латиницом,
НМЗР ЛУП.

Награде и признања

Урош Предић је добитник неколико важних одликовања од којих се поједина чувају у Народном музеју Зрењанин. Међу првима и најзначајнима је свакако бронзана медаља која му је додељена на Светској изложби у Паризу 1889. године. Краљевина Србија је на овој важној манифестацији награђена са 372 признања и тај успех до сада није поновљен.¹ Зрењанински музеј, уз Народни музеј Србије и Музеј града Београда, један је од ретких у којем је сачувано неко од признања са те париске изложбе, и то управо поменута **бронзана медаља Уроша Предића**.² Аутор решења ове медаље био је париски медаљер Луј Александар Боте, који је и сам на Светској изложби 1889. године у Паризу излагао. На аверсу је представљена персонификација Француске Републике са карактеристичном фригијском капом. Поред је женска фигура која у испруженој руци држи трубу, а другом грли бисту. Испод је табла на којој је име носиоца награде – *Ouroch Preditch*. На реверсу, у првом плану видимо Минерву која занатлији додељује лаворов венац. У дну је простор изложбе на Марсовом пољу, са препознатљивим Ајфеловим торњем, подигнутим управо поводом ове манифестације.³ Уз саму ивицу круга је натпис *Expositione Universelle*, у средини година 1889, а у дну потпис *Louis Botté*. Медаља је имала и своју кожну футролу са натписом Е.У. 1889. у венцу од лаворове и храстове гране.

¹ Марија Марић-Јеринић, *Медаље са Светске изложбе у Паризу 1889. године и учешће Краљевине Србије*, сепарат, Народни музеј у Београду 28/2010.

² Бронза, пречник 6 цм, НМЗР ЛУП. 258

³ Марија Марић-Јеринић, *Медаље са Светске изложбе у Паризу 1889. године и учешће Краљевине Србије*, сепарат, Народни музеј у Београду 28/2010.

↑

**Бронзана медаља
додељена Урошу
Пређићу на Светској
изложби у Паризу**

1889,
НМЗР ЛУП. 258

Пређић је од 1925. године носилац и **Ордена Светог Саве I реда**.⁴ Овај државни орден се додељивао и у Краљевини Србији и Краљевини Југославији, а од 1945. године до данас представља највише одликовање које додељује Српска православна црква. На аверсу медаљона налази се представа Светог Саве, окружена овалним прстеном у којем је натпис на црквенословенском језику: *Радам својим све ћете постићи*. Око медаљона је емајлирани малтешки крст са бело-плавим краковима, а између њих су позлаћени двоглави орлови са круном.⁵ Овај орден додељен Урошу Пређићу је израђен у чувеној радионици браће Хугуенин и комп. (Huguenin Frères & Co) из Ле Локла у Швајцарској што видимо и по натпису са унутрашње стране кутије.⁶

⁴ Позлаћен метал, сребро и емајл, 9,7 x 5 cm, инв.бр. НМЗР ЛУП 260

⁵ Мила Пилетић, *Одликовања југословенских народа XIX и прве половине XX века, до 1941*, из збирке Војног музеја у Београду, Војни музеј Београд, Београд 1987.

⁶ Ова швајцарска радионица је радила портрет светитеља у зеленој одежди, како у десној руци држи жезло, а у левој отворену књигу. Француска радионица Артис Бертран са седиштем у Паризу која је такође израђивала орденске инсигније, приказивала је светитеља у црвеној одежди који десном руком благосиља, а у левој држи жезло.

↑

Орден Светог Саве I реда додељен Урошу Предићу,

1925,
НМЗР ЛУП. 260

У зрењанинском музеју се чува и **Орден Светог Саве II реда**⁷ који је Предићу нешто раније (1922) уручио краљ Александар I Карађорђевић. Осим орденске звезде, ту је и орденски знак са лентом, а све то у кутији из које такође видимо, да је израђено у истој швајцарској радионици.

У Народном музеју Зрењанин се чува још једно одличје додељено Предићу. У питању је **Знак редовног члана Српске краљевске академије наука**.⁸ Овај знак спада у ексклузивне службене ознаке са карактеристикама одличја.⁹ Представљен је у виду олимпијске палице са црвеним пламеном, уоквирене зеленим палминим лишћем. Претпоставља се да је овај академски знак Предић добио када је постао редовни члан СКА 1910. године. У литератури је познат још један пример оваквог знака уручен Николи Тесли, који се чува у Збирци медаља у Музеју Николе Тесле у Београду.

Поменути признањима треба додати и друга која је Урош такође добио за живота; од прве, Гундлове награде додељене за време студија у Бечу 1879. преко Ордена Светог Саве III реда (1912), Ордена Белог орла V реда (1930) до Ордена заслуга за народ II реда (1949) и I реда (1950)

Осим што је био носилац поменутих одличја, Урош Предић је врло радо израђивао скице за дипломе и повеље додељиване другима. У Народном музеју Зрењанин се чувају две такве. **Скица за повељу Кола српских сестара**

⁷ Позлаћени метал, сребро и емајл, 8 x 8 цм, НМЗР ЛУП. 25

⁸ сребро, 6,5 x 5 цм, инв.бр.НМЗР ЛУП. 255

⁹ Драгомир Ацовић, *Слава и част: одликовања међу Србима, Срби међу одликовањима*, Београд 2013. Захваљујем се Марији Марић Јеринић, вишем кустосу у Народном музеју Србије која ми је указала на овај извор

↖ ↑

Орден Светог Саве II реда додељен Урошу Предићу, орденска звезда и орденски знак са лентом,

1922,
НМЗР ЛУП. 25

←

Знак редовног члана Српске краљевске академије наука, додељен Урошу Предићу када је постао редовни члан СКА,

1910,
НМЗР ЛУП. 255

настала је 1922. у техници акварела.¹⁰ Средишњи део овог нацрта испуњава велики круг око којег је 12 мањих. У сваком је приказано по једно попрсје сестре у карактеристичној ношњи. Оне међусобно једна другој пружају руке, чинећи тако коло. Велики круг испуњава представа Милосрђа заогрнутог плаштом, под чијим окриљем заштиту траже брижни и немоћни. Са стране стоје две велике фигуре. Лево је борац за народно ослобођење, а десно болничарка. Испод великог круга је остављен простор за име онога коме Коло српских сестара додељује повелу. На самом дну, у фризу су мали аморети заузети свако својим послом.

¹⁰ акварел на хартији, 51,5 x 37,5 cm, д/д: У.П.1922, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 431

← ←

Скица за повељу Кола српских сестара,

акварел на хартији,
51,5 x 37,5 цм,
1922,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 431

↑

Скица за повељу Српског пољопривредног друштва акварел на хартији,

1922/1924,
29 x 40 цм,
инв.бр. НМЗР. ЗЛУ 559

Други пример јесте **Скица за повељу Српског пољопривредног друштва** такође рађена у акварелу.¹¹ Урош Предић је овај нацрт радио у два маха, прво као скицу 1922, а потом две године касније као студију. У садржају овог решења преовлађују сцене орања и жетве, у складу са оним ко повељу додељује, односно коме се она предаје •

¹¹ акварел на хартији, 1922/1924, 29 x 40 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 559

Тренуци одмора, сусрета и размишљања

Део куће намењен Урошу Предићу у Светогорској улици бр. 27 био је његов и животни и радни простор. Кроз тај атеље је пролазио разноврстан свет. Од блиских пријатеља и колега до оних који су навраћали како би поручили неку слику, или пак по препоруци долазили по савет или мишљење сваке врсте. Бројне посетнице које се чувају у Народном музеју Зрењанин траг су таквих сусрета. На једној са именом Јелке Гавански (Yelka Gawansky) Урош дописује: „лепа црномањаста са лепим очима, кумче Богдана Дунђерског, посетила ме 4. VII 1936.“¹ Посетнице су му стизале и од потенцијалних поручилаца: „Штовани г. Предић, молим Вас јавите ми да л бисте се примили да израдите мога сиротог супруга... Хелена фон Манојловић, Опово.“² На визиткарти након посете епископа будимљанско-полимског Макарија, 1948. године Урош исписује: „Доста младог изгледа. Желео да му израдим портрет и целу фигуру у орнату, нисам пристао.“³ Свештеник Петар Т. Трбојевић, протојереј-ставрофор 1940. му се обраћа писаним путем: „Многопоштовани господине маестро, слободан сам најлепше замолити Вас да изађете у сусрет г. Биценку у погледу стручне оцене његових сликарских радова у цркви Ружица.“⁴

1 НМЗР ЛУП.243 /43

2 НМЗР ЛУП. 244/10

3 НМЗР ЛУП. 244/25

4 НМЗР ЛУП. 244/35

←

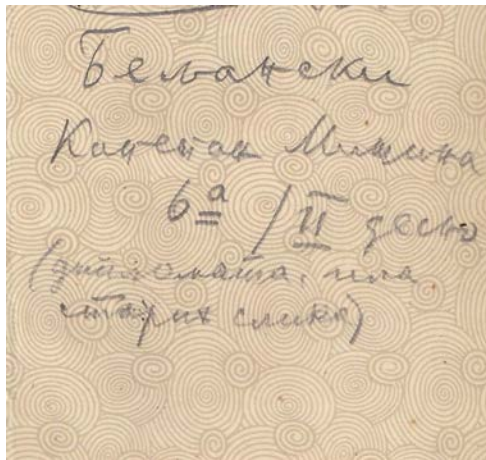
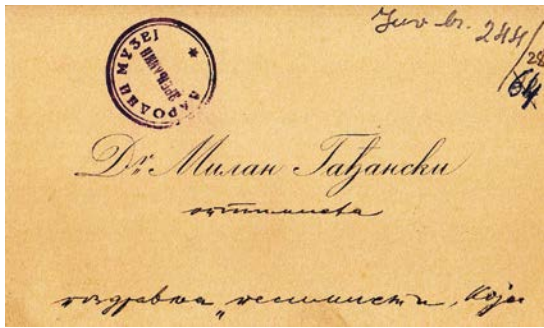
Урош Пређић и Борђе
Јовановић,
НМЗР ЛУП. 89

↙

Урош Пређић у
друштву г. Крековића,
1940,
НМЗР ЛУП.

↑

Посетница др Милана Гађанског, „оптимисте”,
НМЗР ЛУП. 244/28

↗

Страница из календара за 1942. са адресом Павла Бељанског,
НМЗР ЛУП.246/2

Стиче се утисак да га је посебно нервирало самохвалисање и претенциозно уздицање. Када му је до руку стигла посетница извесног Богдана Михаљија, уз чије име су наведена бројна звања и титуле, Предић је једноставно дописао: „Па шта?” Зато испод имена др Милана Гађанског, где би требало да стоји занимање, Урош испишује „оптимиста” и додаје говорећи о себи: „поздравља песимиста који слика будућност лепшу него што је.”⁵

О његовом односу са људима сазнајемо и по забелешкама које му је изгледа било најзгодније да испишује у црквеним календарима. То му је била и нека врста подсетника; коме је шта позајмио или поклонио (Благоје Ђокић из Балајнице код Ниша као први српски војник ког сам срео по повратку српске војске 1918, добио је од мене златник – 100 круна). Ту је писао бројеве телефона, адресе (Бељански, капетан Мишина ба/II десно, дипломата, има старих слика) коме шта треба купити (нова полица за осигурање атељеа 600 дин, Нади за пут у Орловат и натраг 3000 дин, доктору Спасићу за мерење притиска крви само 400 дин...), планиране наруџбине, списак потребних лекова, стање на рачуну у Хипотекарној банци, мере атељеа (висок 5 м, широк 5 м, дужина 8 м).⁶

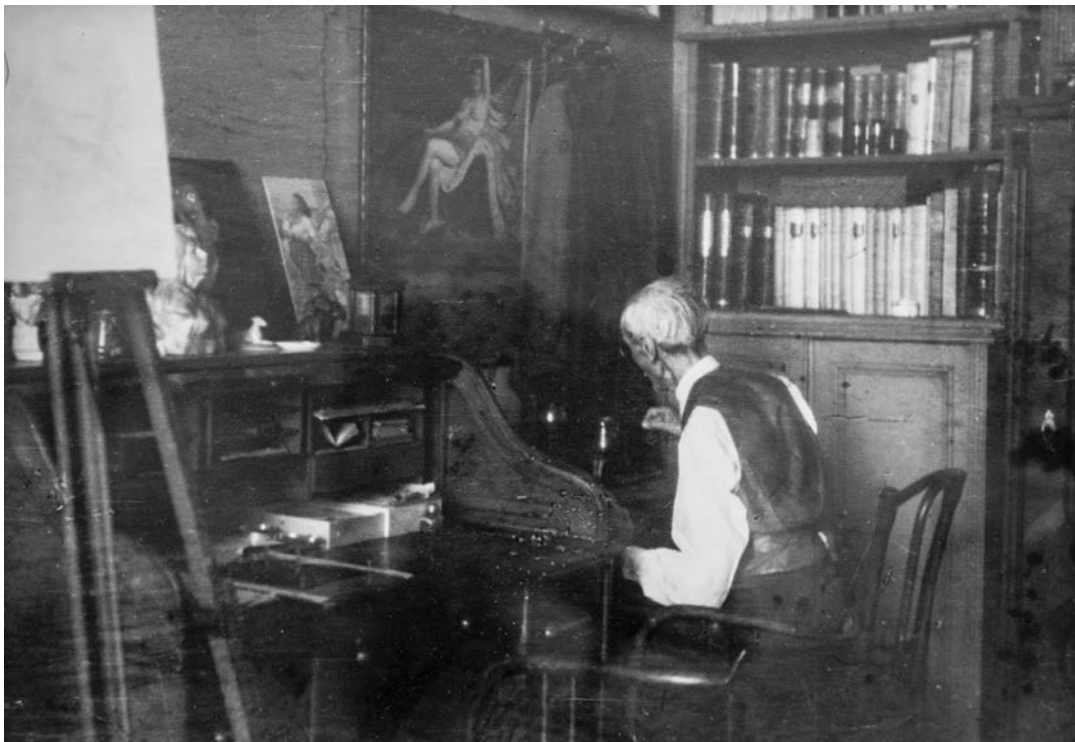
И управо у том свом атељеу Урош је проводио највише времена. Иако је живео у домаћинској кући свога брата Јосифа Јосе, у чијој трпезарији је ручавао, а у соби на спрату спавао, кафу је најрадије кувао и испијао у свом радном простору. Ту је имао своју џезву, свој мали приручни решо, тзв. примус, металну кутију за шећер, „розентал” шољице... Фотографије које чувамо управо бележе тренутак кувања кафе, али и одмарања на отоману, на којем би знао и да чита или пак седи са пријатељима. С годинама како му се здравље нарушавало, није више имао снаге за честа дружења, па је пред крај живота виђао искључиво старе пријатеље и то петком у одређено време.⁷

Предић је био свестран и врло информисан. Читао је кад год је био у прилици књижевна дела у оригиналу. Због Дантеа је научио италијански језик па је свој примерак „Божанствене комедије” испунио преводима,

⁵ НМЗР ЛУП. ЛУП. 244/28 Др Милан Гађански је био адвокат из Старог Бечеја који се касније преселио у Панчево и кога је Урош портретисао 1929.

⁶ Црквени календари: НМЗР ЛУП. 246, 249, 251, 252

⁷ Радоје Драшковић, Чика Урош, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013

↑

**Урош Предић кува
кафу у свом атељеу,**
НМЗР ЛУП.

←

**Тренуци одмора
Уроша Предића,**
НМЗР ЛУП.

↑

**Урош Предић је пуно
читао; књиге, новине,
стручне часописе,**
НМЗР ЛУП. 564

препискама, коментарима.⁸ Важио је за изузетног познаваоца и поштоваоца Шопенхауера. Волео је Шекспира. На немачки језик превео је познату песму Бранка Радичевића „Девојка на студенцу“, која га је потом инспирисала да створи ликовно дело по њој.⁹ До њега су долазили, часописи, стручни радови и каталози из иностранства. Волео је да зна шта се дешава у уметничком свету, иако је као стваралац био мимо њега.

Урош се никада јавно и директно није изјашњавао по питању политичких околности и друштвених збивања. На аустријску окупацију Босне и Херцеговине и могућу мобилизацију одговорио је сликом „Визија у облацима“. Оба светска рата је делимично провео у свом београдском атељеу, а делимично у Крушевцу односно Орловату. Портретисао је и Обреновиће и Карађорђевиће. Али не и представнике послератне, комунистичке власти. Није било захтева и интересовања с те стране или се ни он сам није нудио ни изјашњавао? О његовом осврту на друштво у којем је живео искључиво сазнајемо из писама пријатељима. Тако Богдану Дунђерском 1928. пише: „Народ увек има управу какву заслужује, што је све утолико горе по јадну мањину поштених, који су немоћни да зло отклоне. Тек када држава буде доведена до руба пропасти, а са

8 НМЗР ЛУП. 327

9 Коста Милутиновић, *Урош и његово доба*, Рад војвођанских музеја 12–13, Нови Сад 1964. Дело „Девојка на Студенцу“ се налази у Галерији Матице српске.

Страшни, велики дани

↑

Херцеговачки бегунци,

1889,
уље на платну,
114,5 x 148,5 цм,
Народни музеј Србије,
инв.бр. НМ 31-308

Рат као тема код Уроша Предића никада није директно приказан. Нешто најексплицитније, али уједно и најнаивније, видимо у његовим првим дечјим радовима где представља како он каже „бој са Турцима”. Требало је ипак да прође неколико година доброг школовања и овладавања техником цртања, али и самог искуства у раду, па и животу, да бисмо од Предића добили нешто што би се могло назвати историјском композицијом. Па и тада, опет не директно тема ратовања, већ оно што га као таквог често прати, бежање, избеглиштво... Састављајући списак својих радова, на првом месту Урош Предић ће ставити прву верзију „Босанских бегунаца”, које је како сам наводи урадио 1876. под утицајем „Херцеговачког робља” чешког сликара Јарослава Чермака, а подстакнут догађајима у Босни и Херцеговини након устанка у Невесињу 1875. У овој првој верзији насталој на почетку студија у Бечу, збег је

приказан како је и сам Урош навео „при месечини”. Неколико година касније, 1889. настаје нова слика истог садржаја, али сада у дневној варијанти и при сунчевој светлости. И ту сада упознајемо правог самокритичног Уроша. Оног који себе преиспитује да ли је логичније пред Турцима бежати ноћу или пак дању, да ли је прикладно бегунце обући у лепа одела као да иду на параду. Данас се ова слика ипак под називом „Херцеговачки бегунци” чува у Народном музеју Србије.¹

И сам бежећи пред ратним страхотама, 1914. године, Предић одлучује да се склони у Крушевац где ће боравити наредних годину и по дана. Читајући тамо свој *Дневник из Италије* који је писао пет година раније, присећа се како

↑

Манастир Студеница,

1914,
оловка на хартији,
25 x 28 цм,
НМЗР ЛУП. 550

¹ Херцеговачки бегунци, 1889, уље на платну, 114,5 x 148,5 цм, инв.бр. НМ 31-308

↑

Косовка девојка,

1919,
уље на платну,
88 x 115 цм,
Музеј града Београда, У-179

се на крају тог путовања разболео. Подстакнут сада својим избеглиштвом, узима поново *Дневник* и дописује на последњим страницама: „Волим што сам тада оздравио, те сам дочекао ове страшне, велике дане, са поуздањем, да ће се ствар напослетку, па и после још мало патњи, ипак свршити на срећу свих понижених и потиштених народа, међу којима, по својем страдању, Срби долазе без сумње на прво место. Али, ако, по несрећи, надјача груба сила над правом и наш народ подлегне у неједнакој борби, онда збогом леви снови о лепшој будућности, онда боље да сам умро у лепој Италији, у свету идеала, окружен бесмртним делима која ће довека служити као дика и понос човечанству као што немачки топови од 42 цм служе на срамоту просвећених Немаца 20. века. Крушевац, 27. окт. по стар. 1914.”²

Непосредно пре доласка у Крушевац, Предић је посетио манастир Студеницу проучавајући иконопис тамошње цркве. О томе нам је остао траг у виду цртежа који се данас чува у зрењанинском музеју.³ У горњем углу сликар је тада написао: „Студеница 13. јула 1914. по ст. на дан мобилизације морадох прекинути посао и похитати кући. У.П.“

Вративши се из Крушевца у још увек ратни Београд након готово две године паузе наставља са радом у којем је налазио и „разоноде и утехе“. И управо тада настаје његов једини „Женски акт“ (1917)⁴, готово као неки одговор ероса на танатос. Али зато „Косовка девојка“, иако по својој тематици одговара једном сасвим другом историјском периоду, на најаутентичнији начин представља изглед бојног поља непосредно након битке. Рад на овој слици, Урош је почео пред Први светски рат и завршио 1919. године. Због своје патриотске поруке стекла је одмах велику популарност која траје и данас.⁵

Након повратка из Крушевца, Предић готово да Београд није напуштао. Повремено би једино одлазио у свој Орловат. Почетком још увек ратне 1918. године, био је сведок доласка изгладнеле деце из Херцеговине која су била смештена по орловатским породицама. Некада херцеговачки бегунци које је представио на она два платна, а сада херцеговачке избеглице и то најмлађе.

² Дневник из Италије, НМЗР ЛУП. 263

³ оловка на хартији, 25 x 28 цм, г/д: натпис о настанку цртежа, НМЗР ЛУП. 550

⁴ Женски акт у ентеријеру, 1917, уље на шперплочи, 48,5 x 62,7 цм, инв.бр. ГМС/У 2872

⁵ Косовка девојка, 1919, уље на платну, 88 x 115 цм, Музеј града Београда, У-179

Урош није остао равнодушан. Показао се као велики добротвор те деце и помогао им. Данас се у Народном музеју Зрењанин чува групна фотографија коју су му та деца у знак сећања и захвалности послала исписујући на полеђини: „Свом добротвору г. Урошу Предићу, благодарна босанско-херцеговачка сирочад, септембра 1918.“⁶

Помоћ ће неколико година касније добити и млади петровградски револуционар Владимир Коча Коларов. Наиме, по сведочењу Загорке Кончар, некадашње кустоскиње Историјског одељења Народног музеја Зрењанин, овом омладинском руководиоцу, тадашњем ученику зрењанинске гимназије, претио је професор латинског језика Васа Путник, који му је говорио да док му он буде предавао неће матурирати. Кочина мајка, Емилија Коларов се због тога обратила Урош Предићу за савет. Овај јој је обећао помоћ. У то време начелник Одељења за средњу наставу Министарства просвете у Београду био је Душан Андријашевић, Предићев зет. Након неког времена од њега ће директору петровградске гимназије стићи допис којим се поменутом професору забрањује да предаје разреду у којем је учио млади Коларов.⁷ Нажалост, сам Душан Андријашевић као и Урош Предић ће убрзо доживети велики губитак. У бомбардовању Београда 1941. године, погинула је Софија Сока Андријашевић (рођ. Предић), Душанова супруга и кћерка Урошевог брата Радивоја. Била је професор музике и тог кобног дана погинула је заједно са мајком Ленком. Иза себе је оставила малолетну Веру, којој ће њен деда-стриц оставити тестаментом неколико својих радова •

↖

Босанско-херцеговачка сирочад у Орловату,
1918,
НМЗР ЛУП. 140

↑

Владимир Коча Коларов,
1937.
НМРЗ, Историјско одељење

⁶ НМЗР ЛУП. 140

⁷ Коста Милутиновић, *Урош и његово доба*, Рад војвођанских музеја, 12–13, Нови Сад 1964

„За њено име везан је један кратак сан о срећи“

Готово кроз сваки текст написан о Урошу Предићу провлачило се и питање о непостојању животне сапутнице и да ли је његов самачки живот био лични избор или *прст судбине*. Како год, Урош је био окружен женама; рођакама, пријатељицама, колегиницама... И међу свима њима и изнад свих њих као централна фигура је била мајка Марија. Због ње и уз њу је остао у Орловату до последњег тренутка. После њене смрти, дуго је, како је говорио „у сну имао веселе састанке са матером...“¹

Према свакој жени, које год место да је заузимала у његовом животу, показивао је велико поштовање и уважавање. Видимо то по сачуваној кореспонденцији која се с таквим опхођењем одвијала у оба смера. Ипак, нека нагађања, по која прича и тек по који траг о потенцијалним љубавима постоје и данас. Тако се помињала извесна Орловаћанка Ана, кћерка официра, према којој је Урош наводно имао одређена осећања. Она је пак била знатно млађа и њен отац није допуштао брак. Када је умрла, много пре њега, Урош је поручио из Београда да јој се стави цвет на крст и од њега.²

¹ Миодраг Јовановић, *Урош Предић*, Галерија Матице српске / Златна грана, Нови Сад / Сомбор, 1998.

² Исто

←

**Мила Хадџија, рођ.
Стојановић,**
1906,
НМЗР ЛУП.

И смрт драге пријатељице Миле Хадџије, рођене Стојановић, код њега је изазвало ново отварање душе. Можда је баш она била та после које је Урош одлучио да се препусти животу усамљеног аскете, јер је само тако успевао, како је говорио, да се сачува и од среће и од несреће: „За њено име везан је један кратак сан о срећи у мојем животу. Да се тај сан остварио, колико бих сада био несрећан.”³

Конверзација и дописивање са женским светом, након овог немилог догађаја, била је сведена искључиво на пријатељске и пословне оквире. Такав је имао однос и са својим моделима. Мара Виловски је била позната орловатска забавиља и чест Урошев модел када би сликао Богородице на иконостасима. Удавши се за Бечкеречанина Секулића, напушта Орловат. Сазнавши за њену смрт 1929. године, упућује писмо на две стране њеној мајци Мили: „Желео бих сада да и ја имам у себи ону чврсту веру апостолску и речитост Златоуста, па да Вас могу утешити и подићи Вам уцељену душу до сјајних висина небеских

3 Исто

Поштована и драга Госпођо,

После оне сарајевске весте која не означи
као гора из ведрог неба, нисам имао ни време ни
кега, да Вам одмах напишем и изразим своје
дубоко саучешће у Вашој неиздржној жалости
за Вашом милан, добром и дивном ћерком Маром,
та и данас када по тиму, оклебајући и три-
десетом била узимају веро, — не да Вас желим, јер
то је неопуште, — него да Вам се само одазовем по
својој пријатељској дужности која ми налага, да
Вас не оставим у толико болном уверењу, као да
нико од Ваших саврата пријатеља не мисли више
на оно давно, сретно доба, када смо у нејавној судби
која нас чека, сновали гаровне слове о нејавној
будућности.

У тога доба живели су многи леопи, та и горки
даци, како их живот собом доноси. Тако смо
сада дође и овај велики удар, пред којим
својим непољом и скрушењем, остајемо дубоко
своју ништакљивост и пролазност свега земаљског

↑
**Писмо Уроша
Предића мајци Маре
Виловски,**

1929,
НМЗР ЛУП.1

сфера, одакле рајска душа Ваше миле кћери, коју сам ја својим сликарским
надахнућем још пре много година уздигао и уврстио међу анђеле, погледа
са осмехом на ову нашу јадну планету, радујући се унапред оном часу, када
ћемо и ми, ослобођени окова земаљског живота, винути се у њена наручја са
блаженим ускликом: 'Ево нас опет заједно, за увек!'⁴

Други познати Урошев модел, и то за лик малог Христа којег Богородица
држи на представи са иконостаса у Гретегу била је Ангелина Гина Борин из
Орловата. Са Предићем је остала у контакту и након пресељења у Бечкерек
где се запошљава као чиновница. У Народном музеју Зрењанин је сачувана
фотографија на којој је Ангелина у друштву старијег господина снимљена на
дан откривања споменика Краљу Петру I Карађорђевићу, а сведочанство о
томе послала како је написала „драгом Чика Урошу од Гине, В. Бечкерек, 1.XII
928.“⁵ Исте године Предић ће урадити њен портрет и управо се њој обратити
за адресу госпође Виловски како би јој изјавио саучешће због преране смрти

⁴ НМЗР ЛУП.1

⁵ НМЗР ЛУП.194

њене кћерке Марје. Ангелина Борин ће из Великог Бечкерека отићи за чиновничком службом у Нови Сад, али ће старе дане провести у данашњем Зрењанину где је и умрла 1984. године.⁶ У њеној заоставштини осим портрета сачувана су и писма од Уроша Предића, док се у зрењанинском музеју чува њена фотографија.⁷

За моделе је Урош узимао и своје драге братанице сликајући „Херцеговачке бегунце“; Марију Мицу за лик девојчице која плачући стоји поред старца у првом плану и Зору за лик детета са фесом на глави.⁸ Прва ће рано остати без мајке, а друга без оца и обе ће њихов *чика Урош* наставити да прати кроз одрастање, удају, чак и када буду засновале сопствене породице. Исто тако, биће у контакту са осталим братаницама – Ангелином, Софијом, Емилијом, као и даљим рођакама – попут Наје Мољац, супругом апотекара Миливоја.

У зрењанинском легату Уроша Предића сачуване су и посетнице које

6 Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

7 НМЗР ДУП. 8

8 Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

↑

Ангелина Гина Борин,
НМЗР ДУП. 8

↵

**Ангелина Гина Борин
у Великом Бечкереку**,
1928,
НМЗР ЛУП.194

↑

Наја Мољак,

Историјски архив у
Зрењанину

документују дописивање са колегиницама: сликарком Бетом Вукановић или пак вајарком Вуком Велимировић. Са овом другом, знатно млађом од њега, такође су многи покушавали да га „упаре“, ваљда због чињенице да су знали једно о другом и по неку интимну ствар.⁹

Бројне пријатељице, колегинице, интелектуалке, Предић такође радо портретише: Ксенију Атанасијевић, Вуку Бешевић, Аницу Савић Ребац... Но, урадио је само један „Женски акт“ и то у току рата, 1917. године.¹⁰ Говорио је да га тај мотив није много привлачио, као и да није умео да нађе модел. А опет занимљива је прича да му је за овај акт модел дошао сам. Једне вечери на врата његовог београдског атељеа закуцала је млада, непозната жена како би ту нашла уточиште бежећи из свог завичаја, а заправо од ратних недаћа и страдања. Видевши да је дошла у кућу сликара, сама је предложила да је он овековечи на платну, голу, заоденуту једино зеленим велом.¹¹ Овај акт је Урош дуго чувао у свом атељеу као и разгледнице и фотографије са његовом репродукцијом •

⁹ На једној Вукиној париској посетници која се чува у поменутом легату, Урош је својеручно дописао шта је био разлог за раскид њеног брака.

¹⁰ Женски акт у енетеријеру, 1917, уље на шперплочи, 48,5 x 62,7 cm, вл. Галерија Матице српске, инв.бр. ГМС/ У 2872

¹¹ Петар Петровић, *Боје љубави / Сликар и модели*, Политикин забавник, бр. 3085, Београд 2011.

↑

Женски акт у ентеријеру.

1917,
уље на шперплочи,
48,5 x 62,7 цм,
вл. Галерија Матице српске,
инв.бр. ГМС/ У 2872

УМЕТНИК У ОЧИМА ДРУГИХ УМЕТНИКА

Осим предмета који чине легат Уроша Предића и оних који су у Збирку ликовне уметности доспели путем откупа и поклона а тичу се овог сликара, у музејском фонду чувају се и дела са Предићевим ликом која су рад других аутора. Реч је претежно о вајарским радовима са потписом познатих уметника који су са Урошем друговали и сарађивали. Међу њима је, сасвим сигурно, био Ђорђе Ђока Јовановић, један од његових најближих пријатеља. Овај рођени Новосађанин школовао се у Бечу, Минхену и Паризу где је и дипломирао вајарство. Био је један од оснивача београдске Уметничко-занатске школе, њен професор и директор. У свом атељеу у Скерлићевој улици бр. 6, урадио је велики број јавних споменика, биста, медаља, плакета.¹ Његов животни и стваралачки пут се у много чему укрштао са Урошевим. Обојица су били академици, учествовали су у оснивању друштва „Лада“, а потом и Удружења ликовних уметника Србије. Обојица излажу на Светској изложби у Паризу 1889. године, одакле се сваки вратио са бронзаном медаљом. У више наврата су један другог портретисали или радили на заједничким пословима. Умрли су исте године, 1953. у размаку од свега месец дана. Колико су у послу били компатибилни, толико су им личности биле у супротности. За разлику од

¹ Најпознатији јавни споменици Ђоке Јовановића су: Споменик косовским јунацима у Крушевцу, споменици кнезу Милошу у Пожаревцу, Бранку Радичевићу у Сремским Карловцима, Вуку Караџићу у Београду...

Милошевић,
 Драги наш Уроше,
 Срдачно ти честитамо 95-и рођен-
 дан као и славу Св. Николе и жали-
 мо што ти не можемо да саопштим
 Срдачан поздрав свима твојима
 Ђока и Марго.

←

**Урош Предић и Ђорђе
Јовановић у Врњцима
1937.**

↑

**Дописница од Ђорђа
и Марго Јовановић,
1952.**

НМЗР ЛУП. 235

тихог, суздраног, помало интровертног Предића склоног повученијем начину живота, без сапутнице, Јовановић је био отворен, слободнијег опхођења и бoемског начина живота. Женио се два пута; други пут младом Францускињом Марго.

Но, ништа од ових супротности није утицало на њихову блискост. Заједно су одлазили на одморе у бање Врњци и Врућицу, шетали Београдом, дружили се у атељима, у Урошевом у Светогорској или у Ђокином у Скерлићевој улици, редовно честитали један другом рођендане и славе. У Народном музеју Зрењанин се чува једна таква дописница са текстом: „Драги наш Уроше, срдачно ти честитамо 95. рођендан, као и славу Св. Николе и жалимо што не можемо да те загрлимо. Срдачан поздрав свима твојима, Ђока и Марго, Београд, децембар 1952.“² На основу сачуваних Урошевих писама и дописница

2 НМЗР ЛУП.235

↑
**Ђорђе Јовановић,
Урош Предић,**
1936,
гипс, 62 x 41,5 x 12 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 650

←

**Ђорђе Јовановић,
Урош Предић,**
1920,
гипс, 20 x 14 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ.

које је добијао, видимо да му се Јовановић, иако млађи од њега свега пар година често обраћао са „Драги мој старији“, а отпоздрављао са „твој млађи Ђока“.

Ликовну збирку зрењанинског музеја чини и барелеф у гипсу из 1936. на којем је Ђока Јовановић представио свог пријатеља **Уроша Предића**.³ Исти, али четири године касније, урадио је и за Богдана Дунђерског. Оба су изливена у бронзи и налазе се у бечејској капели овог велепоседника подсећајући на намеру Дунђерског да са пријатељем Урошем почива на истом месту. Међутим, излазећи у сусрет својим Орловаћанима, Предић ће одустати од те Богданове замисли, а бронзани рељефи Ђоке Јовановића у поменутој капели као и овај гипсани одливак у зрењанинском музеју сведочанства су те иницијативе али и једног пријатељства. У овој музејској установи чува се и омања гипсана плакета на којој је Ђока Јовановић нешто раније, 1920. године такође представио Урошев лик у профилу.⁴

С друге стране, и Урош Предић је портретисао свог пријатеља вајара. Најпознатији је онај портрет из 1919. године који је данас власништво Народног музеја Србије.

Осим што су један другог портретисали Предић и Јовановић су радили и на заједничким пословима. Тако за Идвор, овај први слика портрет Михајла Пупина, а други ваја бисту славног научника.

Можда не толику присност, али свакако поштовање и пријатељски однос, Урош Предић је имао са још једним вајаром, знатно млађим Перишом Милићем. Овај млади Црногорац је својим раним радовима привукао пажњу како Уроша Предића тако и Ђорђа Јовановића, у чијем атељеу је боравио као

³ гипс, 1936, 62 x 41,5 x 12 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ.650, д/д: Ђ.Ј. 1936.

⁴ Слична се налази у легату Владимира Фијата у Самошу, банатском селу у којем су, иначе, живели Урошеви рођаци Теодоровићи.

↑

**Периша Милић
и Урош Предић у
Урошевом атељеу,
1951.**

↗

**Периша Милић, Урош
Предић,**

гипс,
68 x 54 x 6 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ 648

ученик Уметничко-занатске школе. Школовање потом наставља у Паризу, где је упоредо учио и сликарство и вајарство. Био је члан „Ладе” и УЛУСА-а. Највише је радио портрете, углавном у рељефу, медаље и плакете. Управо у Народном музеју Зрењанин се чува један гипсани барелеф на коме је Милић представио свог уваженог старијег пријатеља **Уроша Предића**.⁵ У фонду зрењанинског легата је и фотографија из 1951. године на којој се види сусрет Милића и Предића у сликаревом атељеу.⁶ Младом вајару је свакако био познат портрет Константина Данила који је Предић урадио по фотографији 1898, јер је, највероватније, управо то искористио да на идентичан начин, али у виду плакете, представи бечкеречког сликара из 19. века.⁷

Словачки вајар Јан Коњарек након школовања у Будимпешти, Риму и Минхену, године 1906. долази у Србију. Пажњу Уроша Предића је вероватно задобио представљајући се на изложби „Ладе” 1910. године, јер га је тада овај описао као једног од најбољих вајара у Србији. Годину дана касније, Коњарек ће извајати његов лик, да би му се Урош одужио портретом који ће му поклонити 1913. године. Коњареков гипсани одливак **Уроша Предића** данас је власништво

⁵ гипс, 68 x 54 x 5 cm, инв.бр. НМЗР ЗЛУ 648.

⁶ Ову фотографију Народном музеју Зрењанин је поконио фотограф и графичар Гојко Гојковић

⁷ гипс, 20 x 22 x 2,5 cm, Л: PS.Militch, инв.бр. НМЗР ЗЛУ646, бронза, 20 x 22 x 2,5 cm, НМЗР ЗЛУ 645

Народног музеја Зрењанин.⁸ На основу овог предлошка изливене су две бисте у бронзи 1968. године. Једна је постављена у зрењанинском Карађорђевом парку у Алеји великана, а друга у Орловату, родном месту Уроша Предића.

Поред ових вајарских дела, у Збирци ликовне уметности Народног музеја Зрењанин чува се и један цртеж мањег формата, рад грчког сликара Спиридона Викатоса. Овај рођени Кефалонац, био је ђак Минхенске академије. Иако је био савременик нашег Уроша Предића, не знамо где су им се путеви сусрели, осим што су обојица били окренути ка академском класицизму и познати портретисти, свако у својој земљи. Цртеж са ликом **Уроша Предића** је урадио у Атини 1928. године, а у зрењанински музеј је доспео са осталим инвентаром из сликаревог београдског атељеа⁹. Сачувана разгледница са репродукованом сликом показује да је исти грчки уметник урадио и Урошев портрет у уљу, али годину дана касније.¹⁰

↖

Јан Коњарек, Урош Предић,

гипс, 52 x 23 x 18 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 651

↑

Спиридон Викатос, Урош Предић,

1928,
оловка на хартији,
15,5 x 11 cm,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 481

8 гипс, 52 x 33 x 18 cm, позадина: Jean Kognarek, 1911.9.VII, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 651

9 оловка на хартији, 15,5 x 11 cm, д/д: S. Vikatos, 1928, инв.бр.НМЗР ЗЛУ. 481

10 НМЗР ЛУП.88

Урошев Орловат

↑
Орловат крајем 19. века,
НМЗР ЛУП.

Где год да је живео, шта год да је радио, Урош Предић није прекидао везу са својим Орловатом. Ту је направио прве кораке, оне дечје, али и оне цртачко-сликарске, ту је себи начинио задужбину дарујући иконостас, ту се вратио из Беча иако је имао прилике да остане, ту је до одласка у Београд провео, по сопственом признању, својих најлепших 15 година, ту је по жељи својих Орловаћана и сахрањен.

Бројни су радови у којима Предић људе и догађаје ликовно смешта на своју орловатску позорницу: „Весела браћа“, „Орловатски свињар“, те читав низ дечјих представа („Под дудом“, „Деца око бунара“ и др.). У зрењанинском легату данас се налазе два цртежа која приказују типичне сегменте завичајне свакодневице у Урошевом оновременом Орловату. Оба су, како стојина полеђини настала 1890. за књигу „Аустроугарска у слици и речи“ престолонаследника Рудолфа. Урош је тада добио прву награду за та два цртежа која приказују илустрације из народног живота Срба и која су репродукована у поменутој књизи. **Банатско коло**¹ документује недељни сеоски ритуал који подразумева

¹ оловка на хартији, 1890, 27 x 45 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 555

играње кола уз свирку гајдаша.² Најпре би се у коло ухватиле девојке да би им потом пришли момци, након чега би уследило надигравање.³ Оне држе руке њима на раменима, док би момци њих ухватили око струка. Играло би се ситно, скоро у месту, два корака напред и један назад.⁴ Уз гајдаша би ишла и позната песма: „Коло води Васа, ала се таласа, Васа поред Десе, све се коло тресе, Банаћанско коло, ко те не би воло, Окреће се лако, ево баш овако.“ Старији Орловаћани би стајали са стране и *кибицовали*. У позадини овог Урошевог цртежа се виде стара црква, школа, општински дом као и неколико кућа. То је био центар села, а коло – централни догађај недељом након изласка из цркве. Испред ње је ситна сиулета попа Васе Брашована како шета са штапом у руци. Он је недељну службу у цркви управо завршио и сада се живот из порте храма преноси као што видимо на сеоски трг.

Други цртеж, **Додоле**⁵, представља пагански обичај призивања кише. Овај ритуал је чинила боса девојка, обично Циганчица, искићена од главе до пете зеленим гранана, са пратиљом која носи корпу или торбу за дарове.

² Мара Прохаска Марковић, *Спомен-соба Уроша Предића*, Орловат 2007.

³ Мила Босић, *Женидбени обичаји Срба у Банату*, Рад војвођанских музеја бр.33, Нови Сад

⁴ Радослав Остојин, *Коло и бећарац у Банату*, у „Банат је као прича“, уредник Зоран Славић, Историјски архив Зрењанин и НИП Зрењанин, Зрењанин, 2011.

⁵ оловка на хартији, 1890, 26 x 38 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 554

↑

Банатско коло,

оловка на хартији,
1890,
27 x 45 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 555

↑

Додоле,

оловка на хартији,

1890,

26 x 38 cm,

инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 554

Додоле су долазиле пред кућу и певале песме у којима се изражавала молба богу за кишу. Након тога, додолу би домаћини поливали водом из пуног ведра, с вером да ће киша тако обилно падати на сува поља.⁶ И управо све то видимо и на Урошевом цртежу. Међутим, постоји податак да су у Црепаји, као додоле ишли мушкарци који би били окићени зеленом граном зове.⁷ Гледајући Предићев цртеж, а посебно боса стопала додоле, стиче се утисак да се ова врста мушке варијанте као протагонисте цртежа пренела из Црепаје и на суседни Орловат.

У публикацији „Из мог албума“⁸ објављеној у Новом Саду 1947. у издању Матице српске, а са поговором Урошевог братанца Светислава Славка Предића, налазе се репродуковани цртежи настали између 1885. и 1892, између осталог и са кадровима родног места. Тако на једном, у дну пише „Орловатски плац са наше клупе пред кућом“. На њему се види ред дудова који се пружају са једног краја плаца до другог, али је млађани синовац Предић тада додао, да је то студија за „Банатско коло“. То је изгледа изнервирало стрица Уроша који у

6 Мила Босић, *Годишњи обичаји Срба у Војводини*, Нови Сад 1996.

7 Исто

8 НМЗР ЛУП. 305

←

**Орловатски плац
са наше клупе пред
кућом,**
репродукован цртеж

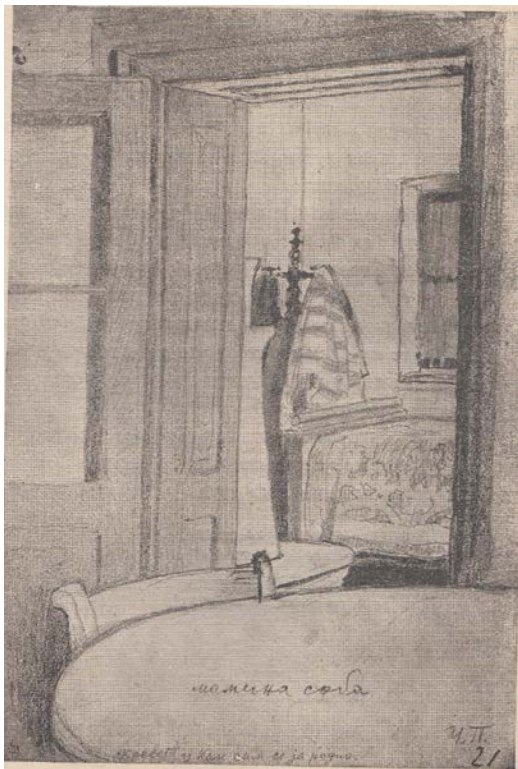
↙

**Двориште родне куће
Уроша Предића,**
фото-репродукција цртежа,
НМЗР ЛУП.

↓

**Двориште Предићеве
родне куће зими,**
НМЗР ЛУП.

↑
Соба Урошеве мајке
 („кревет у ком сам се
 ја родио“),
 репродукован цртеж

↗
Урошев атеље у
Орловату,
 НМЗР ЛУП. 408

*Мај атеље у Орловату.
 Мај сликарна Богородица,
 за Самош.*

свом примерку овог каталога дописује: „То није студија за ‘Банатско коло’. Где би коло играло између дудова?“

Нуклеус Урошевог орловатског света свакако је чинила његова родна кућа. На једној фото-репродукцији која се чува у зрењанинском легату, Урош је дописао шта је све приказано: шпајз, шупа, ђубриште, пут у гумно, дуд, улаз у башту, сухо стабло јабуке, и додао: „Наша авлија, изглед са клупе пред кућом пре него што је сазидан атеље“.⁹ Урош је свој радни простор још од студентских дана имао најпре у тзв. *момачкој собици* у којој се и фотографисао 1889. године. Када је саграђена мала зграда, *пивница* у предњем делу дворишта, ту је смештен и његов атеље. Кућа је у својини породице Пређић била до 1929. године када је општина продаје како би се намирили дугови Урошевог братанца Светозара – Цете. Пређићима остаје још једино нешто земље и породична гробница. Године 1957. кућа у којој се Пређић родио пре тачно сто година стављена је под заштиту

државе.¹⁰ Међутим две године касније, кућа је срушена, како је Секретаријат за просвету и културу Народног одбора среза Зрењанин обавестио тадашњи њен власник Љубомир Станков.¹¹ Данас као једино њено сведочанство стоји бели дуд чије стабло старо око 150 година има пречник 4,20 м.¹²

Орловањани са љубављу и поштовањем чувају и данас помен на лик и дело њиховог *Чика Уроша*, како је и сам највише волео да га ословљавају. Још за његовог живота је формиран Добротворни фонд Уроша Предића, чији ће чланови управо иницирати да сликар након смрти буде сахрањен у орловатској породичној гробници. Данас у Орловату постоји Друштво виноградара „Весела браћа“, названо по истоименој Предићевој слици. Сваке године се одржавају Дани Уроша Предића, у оквиру којих и ликовна колонија „Орловарт“, а Друштво завичајаца Орловата издаје часопис „Нови орао“. Сећање на сликара чува истоимена школа, спомен-соба и највише од свега црква са иконостасом, најаутентичнијим Предићевим трагом у његовом Орловату •

↑

**Родна кућа Уроша
Предића непосредно
пре рушења**

1957,
НМЗР ЛУП.

¹⁰ Завод за заштиту и научно проучавање споменика културе АПВ, решење бр.490, 5. VI 1957, Нови Сад. Дворишна кућа у Орловату уписана у grunt ул. бр.1694 под редним бројем 3, бр. парц. 619, К.О. Орловат, са окућницом од 171 м² чији је власник Станков Љубомир, а у којој се родио 7. децембра 1857. год. сликар Урош Предић, ставља се под заштиту државе. (документација НМЗР ЗЛУ)

¹¹ Лист „Борба“, 4. фебруар 1959, бр.29

¹² Наташа Кнежевић, *Прича о дуду и традицији свиларства*, Народни музеј Зрењанин 2017.

←

Писмо Орловаћана
Урошу Предићу,
НМЗР ЛУП.12-I

← ←

Писмо Уроша
Предића
Орловаћанима,
НМЗР ЛУП. 12-II

Дана 27. фебруара 1949. године, на београдску адресу Лоле Рибара 27, стигло је писмо следеће садржине:

Многочоштовани чика Урошу Предићу,

Потписани сјановници Орловаћа, Вашеј родној месџа, слободни смо да Вас овим писмом најлепше замолимо да нам испуниште нашу жељу те да нам даште Ваш пристианак за својевремени пренос Вашеј тела за сахрану овде у Орловаћу у породичну гробницу уз Ваше драге родитеље и групе Ваше најближе покојнике.

Верујемо у то да Вас поштовани чика Урошу нећемо увредити овом нашом искреном молбом, те очекујемо Ваш џењени одговор о пристианку на испу.

*С високим поштовањем,
Ваши Орловаћани.¹*

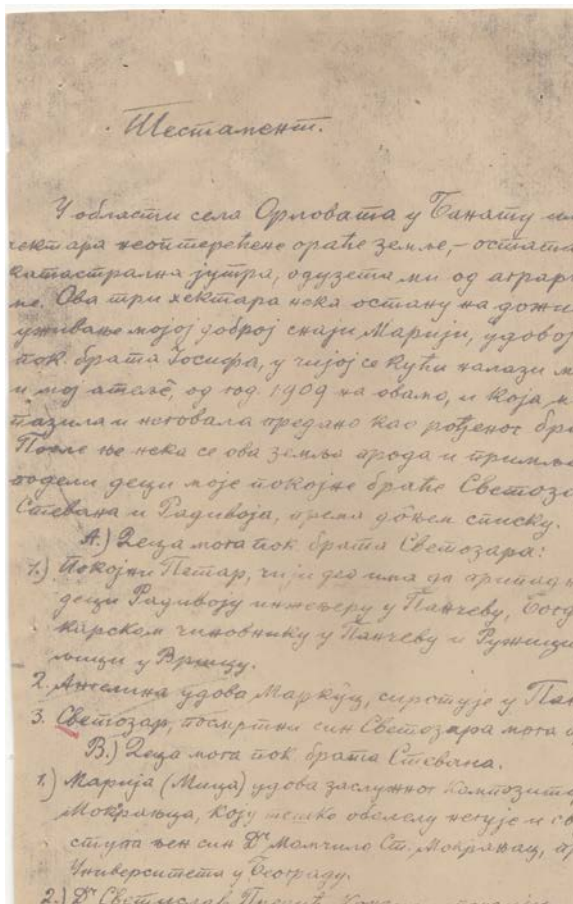
Писмо се завршава именима деветнаесторо потписника. Одговор је уследио након недељу дана:

Мојим драгим Орловаћанима,

Дубоко пропунит Вашом душевном доброшом, изјављујем овде свој пристианак на Вашу почасну намеру, да своједобно пренесете моје смртне остацике у Орловаћ и тамо сахраните у породичну гробницу мојих родитеља, по православном обреду, тихо и скромно, како приличи мојој неразмешљивој личности и целом мом животоу и раду. На тај начин учинићете да се враћим на вечни починак у свој мили завичај, где сам уледао светиа, провео своје срећно детињство и доцније проживео туних петнаест година код своје предобре сшаре матере све до њене смрти, радећи као сликар у славу Божју и на задовољство и поуку народа своа. Тада сам имао моћност да изближе уознам и заволим своје драге Орловаћане, којима одајем овом последњом зтогом своју вечитиу захвалност.

*Свесрдно предани
Урош Предић
7. марта 1949
Београд²*

- 1 Копија писма Орловаћана Урошу Предићу, НМЗР ЛУП.12-I (У време писања овог писма улица у којој је Урош Предић живео носила је назив Лоле Рибара)
- 2 Копија писма Уроша Предића Орловаћанима, НМЗР ЛУП.12-II

↑

Прва страна тестамена Уроша Предића,

1949,
НМЗР ЛУП. 224

↗

Одбор за сахрану у посети Урошу Предићу, 19.12.1950,

НМЗР ЛУП.173

→

Једна од последњих фотографија Уроша Предића, у свом атељеу са др Миланом Петровићем,

1952,
НМЗР ЛУП. 417

Сагласивши се са овом иницијативом својих Орловаћана, Предић је тиме одбацио раније варијанте о месту почивања свога тела. Једна од њих је била капела у Бечеју, поред пријатеља Богдана Дунђерског о чему су се обојица својевремено договорили. Из тог разлога су изливена и постављена два бронзана барелјефа, један на коме је Урош и други са Богдановим ликом, које је урадио вајар Ђорђе Јовановић. Друга помињана варијанта била је гробница у Алеји великана у Београду.

Пар месеци након дописивања са Орловаћанима, Урош је саставио и нови тестамент, чиме је преиначио последњу вољу из 1933. године. Својеручно написан на шест страна и потписан 25. јуна 1949. године, постао је извршан

Умро је Урош Предић наш велики сликар

Јуче уутро у Београду је умро у својој деветдесет и шестој години наш велики сликар Урош Предић.

Урош Предић родио се 1857 године у Орловату у Војводини. Гимназију је завршио у Паччеву а сликарство је студирао у Бечу. После студија, дуго је живео и сликао у Војводини — у Новом Саду, Сремским Карловцима, Паччеву и Вршцу, као и у родном месту Орловату где је проживео 13 година. Међутим, највећи део свог живота — од 1909 године па све до смрти — Урош Предић је провео у Београду.

Највећи део тема за своје слике Предић је црпео из живота војвођанских Срба. Прекинувши револуционарно с идеалистичким академизмом Предић је самостално и оригинално изразио на реалистички начин објективну истину о животу који је запажао, гледао, доживљавао. По томе, по своје опсе-

Урош Предић

жном сликарском делу Урош Предић спада међу највеће уметнике које је дала наша земља.

Урош Предић рођен је 7 децембра 1857 у селу Орловату у Банату. Студирао је сликарство у Бечкој уметничкој академији. Године 1880 сарађује са проф. Грименкерном при изради композиције за Бечки парламенат. Године 1883 постаје асистент Академије у Бечу, ала ускоро напушта то место да би се вратио у домовину.

Његово сликарско интересовање обухвата сцене из свакодневног народног живота са извесном моралном тенденцијом, а исто тако живи се ангажује у црквеном сликарству као и сликању портрета својих савременика. Многа његова дела налазе се у нашим музејима, државним установима и приватним домовима. Године 1909 Урош Предић се дефинитивно настањује у Београду где неуморно ради и видно доприноси развоју нашег сликарства.

Као човек Урош Предић је био везувањом један од најблагороднијих, најскромнијих и најинтелигентнијих људи свог доба.

По уметничкој жељи његови посмртни остаци ћеће пренети у његово родно место Орловат.

Тело покојног Уроша Предића ћеће изложено 12 фебруара између 12 и 15 часова у холу Српске академије наука.

Удружење ликовних уметника Србије

Саопштење удружења ликовних уметника

Умро је Урош Предић наш најстарији српски сликар, који се одиграо веома значајну улогу у историји српског сликарства XIX века. Седамдесетих година прошлог века када се са великим полетом развија војвођанско сликарство, његови истакнути претставници не ограничавају се само на Војводину, него прелазе и у Србију где се стално настањују. Такан је био случај са Стевом Тодоровићем, Ђорђем Кретићем, а и Урошем Предићем. Тако је њихова делатност везана и за Београд и Србију. Дугогодишњи уметнички рад Уроша Предића испуњен је бројним делима велике културно-уметничке вредности.

←

Текст са насловне стране листа „Борба”, 12. фебруар 1953, НМЗР ЛУП.440

одлуком Првог среског суда за град Београд, марта 1955.³ Овим тестаментом Предић је најпре одредио који члан његове бројне фамилије ће добити које дело. Снахи Марији, братовљевој удовици у чијој кући је живео од 1909. године је оставио пак нешто земље у Орловату, као и све личне ствари, намештај, сликарски прибор...⁴ Установе и институције којима поклања своје радове, онако како их је назначио у тестаменту, су: Матица српска, Српска академија наука и уметности, Академија ликовних уметности, Министарство просвете, Војна академија, Богословија, Музеј у Сарајеву, Музеј у Скопљу, Музеј на Цетињу, Позоришни музеј у Београду, Музеј у Дубровнику, Музеј у Вршцу, Музеј града Београда. Исписујући последњу страницу тестаamenta, Урош је одредио и како би сахрана требало да изгледа. „Без икакве параде”, наглашава он на крају и саветује родбину и пријатеље из Београда да је довољно присуствовање опелу у тамошњој мртвачници, „те да је после сувишно да се бацају у трошкове и досаду око пратње до Орловата”.⁵

Нешто раније, Предић је довршио трећу верзију списка својих дела. Када га је још за време рата у атељеу посетио Миховил Томандл, замолио га је управо за такву врсту посла. Предић му је то обећао рекавши му да се тако „једно враћа у своју прошлост и доводи у памет успомене из свог сликарског

- 3 Како је Урош сам написао на крају, „један примерак овог тестаamenta поверен је на чување мојој снаји Марији, а други мојем синовцу Милану.” Текст тестаamenta се чува у зрењанинском легату (НМЗР ЛУП. 11).
- 4 Већина тих предмета ће 1954. dospети у зрењанински музеј.
- 5 НМЗР ЛУП. 11

живота”.⁶ Тражени списак је био сачињен врло педантно и хронолошким редом и био је подељен у три дела. Уз сваку слику, Урош је навео шта представља и по могућству, где се налази. До краја 1949. године када је већ имао урађен и тестамент и договор са Орловаћанима око преноса свог тела након смрти, Урош је имао и готов списак у којем је пописано 1658 слика, заједно са скицама, од којих је 180 поклонили црквама, члановима своје родбине, поштоваоцима и пријатељима.⁷

Урош Предић је умро 11. фебруара 1953. г. у Београду, у својој 96. години. Тело је је било изложено у аули Српске академије наука и уметности 12. фебруара. Крај одра су говорили Васа Поморишац (у име УЛУС-а) Војислав Ј. Ђурић (у име Савета за просвету и културу Републике Србије) и Вељко Петровић (у име САНУ-а). У делегацији Академије која се упутила ка Орловату на сахрану 13. фебруара, били су Милутин Миланковић, Мило Милуновић, Ђорђе Андрејевић Кун и Сретен Стојановић. На сахрани се у име САНУ-а опростио Милутин Миланковић, у име Матице српске и Удружења ликовних уметника Војводине Бошко Петровић, а у име Орловаћана Танасије Милић.⁸ Вељко Влаховић је био једини присутан политичар високог ранга. Али зато је готово цео Орловат био ту. Колона са венцима и цвећем је пролазила у тихом мимоходу целим селом до гробља. На прозорима кућа су гореле свеће, висиле црне заставе, а преко капија су били пребачени банатски ћилими.⁹ Отишао је њихов многопоштовани чика Урош... •

↓
**Опело за Уроша
Предића у
орловатској цркви,
13. фебруар 1953,**
НМЗР ЛУП.

6 Миховил Томандл, *Моји сусрети са Урошем Предићем*, Историјски архив у Панчеву, Панчево 2010.

7 Исто

8 Лист „Дневник”, 14. фебруар 1953, бр. 2566 (НМЗР ЛУП. 431)

9 Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево 2013.

← ↓

Сахрана Уроша
Предића, 13. фебруар
1953,
НМЗР ЛУП.

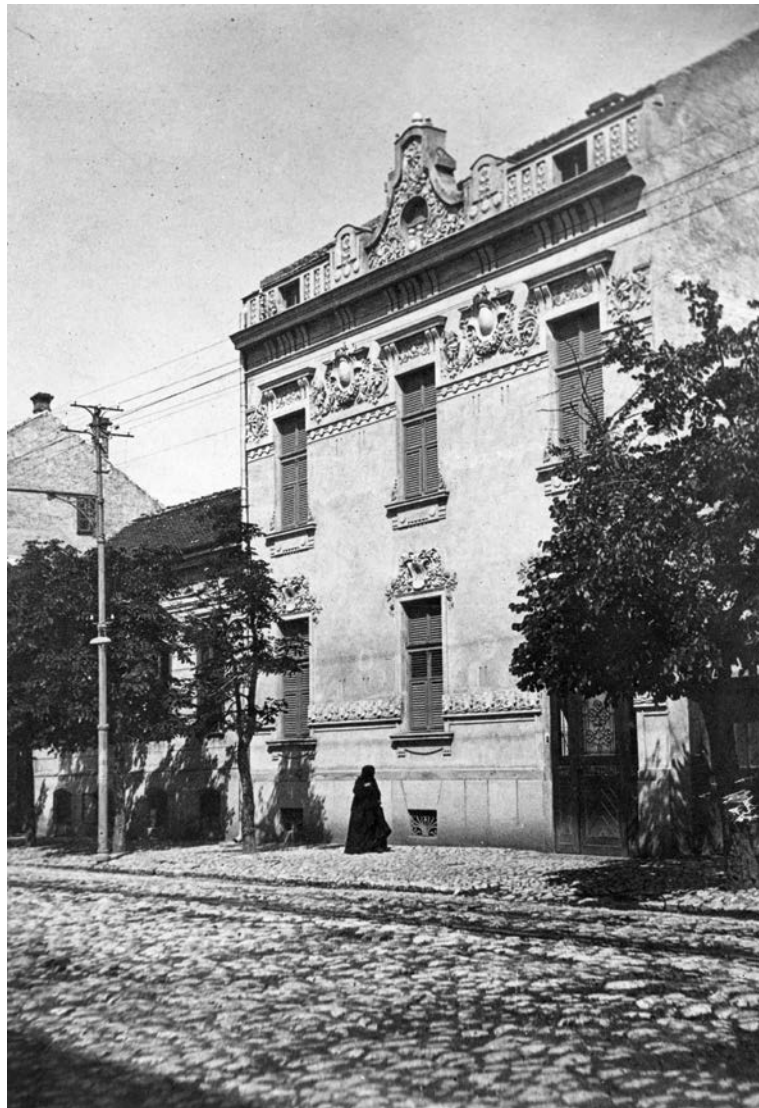
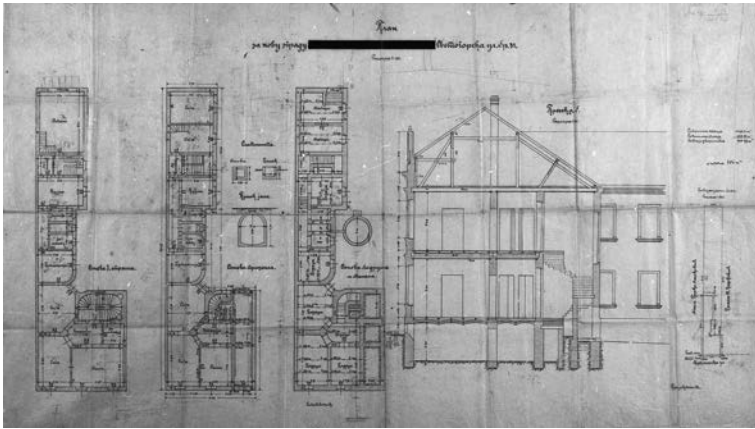
Београдски атеље — зрењањински легат

*Н*акон повратка са пута по Италији, Урош Предић се 1909. године сели у Београд, у кућу свога брата Јосифа у Светогорској улици бр. 27 и ту остаје до краја живота.¹ Реч је о спратном објекту изграђеном годину дана раније по пројекту архитекте Николе Несторовића. Зграда је пример сецесије, својствене за архитектуру с почетка 20. века, са дискретним примесима академизма.² Након што је прихватио позив брата да се усели код њега, за Уроша је дозидан атеље. За разлику од богато декоративне фасаде, атеље је био потпуно једноставне концепције, с једном страном у стаклу, простран и испуњен бројним платнима постављеним на штафелаје или пак окачене на зидове. У

1 Када је Јосиф Предић саградио кућу, у коју се потом и Урош уселио, улица у којој се она налазила звала се Светогорска. Потом мења име у Битољску, па Жоржа Клемансоа, Лоле Рибара да би се данас поново звала Светогорска. У Легату Уроша Предића се чувају његове посетнице са сва четири назива улице у којој је живео.

2 Ирена Сретеновић, *Атеље Уроша Предића*, Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд 2015

↖

Архивски план куће из 1908. године,
Завод за заштиту споменика културе града Београда

↑

Кућа у којој је живео и радио Урош Предић,
данашњи изглед

←

Кућа у којој је био атеље Уроша Предића,
око 1930. године,
Завод за заштиту споменика културе града Београда

↑

**Урош Предић у свом
београдском атељеу
1916. год,**
НМЗР ЛУП.414

њему је Урош Предић проводио највећи део свог времена, највише у свом раду, али је ту радо дочекивао и своје пријатеље и чланове бројне фамилије, као што је примао поручиоце које је портретисао.

Неколико фотографија нам сведочи о изгледу атељеа и радној атмосфери која је у њему владала. Сам Урош је на позадинама тих фото-докумената исписивао годину када су настали, али понекад и називе свих радова који се виде на фотографији. Тако на полеђини једне фотографије која се чува у Народном музеју Зрењанин пише: „Моја радионица у Београду, год. 1916. На ногарама у горњем реду: гђа Ела Дехл (жена аустријског капетана), Олга Косановић (моја унука), Кузман и Дамјан. Други ред: Стеван Ђурчић, Панорама са мог балкона. Доле: Мица Мокрањац, Неверни Тома и Исус, Васкрсење.”³

Емилија Ђукић⁴, усвојена кћерка Предићевог брата Јосифа, сећајући се чика Уроша, изјавила је једном приликом: „Из пространог атељеа би током рада често силазио овде у стан. Имао је обичај да шета кроз собе и у тим приликама се сећа некадашњих пешачења од

³ НМЗР ЛУП. 414

⁴ Како Урошев брат Јосиф и његова жена Марија нису имали деце усвојили су две девојчице, Емилију и Надежду Вујић. Емилија се удала за судију Момчила Ђукића. Као млада је остала удовица са двоје деце.

ЗАПИСНИК

е прилијена материјалу, донешеног и прилијеног из атељеа покојног Уроша Фредића дана 13. априла 1954. године у Зрењанину. Чланови Комисије сучинјавали су: Лазар Николић управник музеја, Милош Петровић, Марија Стојановић, Јоска Рођивал и Душан Петровић.

- 1- Лик у релјефу Уроша Фредића од гипса, рад Јована Јовановића.
- 2- Једна бела марама марке Уроша Фредића.
- 3- Медалја које је добио од Републике Француске из 1889 год. у злати као признање Уроша Фредића.
- 4- Медалја бронзана (у црвеној кутији).
- 5- Медалја бронзана са траговица позлате са цитатом: Обновијена Краљева 1889 год. (у беластој кутији).
- 6- Једно миље четвртине са народним весом косовским украшено.
- 7- Обод за заштиту од јакне свиломчи од црног сатена.
- 8- Једна овална метална кутија са боџер са уgravираним цветним мотивима.
- 9- Боџа у којој је уметник држао кафу.
- 10- Три боље са танјирима са орму кафу, марке Росантал.
- 11- Мапа пошлара од порцелана облика Холандске острва.
- 12- Две куче од олова (украш са сто).
- 13- Један ибрик од бакра.
- 14- Spiritus лапа за кување.
- 15- Сољика са прање боткица, од печене глина.
- 16- Један пераи сапуна са дубоком удубљенијом од прање боткица.
- 17- Ортез- олова глава са мачељским и потписом U P, у рам.
- 18- Ортез- додела у трицвету, са мачељском на поједини аутора.
- 19- Ортез- банатанско коло, скица.
- 20- Ортез- графика- студентка, са мачељском аутора.
- 21- Графика- скица са златним пеџар.
- 22- Графика- глава Уроша Фредића, потпис Е. Викат 1924 год.
- 23- Графика- студија руке, сигнатуром 4-I-1925.
- 24- Графика- студија драперије, са пошларајевеј хартији, сигнатуром 18-I-1926 год.
- 25- Графика- студија руке, U P, 1928 год.
- 26- Графика- студија крај у покрету, са ауторовим дућим коментаром и сигнатуром U P, 1928-IV.
- 27- Акварел- умиранје графедника- рад у 11 години старости U P.
- 28- Акварел- пејзаж- U Фредића старог 10 година.
- 29- Акварел- умиранје графедника- U P, 11 година стар.
- 30- Акварел- пејзаж, фантазија- рад из детињства.
- 31- Акварел- пејзаж, фантазија "Страна стана, равница ..... U P.

R. E. V. E. R. S

Ovim potvrđujem da sam kao UPRAVNIK NARODNOG MUZEJA

U ZRENJANINU danas primio sve dole pobrojane stvari koje su nam pe masi pok. Uroša Fredića ostavljene u nasleđe i to:

1/.	Uljana slika "Vizija u oblacima" - zaved. u spis. pop. br. 48, proc. 15.000.		
2/.	Autoportre - uljana slika	65,	" 10.000.
3/.	Stakleni orman za knjige	5,	" 4.000.
4/.	Dve police za knjige	5,	" 2.000.
5/.	Sto sa 6 stelica	8,	" 2.000.
6/.	Otoman	16,	" 1.000.
7/.	4 kom. slikarskih nogara /štafelaja/	18,	" 2.000.
8/.	Slikarski okrugao ste	22,	" 1.000.
9/.	ormančić sa malanje sa priborom	27,	" 300.
10/.	17 leksikona Mavzerovih	28,	" 850.
11/.	Slikarski mantil	30,	" 200.
12/.	1 ćilim 1 sa 1,50 m.	32,	" 1.000.
13/.	1 ćilim 2 sa 3	33,	" 2.000.

Ukupna procenjena vrednost Din.

48.350.

U Beogradu 12. Aprila 1954 god.

Lazar Nikolić
/Nikolić Lazar /

Upravnik Narodnog muzeja u Zrenjaninu.

Урош Фредић
Емилија Ђукић

Завед. у спис. попул. бр. 48
1. Зоран Петровић
2. Рођивал Јоска

Орловата према Томашевцу. Полугласно је разговарао сам са собом – сада сам прешао ћуприју, ево ме пред бирџузом, још мало па ћу до бриџине радње..."⁵

Урош Фредић је умро 11. фебруара 1953. године, а годину дана касније управник зрењанинског музеја Лазар Николић је иницирао да све оно што је затечено у уметничком атељеу, а што није део његовог тестамена, постане део ове музејске установе.⁶ Предузимљиви Николић је још својевремено Фредића питао за дозволу да се у установи на чијем је челу отвори посебно одељење посвећено њему на шта је овај рекао: „То Вам не могу ускратити.“⁷ Наследница Емилија Ђукић, адвокат по професији, изашла је у сусрет овој иницијативи, а очигледно и обостраној жељи.⁸ Тако је у Народни музеј Зрењанин доспела богата Фредићева заоставштина сачињена од: дечјих цртежа, студија, слика, скица за повеље, дневника из Италије, обимне преписке, фотографија и фото-репродукција, књига и каталога, одликовања, посетница, личних предмета,

↖ ↑

Записник о примопредаји инвентара атељеа Уроша Фредића Народном музеју Зрењанин,

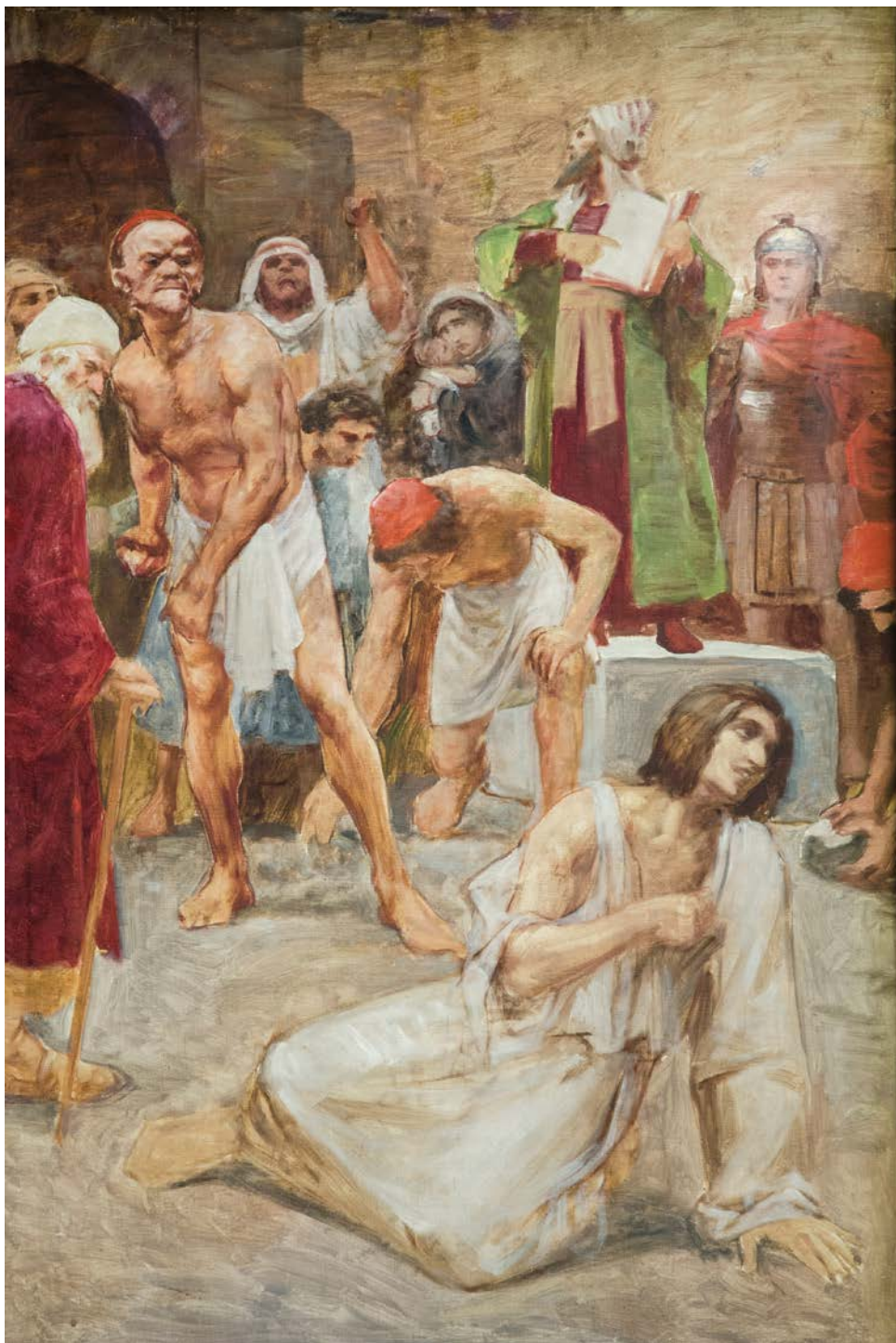
НМЗР, бр. 164,
16. април 1954.

5 Ђорђе Поповић, Новости, 20.9.1976.

6 Како пише Радоје Драшковић, аутор књиге „Чика Урош“ (Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013) и Орловат и Народни музеј у Београду су изразили жељу да инвентар Фредићевог атељеа припадне њима, али је Лазар Николић, некадашњи учитељ из Ботоша, а у то време управник Народног музеја Зрењанин био убедљивији и како Драшковић каже „однео победу“.

7 Васа Добросављевић, „Сликар у родном селу“, Дневник, бр.21, 28. јул 1954, Нови Сад, НМЗР ЛУП.433

8 Решење Среског суда у Београду бр.0528/53 и Среског суда у Зрењанину бр.114/54

➤

**Каменовање
Светог Стефана,
недовршено,**

1953,
уље на платну, 100 x 67 цм
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 186

↖

Садашња стална поставка легата Уроша Предића

↑

Спомен-плоча постављена на кући у Светогорској улици бр. 27 у Београду, 2008. године

делова намештаја, сликарског прибора...⁹ На штафелају је затечена приликом преузимања инвентара недовршена слика **Каменовање Св. Стефана**¹⁰ која се сматра Предићевим последњим радом и као таква и данас стоји у сталној поставци зрењанинског музеја.

Лазар Николић је био први који је пописао, а потом инвентарисао све приспеле предмете у зрењанински музеј. Деценију касније, историчарка уметности у овој установи, Вукица Поповић сачинила је нови попис, заправо реинвентарисала легат. То је једним делом систематизовало грађу, овога пута од стране стручне особе, али с друге стране, увело забуну због дуплирања инвентарних бројева и промене смештајних места предметима. Године 1970. је отворена коначно и стална поставка легата Уроша Предића управо по концепцији кустоскиње Вукице Поповић, а три године касније, поводом двадесетогодишњице од Предићеве смрти приређена је изложба са предметима из овог фонда и по први пут публикован каталог са пописаним предметима.

Након Предићеве смрти и пресељења мобилијара у зрењанински музеј, атеље у Београду није мењао своју сврху те тај простор настављају да користе сликари. Прво Миодраг Б. Протић, потом Стојан Ћелић и коначно Ђорђе Ивачковић. Године 1987. атеље Уроша Предића је проглашен за споменик културе, а 2008. г. у Светогорској 27 је постављена спомен-плоча са натписом: *У овој кући је живео и радио сликар Урош Предић (1857–1953) •*

⁹ Записник о примљеном материјалу из оставштине пок. Уроша Предића, Народни музеј Зрењанин, бр. 164, 16. април 1954

¹⁰ уље на платну, 100 x 67 цм, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 186

→

Константин Данил,
1898,
уље на платну, 81 x 65,5 цм,
вл. Народни музеј Србије,
инв.бр. НМ 31-317

Један сликар и један град

Први сусрет Уроша Предића и Великог Бечкерек датира још у време док је он био ученик орловатске школе у којој је, те 1865. године, доживео значајан успех. Насликао је тада породичну икону Светог Николе, акварелом на папиру. Потом је његов учитељ овај рад ставио на томболу организовану у школи. Слика је продата за 80 крајцара. Био је то Урошев први зарађени хонорар. Но, како је сам после причао, није му дуго остао у руци. Наиме, желевши да тим новцем купи сликарски материјал, упутио се са оцем у Бечкерек. Целим путем је држао кесицу са новцем у рукама, али га је у једном тренутку „преварио сан”. Када се пробудио, рука му је била празна. Кесица са новцем је испала негде испут. Први хонорар је отишао у неповрат.¹

Након ове, не баш лепе асоцијације на Бечкерек, Урош је много више током живота тај град везивао за име славног сликара Константина Данила који је, како је то сам истицао, био његов први и највећи узор. Од њега је највероватније и преузео обичај да ликове светитеља слика по живим моделима.² Иако је у свом млађем добу помињао да је Константин Данила видео као дечак када би са оцем долазио у Бечкерек, у каснијим изјавама говори да га никада лично није упознао. Но, то му неће сметати да уради портрет свог узора 1898. године и то, како је сам навео, по фотографији коју му је донео пријатељ и поручилац те слике, земунски архитекта Владимир Николић.³ Предићев отац је познавао Данила и по његовом казивању, био је то човек не баш импресивне спољашњости. Урош се сећао тих очевих прича но ипак, сликајући га, даје му сву достојанственост и извесну наочитост.⁴

Године 1930, Велики Бечкерек упућује писмо на адресу Уроша Предића у којем га извештава да је по њему названа једна улица у граду „у име трајног спомена на нашег великог националног уметника, а на пострек и пример будућим поколењима.”⁵ Одговарајући на писмо, Предић се захваљује, истичући да му посебно годи што је то учињено за младе нараштаје, а и због околности „да је В. Бечкерек место, у ком је делао славни Даниел, који је својим прекрасним сликама пробудио у мени љубав ка сликарству. А да је Даниел изабрао баш В. Бечкерек за своје стално боравиште, сведочи, да је тај град у прошлости умео да цени културне вредности, што још повећава значај овога одликовања, којим ме је градска управа подарила.”⁶

Но, у рекапитулацији контаката између сликара и града, била је и једна епизода која је код Уроша изазвала помало љутњу и nelaгоду, а чему је „кумовало” тадашње руководство Музеја, а све због једне слике. Наиме, године 1886. Урош је урадио скицу под називом „Банаћани пред вратима адвоката” и поклонио је Удружењу Војвођана из Београда. Знатно касније, 1938. израђује слику по њој коју је 1944. поклонио, како каже Банатском музеју у Бечкереку.⁷ Међутим, Предић ће, сећајући се те ситуације написати: „Ова слика реплика узета је на превару у Банатском музеју у Бечкереку и то овако: директор Музеја др Прагер (бечкеречки Немац), Лаза Николић из Ботоша и Грбић, чланови управе Музеја, однели слику са обећањем да ће ми се одужити намерницама,

1 Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

2 Данилови модели су нпр. били прота Константин Арсеновић из Панчева или супруга Софија, чији лик је често представљао сликајући Богородицу, или пак анђеле.

3 Константин Данил, 1898, уље на платну, 81 x 65,5 cm, инв.бр. НМ 31-317 (слику је Народном музеју Србије поклонио управо Владимир Николић)

4 Миховил Томандл, *Моји сусрети са Урошем Предићем*, Историјски архив у Панчеву, Панчево 2010

5 Велики Бечкерек, 25.III 1930. (препис писма, НМЗР)

6 Београд, 4. априла 1930. (препис писма, НМЗР)

7 У свом попису радова Урош је тада ову слику назвао „Банатски сељаци пред адвокатовим вратима”. Иначе мисли се на Музеј Баната, а град се у то време зове Петровград.

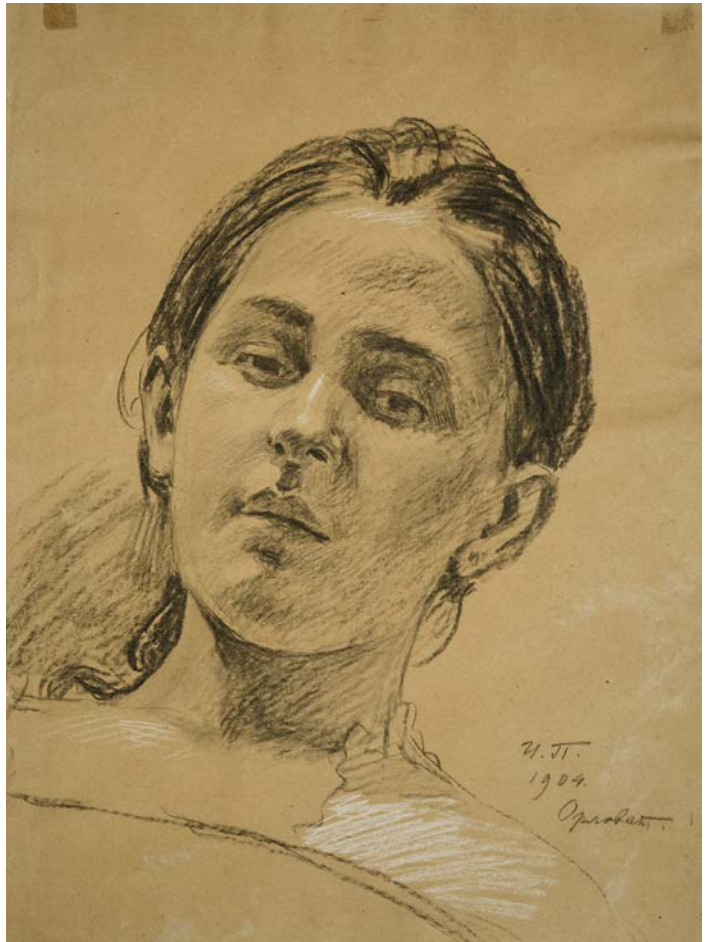
↑
**Ране наших сељака
 (Банањани пред
 вратима адвоката),**
 уље на картону,
 1886-1938, 41 x 31 цм,
 инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 42

а нису ми дали ништа.”⁸ Приликом доспећа у Музеј слику су преименовали у **Ране наших сељака** и под тим називом се и данас овде чува.⁹ Могуће да је разлог за то управо био покушај управе Музеја да „заборави” на обећање дато сликару, што се у његовом случају, као што видимо, није десило. Да иронија буде већа, Урош Предић је овом сликом желео да покаже очигледност наше нарави и обичаја да се често обраћамо адвокатима за помоћ због нерешених односа, а ето слично је и сам доживео.

Ова епизода свакако није утицала на Предићев давно успостављен контакт са нашим градом. Овде је имао родбину и пријатеље, које је кад год је могао и посећивао и портретисао. Како наводи у свом списку, 31 портрет је урадио за Бечкерек. Међу њима су и читаве породице (Нађ, Гринбаум, Фајн, Ронаи), па појединци (Јоџика Стојковић, жупан Хертеленди, Мита Хаџић,

⁸ Миховил Томандл, *Моји сусрети са Урошем Предићем*, Историјски архив у Панчеву, Панчево 2010.

⁹ уље на картону, 1886–1938, 41 x 31 цм, д/д: У.П.1886-1938, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 42. (Такође се у литератури слика помињала и под називом „Парничење”)

Штајницер, Миливој Димитријевић, Ђока Јовановић, Пајица Димитријевић...). Радио је иконе за бечкеречку читаоницу, за породицу Терзин, за др Мишу Матића...Ту свакако не треба заборавити ни монументалне портрете краљева Петра и Александра Карађорђевића, које је од њега поручила Торонталска жупанија, односно магистрат.

Уроша је за Велики Бечкерек везивала још једна породица са којом је био у рођачким везама. Наиме, Анастасија Наја Мољац, била је кћерка оповског бележника Ђуре Поповића и Елене, рођене Илијевић. Урошева мајка Марија, такође је била из црепајске породице Илијевић и ту треба тражити везу између њега и знатно млађе Наје. Она ће се 1919. године удати за новосадског апотекара Миливоја Мољца који ће убрзо по венчању, у Великом Бечкереку отворити апотеку „Код Светог Јована”.¹⁰ Урош Предић је своју рођаку, тада једанаестогодишњу девојчицу **Нају Поповић** портретисао 1904. године у Орловату.¹¹ Управо те године, њен отац Ђура Поповић стиже из Опова у Орловат и замењује Предићевог зета Марка Маркуца на месту бележника. Ђура Поповић је био у жупанијској скупштини у Бечкерек, са

↵

Анастасија Наја Поповић и Ђура Поповић,

вл. Душан Јуванин

↑

Наја Поповић,

креда на натрону,
1904, 40 x 30 цм,
инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 1488.

¹⁰ Апотека која је у граду била познатија као „Мољчева апотека” налазила се на месту данашњег Водоторња, у згради старог Магистрата (Слободан Пашић, *Мољац алхемичар са Бегеја*, „Новости”, 9. 8. 2015)

¹¹ креда на натрону, 1904, 40 x 30 цм, д/д: УП.1904 Орловат, инв.бр. НМЗР ЗЛУ. 1488.

↑

Ђура Поповић,
вл. Душан Јуванин

→

Ђура Поповић,
уље на платну,
1909, 45 x 38 цм,
инв.бр. НМЗР. ЗЛУ 1487

везама и познанствима у Пешти. Заслужан је за подизање Светосавског дома у Орловату.¹² Урош Предић је **Ђуру Поповића** портретисао 1909, највероватније по фотографији.¹³ Оба ова портрета, и оца и кћерке Поповић, у Народни музеј Зрењанин су доспели 2005. године, након смрти Војина Мољца, сина Наје и Миливоја. За ову породицу Урош Предић, како је сам записао, 1926. године, урадио је и икону Светог Јована, али је непознато где се она данас налази.

Ово нас подсећа да се многим делима Уроша Предића изгубио траг. Нестајала су у физичком смислу, али је нестајало и сазнање о томе где се налазе. То је потпуни парадокс, посебно када се сетимо колико је предано Урош састављао списак својих радова, водио рачуна о њиховој судбини, био у контакту са њиховим власницима и готово увек их потписивао. Нажалост, ни зрењанински музеј који данас са поносом чува његов легат није избегао судбину неких других сличних установа које су у својој историји претрпеле крађу. Дана 24. јуна 1974. године из Народног музеја Зрењанин је украдено

¹² Радоје Драшковић, *Чика Урош*, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.

¹³ уље на платну, 1909, 45 x 38 цм, д/д: У.П.1909, инв.бр. НМЗР. ЗЛУ 1487

←

**Позивница за
Свечану академију
и отварање изложбе
слика Уроша Предића**
1957, НМЗР ЗЛУ
(документација)

15 слика међу којима и три Урошева портрета (Раде Предић, Петар Предић и Ангелина Предић).¹⁴ Ни починиоци, ни слике до данас нису пронађени. Овде не можемо заобићи ни крађу бисте Уроша Предића из Карађорђевог парка фебруара 2007. године. У питању је бронзани рад заснован на гипсаном одливку Јана Коњарека који се данас чува у зрењанинском музеју. То бронзано попрсје је постављено у поменутом парку 1968. године акцијом Одбора за заштиту споменика културе општине Зрењанин.

Но, како смо из свега овога видели, Урош Предић и један град су се укрштали и сусретали под различитим околностима. Локална штампа, данашњи лист „Зрењанин“, али и некадашњи „Торонтал“, „Вохенблат“ и „Банатски гласник“ су извештавали о свему ономе што се тицало имена и рада овог сликара.¹⁵ Осим добијања „своје“ улице и спомен-бисте, која је децембра 2022. године ангажовањем Ротари клуба Зрењанин, поново изливена и постављена по истоветном одливку на истом месту, по Урошу се данас зову једна средња школа у Зрењанину и основна у његовом родном Орловату, као и панчевачка гимназија.¹⁶ Предић је у нашем граду излагао 1939. године у оквиру изложбе „Лада“, а потом 1945. на „Изложби живих војвођанских ликовних уметника“. Данас се најаутентичније сећање на Уроша одржава преко његовог легата који се чува у зрењанинском музеју, а који је био основ за бројне изложбе које су уследиле након његовог формирања (1957, 1962, 1968, 1973, 1976). У новијој историји, она из 2005. године остаће упамћена не само зато што је њоме отворен репрезентативни салон у зрењанинском музеју, већ због посећености –17174 посетилаца за нешто више од месец дана, што представља рекорд од како тај изложбени простор постоји у овој установи. Коначно, и изложба организована поводом 160 година од Урошевог рођења, покушај је да још једном Народни музеј Зрењанин укаже не само на Предићев значај, већ и на нераскидив однос једног сликара и једног града, а преко легата који ову установу чини и привилегованом и јединственом, када је реч о животу Уроша Предића •

¹⁴ „Украдена најлепша Предићева слика“, лист „Зрењанин“, 29. јун 1974, „Истрага у пуном јеку“, лист „Зрењанин“, 10. август 1974.

¹⁵ „Торонтал“ од 12. прила 1921. бр. 78. тако извештава да је Урош Предић дошао у Велики Бечкерек где ће боравити неколико недеља. „Банатски гласник“ у бр. 8, 1928. године, доноси текст сликара Васе Поморишца „Наша слава – Урош Предић“.

¹⁶ Улице са именом Уроша Предића данас се налазе у Орловату, Зрењанину, Панчеву, Новом Саду, Београду, Сомбору, Нишу, Футогу, Ченти...

Урош Предић кроз литературу...

...у једној речи

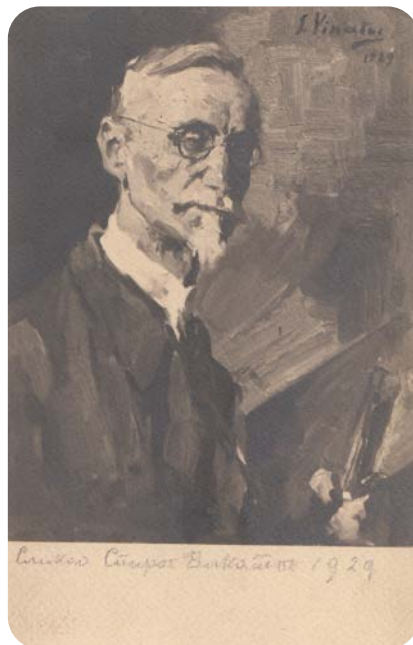
Поштен. Моралан. Скроман. Племенит. Отмен. Фин. Љубазан. Отворен.
Деликатан. Образован. Обзиран. Благ. Пријатан. Цењен. Аскета. Радан.
Једноставан. Оштроуман. Смирен. Особен. Самосвојан. Савестан.
Принципијелан. Перфекциониста. Индивидуалиста. Уздржан. Естета.
Интелигентан. Ненаметљив. Начитан. Тајанствен. Веран. Искрен.
Сентименталан. Префињен. Отмен. Проницљив. Ерудита. Полиглота. Мудар.
Добронамеран. Поучан. Духовит. Галантан. Занесењак. Педантан. Опрезан.
Конзервативан. Посвећен. Опор. Званичан. Умерен. Стидљив. Прорачунат.
Песимиста. Интровертан. Меланхоличан. Филантроп...

„Дакле ви сте тај Урош Предић?”

Физички изглед и здравље

Урош Предић је био висок 182 цм, кошчат, витак, уских рамена, усправног држања. Када га је архимандрит манастира Гретег, Иларион Руварац први пут угледао, рекао му је: „Дакле, Ви сте тај Урош Предић; ја сам Вас замишљао као неког буцова, а Ви се отегли к’о гладна година!” Још од младости је имао бркове и кратку, стилизовану браду. Био је кратковид и носио је наочаре. Увек је био уредан и елегантан. Када би радио у атељеу, преко одела би облачио сликарски мантил.

Здравље му је одувек било крхко. Као четворогодишњи дечак остао је случајно закључан у хладној орловатској цркви због чега је прележао нервну грозницу. Када је био у панчевачкој гимназији, непажњом је попио разблажену камену соду, услед чега је опекао уста, грло и једњак. Стога је цео живот говорио тихо, готово шапатом. Истицао је да је први услов за срећу здравље, а други памет. Говорио је да је све добро кад ништа не боли и саветовао да „не треба јести врело, да треба носити комотне ципеле и пазити на столицу, па онда нема зубобоље, шуљева и жуљева”. Свој боравак у Италији 1909. године је морао да прекине јер се разболео и тад је помислио да му се приближио крај: „Бивало је то и пре, после сваке јаче инфуленце, али не у оваквој мери. Видим шта ово може да значи. Спреман сам, али ми је ипак тешко да баш од те несретне болести страдам.” Касније је најчешће одлазио у бање Врњци и Врућицу, сам или са пријатељем Ђоком Јовановићем. У пролеће 1952. је премештао слике у свом атељеу, али се спотакао и пао. Сломио је тад ногу у куку због чега је једно време боравио у болници. По изласку је готово све време био у постели. Умро је 11. фебруара 1953.

Сликарство Уроша Предића у светлу критике

Због чега су га све хвалили:

- » добар цртач
- » брижљиво разрађена композиција
- » одабран колорит
- » познаје законе перспективе
- » располаже добром техником
- » све је тачно и добро изведено
- » изврстан познавалац анатомије човечјег тела
- » господар јасне композиције
- » сигурна рука
- » перфекција заната
- » комплетна стваралачка личност пуна врлина
- » савесност у раду
- » умереност уметничких и духовних погледа
- » педантан рад
- » логично уравнотежено са снажним осећајем мере и пропорције
- » међу првима је увео световно у црквено сликарство
- » прави студију детаља и покрета

...а шта су му замерали:

- » није слободније радио у природи
- » једнострано роб академског назора
- » није решавао уметничке проблеме
- » није се борио за уметничке правце
- » није тражио нова уметничка поља
- » није био пријатељ експеримената
- » уметничка превазиђеност
- » постепено губљење свежине и актуелности
- » анахрон

...и шта је он сам рекао о свом раду:

- » Главна карактеристика мојих радова је савесност. Ништа нисам узимао олако.
- » Ја више не могу дати ништа ново. Ја се сад само понављам.
- » Нисам пошао сасвим новим неслућеним правцем, отварао нове видике, давао тон једном покољењу, стварао укус своје добу и забележио своју личну ноту у листовима наше културне историје. Штујући ауторитет великих претеча, који су својим делима дали норму признавању и непремашну кроз дуги низ векова, ја сам се трудио да им се приближим у отмености схватања, искрености осећања, у тачности опажања и у верности приказана природе у слици, а нарочито човека и његове душе.

F-969 ЛУ. 20. Члв. бр. 406

Управа града Београда
Централна пријавница
Polizeipräsidium Belgrad
Zentralmeldeamt

ГРАДСКИ МУНИЦИПАЛИТЕТ
Бр. 152

ЛИЧНА КАРТА Бр. 162636
IDENTITÄTSSCHEIN №

Презиме и име: Урош Предића
Vor und Zuname:

Занимање: сликар
Beruf:

Датум и место рођења: 7. XII. 1857 Брзобани
Datum und Geburtsort:

Народности — држављанство: Србин Српско
Nationalität — Staatsangehörigkeit:

1. XI. 1941 год.
у Београду.

М. П.

Шеф Централне пријавнице:
Chef des Zentralmeldeamtes:
Урош Предића

↑
Лична карта Уроша
Предића
НМЗР ЛУП.406

Живот и уметност Уроша Предића

(1857–1953–2017)

1857. (7. децембар/25. новембар) Рођен је у Орловату као пети и најмлађи син свештеника Петра Предића и мајке Марије, рођене Илијевић из Црепаје.
1866. Завршава српску основну школу у Орловату и започиње немачку школу тзв. *Normalschule* у Црепаји.
1869. Уписује панчевачку гимназију коју у то време похађа и Михајло Пупин из Идвора.
1876. Завршава панчевачку гимназију и уписује Академију ликовних уметности у Бечу.
1877. Добија стипендију Матице српске из фонда Христофора Шифмана.
1879. Настаје „Надурена девојчица“. Добија Гундлову награду. Посећује Минхен.
- 1880/81. На одслужењу је војног рока у аустроугарској војсци.
1880. Умире му отац и Урош Предић ради цртеж по сећању са његовим ликом.
1881. Умире му брат Светозар.
1883. Постаје асистент на Академији код проф. Кристијана Грипенкерла.
1884. Почиње да ради фриз са сценама из грчко-римске митологије за бечки парламент. Постаје дописни члан Српског ученог друштва.
1885. Напушта Беч.
1886. Одлази у Београд и настањује се код брата Стевана. Ради скицу „Банаћани пред вратима адвоката“ („Ране наших сељака“), по којој ће урадити слику 1938.
1887. Настају слике „Визија у облацима“ и „Весела браћа“. У Орловату се састаје са својим школским другом Михајлом Пупином.
1888. Настаје слика „Сироче“ (на мајчином гробу). Приређује прву самосталну изложбу у Грађанској касини у Београду.
1889. Склапа уговор за израду иконостаса старобечкејске цркве. Насликао је „Херцеговачке бегунце“. На Светској изложби у Паризу добија бронзану медаљу.
1890. Одазива се на конкурс престолонаследника Рудолфа и за његову књигу „Аустроугарска у слици и речи“ ради цртеже „Банатско коло“ и „Додоле“, за које добија прву награду. Досељава се у Нови Сад и ту отвара атеље.
1892. Постаје почасни члан Српске краљевске академије.
1893. Завршава иконостас старобечкејске цркве.
1894. Умире му брат Радивој. Склапа уговор са црквеном општином у Перлезу да наслика иконостас и враћа се у Орловат.

1897. Завршава осликовање капеле Владичанског двора у Сремским Карловцима.
1898. Ради портрет „Константин Данил” по фотографији.
1899. Завршава иконостас перлеске цркве. Одлази у Црну Гору на позив кнеза Николе како би урадио живопис у никшићкој цркви, али због предложеног кратког рока, одбија посао.
1900. Уговара израду иконостаса за цркву манастира Гргетега.
1902. Завршава посао у Гргетегу и уговара израду иконостаса у Руми.
1904. Излаже на Првој југословенској уметничкој изложби у Београду. Учествује у оснивању Друштва српских уметника „Лада”. Борави у Бечу и портретише чланове породице Бургер.
1905. Окончава посао у Руми. Лето проводи у Минхену.
1906. Ради иконостас за гробљанску капелу породице Димитријевић у Меленцима.
1907. Умире му мајка.
1908. Склапа уговор за израду иконостаса у Преображенској цркви у Панчеву.
1909. Путује по Италији и води дневник са путовања. Слика Стефанију и Стевана Алексића. Прелази у Београд и настањује се у кућу брата Јосифа у Светогорској улици бр. 27. Изабран је за дописног члана Српске краљевске академије.
1910. Завршава слике за цркву у Панчеву. Изабран за редовног члана СКА.
1912. Указом краља Петра I Карађорђевића одликован Орденом Св. Саве трећег реда.
1914. На почетку Првог светског рата одлази у Крушевац где борави наредних годину и по дана.
1917. Слика „Женски акт”.
1919. Слика „Косовку девојку”. Постаје први председник новооснованог Удружења ликовних уметника.
1920. По наруџби Торонталске жупаније ради први портрет „Краљ Петар I Карађорђевић”.
1921. Пише први део *Аутобиографије* који је објављен у Годишњаку Српске краљевске академије XXVIII. Поново ради портрет „Краљ Петар I Карађорђевић”, овог пута за бечкеречки магистрат. Завршава портрет „Ђока Јовановић, председник Трговачке коморе у Великом Бечкерекy” неколико дана након његове смрти.
1922. Краљ Александар I Карађорђевић га одликује Орденом Св. Саве другог реда. Израђује скицу за повељу Кола српских сестара.
1925. Добија Орден Св. Саве првог реда са лентом и звездом. Ради иконе за Његошеву капелу на Ловћену.
1926. Завршава иконостас у капели Богдана Дунђерског код Старог Бечеја.
1927. Ради портрет „Краљ Александар I Карађорђевић” за бечкеречки магистрат.

1928. Завршава иконостас за цркву у Орловату.
1929. Израдио је слике за надгробну капелу породице Јанковић у Тителу.
1930. Град Велики Бечкерек доноси одлуку да једну улицу именује по Урошу Предићу.
1932. Ради за православну цркву у Цељу.
1934. Ради у гробљанској капели породице Светозара Влашкалића у Мошорину.
1935. На позив свог пријатеља Михајла Пупина урадио је слике Вука Караџића и Његоша за Универзитет у Питсбургу. Ради за цркву Св. Саве у Либертивилу.
1939. Изложба „Ладе“ у згради Жупаније у Петровграду (Зрењанину), на којој се својим делима представио и Урош Предић.
1941. У бомбардовању Београда, страдају неки блиски чланови његове фамилије.
1944. Пред крај рата је у родном Орловату.
1945. У организацији Градског музеја и Градске библиотеке приређена је „Изложба живих војвођанских ликовних уметника“ у Петровграду, на којој је представљено 26 сликара и вајара, међу којима и Урош Предић.
1946. Пише наставак *Аутобиографије* који се чува у архиву САНУ.
1949. Последњи пут је у Орловату. Слика „Аутопортрет“. У Београду, у организацији Уметничког музеја, излаже заједно са Пајом Јовановићем. Прихвата иницијативу Орловаћана да буде сахрањен у родном месту. Саставља тестамент.
1950. Започиње икону „Каменовање Св. Стефана“, али је не завршава.
1953. Умире 11. фебруара у свом стану у Београду. Следећег дана тело му је било изложено у холу Српске академије наука и уметности. Сахрањен је 13. фебруара у Орловату
- †
1954. На иницијативу управника Народног музеја Зрењанин, Лазара Николића, уметникова заоставштина из београдског атељеа пресељена је у ову установу чиме је формиран легат Уроша Предића.
1957. Поводом стогодишњице од рођења сликара, Народни музеј Зрењанин приређује његову ретроспективну изложбу. Родна кућа Уроша Предића у Орловату стављена је под заштиту државе.
1959. Срушена је кућа у којој се родио Урош Предић.
1968. Постављена је биста у зрењанинском Карађорђевој парку урађена по гипсаном одливку вајара Јана Коњарека, који се чува у Народном музеју Зрењанин. Биста по истом одливку је откривена тада и у Орловату. Приређена је изложба слика

и цртежа Уроша Предића у организацији Народног музеја Зрењанин и Савремене галерије Зрењанин.

1970. У Народном музеју Зрењанин отворена је стална поставка Легата Уроша Предића.
1973. Поводом 20 година од смрти Уроша Предића, Народни музеј Зрењанин приређује изложбу на којој су представљени предмети из сликаревог легата. Том приликом је штампан и каталог са пописаним предметима.
1976. У сарадњи са Народним музејом из Београда и Галеријом Матице српске из Новог Сада приређена је изложба у Народном музеју Зрењанин на којој је представљено 60 радова Уроша Предића. Као пратећи део програма организоване су вечери под називом „Миран човек из Орловата”.
1987. Атеље Уроша Предића у Београду у Улици Лоле Рибара 27 (Светогорској) проглашен је за споменик културе и у надлежности је Завода за заштиту споменика културе града Београда.
1998. Објављена је монографија о Урошу Предићу аутора проф. др Миодрага Јовановића. Поводом 150 година Галерије Матице српске организована је изложба у Новом Саду, која је потом пресељена у Народни музеј у Београду.
2005. Поводом отварања репрезентативног Салона, Народни музеј Зрењанин у сарадњи са Народним музејом у Панчеву организује изложбу коју је за нешто више од месец дана видело 17174 посетиоца. Изложба је након Зрењанина била на гостовању у Музеју града Новог Сада.
2008. На фасади куће у Светогорској 27 постављена је спомен-плоча са натписом: *У овој кући је живео и радио сликар Урош Предић (1857–1953).*
2012. У огранку САНУ, у оквиру Ноћи музеја, организована је изложба „Урош и Вука, романа или пријатељство”, са предметима из легата Уроша Предића.
2014. На годишњицу сликареве смрти, 11. фебруара, у Народном музеју Зрењанин одржана је промоција књиге новинара и историчара уметности Сава Поповића „Урош Предић – непрочитани аманет”.
2016. Реконструисан је легат Уроша Предића у оквиру сталне поставке зрењанинског музеја.
- »
2017. Поводом обележавања 160 година од рођења сликара, Народни музеј Зрењанин је приредио изложбу „Дакле, Ви сте тај Урош Предић?” са предметима из сопственог фонда, посебно из легата Уроша Предића.

...

Summary

Celebrating the 160th birth anniversary of the painter Uroš Predić, the National Museum in Zrenjanin prepared an exhibition in 2017, under the name "So, you are that Uroš Predić", from its own collection of works. The exhibition showed the life and the creative path of this extraordinary artist. The jubilee was a good reason to make public the fact that this institution has been keeping a very valuable legacy of Uroš Predić, which was the base of the exhibition itself, including some pieces of art which had arrived into the Collection of Art by purchasing or being bestowed. After its opening in Zrenjanin, the exhibition was shown in the Gallery of Serbian Academy of Science and Arts in Belgrade, in the National Museum in Kraljevo, as well as in the National Museum in Kikinda. The exhibition has been seen by 60000 visitors so far, and the interest in obtaining the catalogue has also been significant. In order to fulfill the wish of its visitors, as well as the admirers of the forthcoming exhibitions, The National Museum of Zrenjanin, supported by the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia, has put into realization the new edition of the existing publication, including data updating and redesigning.

The life and work of Uroš Predić have been presented in several thematic segments, from his school days in his birth place Orlovat, through Pančevo, Vienna, his travels through Italy, then his return to his homeland, to his final movement to Belgrade, where he died in 1953. Special attention has been paid to Predić's works as an icon and portrait painter, as well as to his relationship with his parents and family members, including his relationship with the painters Paja Jovanović, Stevan Aleksić and the scientist Mihajlo Pupin. The rich correspondence kept in this museum, enables the visitors to have an image of his relationship with his contemporaries, including outstanding people from political, cultural, economic and religious life. The same attention has been paid to the childhood drawings of Uroš Predić, when he was 10 – 12 years old, as well as to the unfinished painting *Stoning of St Stefan* which is considered to be his last painting. The drawings, according to which Uroš Predić painted the icons on the chapel of Njegoš on the Lovćen mountain, have also been published. Unfortunately, this chapel was torn down. One of his most famous paintings, *The vision in the clouds*, takes a significant place, with its detailed interpretation and marked explanations. At the end, the special segment has been devoted to the relationship of Uroš Predić with Zrenjanin, since his first visits to the town in his childhood, through the cooperation with the great artist, Konstantin Danilo, who had a great influence on Predić's work, to his contacts with his family members and friends and the decision of the town to name one street after him.

Only one year after the death of the painter, in 1954, thanks to the engagement of the director of the National Museum of Zrenjanin at that time, Mr. Lazar Nikolić, this institution received almost the whole inventory of the Predić's studio in Belgrade: the drawings, paintings, studies, personal things, furniture, photographs, calling cards, postcards, letters, medals, diary, painting requisites and material, catalogues, books, magazines....

The re-edition of this publication with its redesign, enables the great number of people who respect and admire the work and personality of Uroš Predić, approach the information which shows the rich and profound life of this artist, through the heritage which has been kept in the National Museum in Zrenjanin, which makes this institution unique and privileged.

Литература

- » Аноним, „Торонтал” 12. април 1921. бр.78
- » Аноним, „Трговински гласник”, Београд, 18. јун 1921.
- » Аноним, лист „Дневник”, 14. фебруар 1953, бр.2566
- » Аноним, лист „Борба”, 4. фебруар 1959, бр.29
- » Аноним, лист „Зрењанин”, 23. јун 1973.
- » Аноним, „Украдена најлепша Предићева слика”, лист „Зрењанин”, 29. јун 1974.
- » Аноним, „Истрага у пуном јеку”, лист „Зрењанин”, 10. август 1974.
- » Аутобиографија Уроша Предића, публикована у Каталогу изложбе Урош Предић, Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Годишњак Српске краљевске академије XXVIII, 1914–1919, Београд 1921).
- » Аутобиографија Уроша Предића, публикована у Каталогу изложбе Урош Предић,
- » Народни музеј Зрењанин 2005. (изворно Архив Српске академије наука и уметности, досије уметника, Београд 1946).
- » Ацовић, Драгомир, Слава и част: одликовања међу Србима, Срби међу одликовањима, Београд 2013.
- » Босић, Мила, Женидбени обичаји Срба у Банату, Рад војвођанских музеја бр.33, Нови Сад
- » Босић, Мила, Годишњи обичаји Срба у Војводини, Нови Сад 1996.
- » Добросављевић, Васа, „Сликар у родном селу”, Дневник, бр. 21, 28. јул 1954, Нови Сад
- » Драшковић, Радоје, Чика Урош, Банатски културни центар, Ново Милошево, 2013.
- » Јовановић, Миодраг, Урош Предић, Галерија Матице српске / Златна грана, Нови Сад /Сомбор, 1998.
- » Кнежевић, Наташа, Прича о дуду и традицији свиларства, Народни музеј Зрењанин, Зрењанин, 2017.
- » Кусовац, Никола, Паја Јовановић, Музеј града Београда, Београд, 2010.
- » Кучековић, Александра, Урош Предић – цртежи и студије из збирке Факултета ликовних уметности у Београду, ФЛУ, Београд, 2016.
- » Маринковић, Нада, У посети код Уроша Предића, лист „Политика”, 4. новембар 1949.
- » Марић Јеринић, Марија, Медаље са Светске изложбе у Паризу 1889. године и учешће Краљевине Србије, сепарат, Народни музеј у Београду 28/2010.
- » Медаковић, Дејан, Урош Предић – Сликар и вајари, Београд 1964.
- » Милутиновић, Коста, Урош и његово доба, Рад војвођанских музеја, 12–13, Нови Сад, 1964.
- » Остојин, Радослав, Коло и бећарац у Банату, у „Банат је као прича”, уредник Зоран Славић, Историјски архив Зрењанин и НИП Зрењанин, Зрењанин, 2011.
- » Пашић, Слободан, Мољац алхемичар са Бегеја, „Новости”, 9. 8. 2015.
- » Петровић, Петар, Боје љубави / Сликар и модели, Политикин забавник, бр. 3085, Београд 2011.
- » Петровић, Петар, Паја Јовановић – системски каталог дела, Народни музеј у Београду, Београд 2012.

- » Пилетић, Мила, Одликовања југословенских народа XIX и прве половине XX века, до 1941, из збирке Војног музеја у Београду, Војни музеј Београд, Београд 1987.
- » Поморишац Васа, „Наша слава – Урош Предић” „Банатски гласник”, бр.8, 1928.
- » Поповић, Вукица и Вујаклија, Љубомир, Дневник Уроша Предића / Испод прашине времена, часопис „Улазница” бр. 46–47, 48, 49–50, ГНБ „Жарко Зрењанин”, Зрењанин, 1976.
- » Поповић, Ђорђе, Новости, 20.9.1976.
- » Поповић, Саво, Урош Предић – Непрочитани аманет, Глобосино, Београд, 2013.
- » Прохаска Марковић, Мара, Спомен-соба Уроша Предића, Орловат, 2007.
- » Раковић, Александар, Његошева капела, Пројекат Растко, Цетиње
- » Речник српскохрватскога књижевног језика, књига VI, С-Ш, Матица српска, Нови Сад, 1976.
- » Ристић, Вера, Урош Предић, Народни музеј Крагујевац, 1976.
- » Сретеновић, Ирена, Атеље Уроша Предића, Завод за заштиту споменика културе града Београда, Београд, 2015.
- » Тодић, Миланка, Фотографија и слика, Цицero, Београд, 2001.
- » Томандл, Миховил, Моји сусрети са Урошем Предићем, Историјски архив у Панчеву, Панчево, 2010.
- » Ћосић, Чеда, Како је настала слика „Весели Банаћани”, Политика, 24.4.1977.
- » Шаулић, Јелена, Први цртежи Уроша Предића, Зборник Матице српске, Свеска 12, Нови Сад, 1956.

Извори и архивска грађа

- » Галерија Матице српске (ГМС)
- » Завод за заштиту споменика културе Зрењанин
- » Завод за заштиту споменика културе града Београда
- » Историјски архив у Зрењанину
- » Митрополија црногорско-приморска, Цетиње
- » Музеј града Београда
- » Народни музеј Зрењанин, Збирка ликовне уметности (НМЗР ЗЛУ)
- » Народни музеј Зрењанин, Легат Уроша Предића (НМЗР ЛУП.)
- » Народни музеј Зрењанин, Документација Уроша Предића (НМЗР ДУП.)
- » Народни музеј Зрењанин, Александар Секулић (АС)
- » Народни музеј Зрењанин, Женар (Ж)
- » Народни музеј Зрењанин, Документација о Михајлу Пупину
- » Народни музеј Србије (НМ)

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

75.071.1:929 Predić U.(083.824)

СКОКО, Оливера, 1974-

Дакле, Ви сте тај Урош Предић? / Оливера Скоко ; [фотографије Душан Маринковић ; превод резимеа на енглески језик Тереза Јањић]. - Зрењанин : Народни музеј, 2022 (Београд : Standard 2). - 148 стр. : илустр. ; 26 cm

Тираж 600. - Библиографија: стр. 146-147.

ISBN 978-86-85961-85-4

а) Предић, Урош (1857-1953) – Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 82566921

Неочекивано искрена уметност и живот Уроша Предића
су нас оплеменили.

•

Хвала Урошу Предићу што нас својим радом и данас
подсећа да смо велики.

•

Урош Предић – велики Банаћанин, припада оним
личностима који су умели да стану пред календар и да
прочитају вечност.

•

Колико год пута да гледамо радове Уроша Предића, увек
откривамо ново. Неисцрпно стваралаштво.

•

Предићева уметност прочишћава душу, даје дашак неке
древне свежине у овом загушљивом, модерном свету.

•

Урош Предић – велики човек, велики уметник.

•

посетиоци изложбе

„Дакле, Ви сте тај Урош Предић?”

